

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Ühiskonnateaduste instituut
Organisatsiooni infotöö

Maris Männiste

Rahvaraamatukogude tegevuse kajastamine suuremates ajalehtedes 2004-2014 ja valitud artiklite retseptsioon

Magistritöö

Juhendaja: Krista Lepik, PhD

Tartu 2015

Sisukord

SISSEJUHATUS	4
I TEOREETILISED LÄHTEKOHAD	8
1.1. Retseptsioon ehk info vastuvõtt meediauuringutes	8
1.1.1. Retseptsiooniuuringute kultuurilise traditsiooni kolm põlvkonda	9
1.1.2. Retseptsiooni mudel	13
1.1.3. Retseptsiooniuuringutega seonduvad piirangud ja probleemid	16
1.2. Representatsioon	18
1.2.1. Raamatukogu professiooni representatsioon meedias	19
1.3. Raamatukogusid ja raamatukoguhoidjaid puudutav meediakajastus.....	20
1.3.1. Raamatukogude representatsiooni ajalehtedes	23
II MEETOD JA VALIM.....	25
2.1. Uurimisülesanded ja -küsimused	25
2.1.1. Uurimisülesanded.....	25
2.1.2. Uurimisküsimused.....	26
2.2. Meetodite valik	27
2.2.1. Standardiseeritud kontentanalüüs.....	27
2.2.1.1. Kontentanalüüsi ohud	28
2.2.2. Fookusgrupp-intervjuud	28
2.3. Metoodika	30
2.3.1. Kvantitatiivse uuringu valim.....	30
2.3.2. Kvalitatiivse uuringu valim.....	31
2.4. Uurimuse käik.....	32
2.4.1. Kontentanalüüsi läbiviimine	32
2.4.2. Fookusgrupp-intervjuude läbiviimine	32
2.4.2.1. Retseptsiooni uurimine	35
III TULEMUSED	36
3.1. Rahvaraamatukogude kajastamine uuritavates väljaannetes	36
3.2. Peamised teemad, millega seoses rahvaraamatukogud kajastamist leiavad	39
3.3. Kõneisikud rahvaraamatukogude seotud teemade puhul	44
3.4. Artiklite üldine emotsionaalsus, tonaalsus ning vastandumine.....	45
3.5. Intervjueeritavate meediatarbimise harjumused	49
3.5.1. Rahvaraamatukogudega seotud uudised	51
3.6. Rahvaraamatukogusid kajastavate artiklite vastuvõtt	53
3.6.1. Artikli „Lugemissaal – pensionäride, kodutute ja tudengite meka“ vastuvõtt	54
3.6.2. Artikli „Raamatuvõlglastele karmim trahv“ vastuvõtt	59
3.6.3. Artikli „Langi plaan jõustub: pool raamatukogude raha riigi soosikule“ vastuvõtt.....	62
3.7. Rahvaraamatukogude ja -raamatukoguhoidjate representatsioon intervjueeritavate jaoks	68
IV JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON.....	73
4.1. Järeldused.....	73
4.1.1. Rahvaraamatukogude kajastamine ajalehtedes 2004-2014	73
4.1.2. Intervjueeritavate retseptsioon kolme leheloo näitel	75

4.1.3. Rahvaraamatukogude representatsioon intervjueritavate hulgas.....	76
4.2. Diskussioon	77
4.3. Meetodi kriitika ja edasised uurimissuunad.....	79
KOKKUVÕTE	81
SUMMARY	83
Kasutatud kirjandus	85
LISAD.....	89
LISA 1 Michelle (2007) retseptsiooni mudel.....	89
LISA 2 Kodeerimisjuhend	91
LISA 3 Kontentanalüüsis analüüsitud artiklid	97
LISA 4 Fookusgrupp-intervjuu kava	103
LISA 5 Fookusgrupp-intervjuu transkriptsioon	105
LISA 6 Fookusgrupp-intervjuu käigus lugeda antud artiklid	135

SISSEJUHATUS

Käesolev magistritöö tegeleb Eesti viies erinevas ajalehes rahvaraamatukogudest ilmunud lehelugude üldise kaardistamisega (kui palju, millal ja mis teemadel), aga ka valitud artiklite retseptsiooniga, mille puhul on valikuliselt fookusesse võetud just need lood, mis on uuritava perioodi kestel keskendunud rahvaraamatukogudele ning on erineval moel antud valdkonna kontekstis olulised.

Eesti rahvaraamatukogudest on aastatega kujunenud avatud ja terviklik ühiskondlik institutsioon, mis täidab ühteaegu nii haridus-, kultuuri-, sotsiaal- kui ka ajaviitefunktsioone (Sepp 2014:39). Raamatukogu on kohaliku elukeskkonna loomulik ja vajalik osa nagu seda on ka nt kool ja lasteaed. Maal on raamatukogu populaarne kultuuriasutus, paljudes kohtades kohalike elanike ainuke kokkusaamise ja sisuka vaba aja veetmise koht (Sepp 2014:39). Ka nähakse neid kui infokeskuseid või ka teenindavaid asutusi (Lõhmus 2014) ning peetakse teeninduskultuuri edendajateks (Tooman 2009).

Rahvaraamatukogusid nähakse ka aina rohkem kogukonnakeskustena, kuid otsused selles osas, mida seal täpsemalt tehakse, laenutatakse ja kaua see lahti on, tulevad alati riiklikult või omavalitsuse tasandilt, kus rahvaraamatukogude väärtust mõõdavad elanike, laenutuste ja külastuste arv (EVS-ISO 2789:2014) ning sugugi mitte antud asutuse roll rahva harija, kogukonna keskuse või väga mitmekülgsede teenuste pakkujana.

Ka ei tulene raamatukogu rollid sugugi alati kohalikust kogukonnast, kuigi nagu Hansson (2010) viitab, on rahvaraamatukogu tuum kohalikus kogukonnas ning iga muutus seoses selle rollidega peaks eelkõige olema läbi arutatud selles osas, mida see kaasa toob ja mida see tähendab just selle kogukonna jaoks, mida ta teenib. Seda näitas Eesti kontekstis ehedalt ka nn komplekteerimisnimekirjade kehtestamine (vt nt Holm 2011), kus Kultuuriministeerium leidis, et väiksemates raamatukogudes on liialt vähe Eesti väärtkirjandust ning ei pidanud niivõrd oluliseks seda, et üsna väikeste toetustega hakkama saava pidavad raamatukogud telliksid just oma lugejate ehk kogukonna soovidele vastavalt teavikuid.

Ka on 2008. aastal alguse saanud majanduslangus mõjutanud seda valdkonda üsna tugevalt nii palkade, sulgemiste kui ka erinevate uute regulatsioonide kaudu. Seda näitab ka statistika. Kui aastal 1993 oli Eestis 601 rahvaraamatukogu (Statistikaamet), siis aastaks 2015 on see number kahanenud 440 rahvaraamatukoguni, millel on 116 harukogu (Kultuuriministeeriumi kodulehekülg). Sepa (2014) sõnul tõi majanduslangus kaasa muutusi, omavalitsused korraldasid vastavalt võimalustele ümber ka kohalikku kultuurielu. Võrreldes aastaga 2009 olid komplekteerimiseks mõeldud summad 2010 aastaks vähenenud omavalitsuste poolt 15%, Kultuuriministeeriumi toetus teavikute ostuks on jäänud aga 2009 aastast samale tasemele (Sepp 2014). Raha vähesus on tinginud selle, et e-raamatud ja uusim arvutitehnoloogia ei ole maaraamatukogudesse suuresti veel jõudnud (Sepp 2014).

Kui teistes valdkondades on märgata mõningast palgatõusu või üleüldist paremuse poole liikumist, siis rahvaraamatukogude puhul paistab trend jätkuvalt olema kärbeta, koondamist ning liitmiste või sulgemiste suunal. Sepp (2014) viitab, et kõige rohkem rahva- ja kooliraamatukogude ühendamisi oli aastatel 2006, 2010 ja 2012. Ühendamise põhjuseks on Sepa (2014) järgi üldjuhul valdavalt majanduslik kokkuvõtte, millega kaasnes ka rahvaraamatukogu paigutamine koolimajja. Samas ei pea ta (Sepp 2014) seda sugugi negatiivseks, viidates, et rahvaraamatukogu asumine keskses või kogukonnale teenuseid pakkuvas hoones on mugav külastajatele ja kasulik raamatukogule, sest tagab võimaluse korraldada raamatukogutööd efektiivsemalt.

Just seoses muutustega nii sotsiaalses, majanduslikus kui ka tehnoloogilises kontekstis tuleb Galluzzi (2014) arvates raamatukogudel tõestada oma kasulikkust. Seejuures on oluline, et ühiskond raamatukogude tegevust selles suunas märkaks (Galluzzi 2014). Mida rohkem on mõni teema kõneaineks või figureerib ajakirjanduses, seda tõenäolisemalt jääb ta meile silma ning omab ka väärtust. Seega on ka rahvaraamatukogudel nii Eesti kui ka muu maailma kontekstis oluline olla rohkem „pildis“.

Ajalehed teevad oma uudiste valiku alustades enamjaolt riiklikust ja rahvusvahelisest pressiagentuuridest. See tähendab, et otsus uudis avaldada sõltub ajalehe iseloomust ja olemusest. Avaldatud uudiste valik ajalehtedes sõltub teemadest, mida peetakse

lugejaskonna oluliseks huviks aga ka sellest, milliseid teemasid soovitakse panna avaliku arvamuse tähelepanu alla. Ajalehed on üliolulised poliitilise agenda defineerimisele kuna nad on mitmete peamiste arvamusi liidrite, huvigruppide, kuluaaripoliitikute ja liikumiste valjuhääldiks ja nad mõjutavad tugevalt avalikku arvamust (Galluzzi 2014: 45-46). Seega on samavõrd oluline ka see, kes, kuidas ja millest seoses rahvaraamatukogudega meedias räägib. Või kas üldse räägitakse?

Teiselt pool ei ole tänapäeval traditsioonilised ajalehed ainsaks avaliku arvamuse sõnumitoojaks. Nende algne roll inimeste informeerimisel ja informatsiooni levitamisel on täienenud ja osaliselt asendunud muude kommunikatsioonimeediumitega: kõigepealt raadio ja televisioon, siis internet (Galluzzi 2014: 45-46).

Kwadzo (2010) ja Galluzzi (2014) uuringute näitel võib öelda, et raamatukogudest üldiselt ning ka rahvaraamatukogudest konkreetsemalt artikleid ilmub, kuid nende artiklite sisu kipub olema seotud teemadega nagu uued hooned, liitmised, üritused, kuid olenemata teemadest kipuvad need käsitlused jääma pealiskaudseks ning probleemikaugeks. Siinkohal ongi oluline roll auditooriumil ehk lehelugejatel – kuidas tavalised inimesed nendes tekstides esitatud informatsiooni interpreteerivad, lahti mõtestavad ning milliseid sõnumeid sealt välja loevad, sest retseptsiooniuuringute toel võib väita, et see, mille teksti looja sõnumisse kodeerib, ei pruugi olla identne sellega, mille lugeja lõpuks dekodeerib ehk millise tähenduse ta konkreetsele sõnumile annab (Alasuutari 1999).

Käesoleva magistr töö eesmärgiks on kaardistada Eesti rahvaraamatukogusid puudutav meediakajastus perioodil 2004-2014 kolmes suuremas päevalehes ning Sirbis ja Õpetajate Lehes. Kontentanalüüsi teel kodeeritud informatsiooni on aluseks retseptsiooniuuringule võrdlemaks mil määral fookusgrupis räägitud vastab n-ö „objektiivsele“ pildile ehk kas see, millest fookusgrupp-intervjuus osalejate arvates rahvaraamatukogudega seoses räägitakse, on ka see, millest tegelikult ajalehed on kirjutanud. Ka võetakse käesoleva magistr töö puhul vaatluse alla erineva profiiliga inimeste (sugu, haridus, vanus) vastuvõtuskeemid lehelugude puhul, kus fookuses on just rahvaraamatukogud.

Magistr töö põhiosa on jaotatud nelja peatükki:

- esimeses peatükis annan ülevaate teoreetilisest raamistikust, põhimõistetest ning seni tehtud uuringutest;
- teises peatükis tutvustan kasutatud meetodeid, valimit ning andmekogumise ja -analüüsi käiku;
- kolmandas peatükis esitan empiirilist materjalist lähtuvad tulemused;
- neljandas peatükis asetan tulemused seosesse teiste uuringute ja teoreetilise raamistikuga ning esitan diskussiooni käigus omapoolsed järeldused.

Töö lõpuosas on välja toodud nii eesti kui inglise keelne kokkuvõte, kasutatud kirjanduse loetelu ning magistritöö lisad.

Eesti rahvaraamatukogusid puudutavat meediakajastust või neist kirjutatud artiklite retseptsiooni varem uuritud ei ole. See muudab töö temaatika uudseks ning uurimisväärses. Mujal maailmas on seda uurinud Galluzzi (2014), Kwadzo (2010) ning Dong (2013).

Soovin avaldada tänu abi ning toetuse eest töö juhendajale Krista Lepikule. Ka tänan viite fookusgrupp-intervjuus osalenud inimest nende poolse panuse eest. Lisaks soovin tänada on perekonda, kelle tugi ning pidev motiveerimine on olnud antud töö kirjutamisel hindamatu väärtusega.

I TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

Alljärgnev teooriapeatükk on jaotatud kahe suure alateema vahel:

Esiteks retseptsioon ehk info vastuvõtt meediauuringutes, mille käigus tutvustatakse Alasuutari (1999) lähenemist kultuurilise traditsiooni kolmele põlvkonnale, Michelle'i (2007) retseptsioonimudelit ning ka võimalikku kriitikat.

Teiseks representatsiooni peatükis tutvustatakse raamatukoguhoidjate professiooni kajastamist ning representatsiooni ajalehtedes.

1.1. Retseptsioon ehk info vastuvõtt meediauuringutes

Auditooriumit on uuritud väga erinevatest aspektidest lähtudes. Jensen ja Rosengren (1990, McQuail 2000:327 kaudu) eristasid viit erinevat auditooriumi uurimise traditsiooni, mis on seotud järgmiste valdkondadega: mõjud, tarbed ja tasud, kirjanduskriitika, kultuuriuuringud ja vastuvõtu analüüs.

Käesolev töö keskendub auditooriumi uuringute puhul just info vastuvõtule ehk retseptsioonile. Retseptsiooni uurimisel lähtun eeldusest, et meedia mõjutab inimeste raamatukogualaste väärtushinnangute, arusaamade kujunemist ning ka sellest tulenevalt nende reaalselt käitumist ja suhtumist rahvaraamatukogudesse.

Retseptsioon kui mõiste pärineb kirjandusuuringutest. Meediauuringutes viitab mõiste auditooriumi poolt loodud tähendustele, interaktsioonile auditooriumi ja sõnumi vahel. (Jensen 1986: 15).

Meedia auditooriumite- ja retseptsiooniuuringute valdkond on olnud väga rikkalik ja mitmekülgne ning on mitmeid erinevaid viise, kuidas või mil moel kirjeldada selle ajalugu (Alasuutari 1999). Alasuutari (1999) kirjeldab retseptsiooniuuringute ajalugu retrospektiivse vaate kaudu, läbi praeguse ajaloo või oodatava tulevikuna. Sarnaselt temale on üritanud seda teha ka Jensen (2002) veidi erineval moel. Kuna Alasuutari (1999) kirjeldab retseptsiooni uuringute puhul nii seda, mis on juba tehtud, kuid toob

välja ka punktid, millele tulevikus tehtavad uuringud peaks vastama, siis on käesoleva töö jaoks valitud tema lähenemine.

1.1.1. Retseptsiooniuuringute kultuurilise traditsiooni kolm põlvkonda

Pertti Alasuutari (1999) järgi on kultuurilistes auditooriumi-uuringutes ennast kehtestanud kolm erinevat lähenemist retseptsioonile: vastuvõtu uurimine, auditooriumi etnograafia ja konstruktivistlik lähenemine. Kõik need lähenemised rajavad teed tänastele retseptsiooniuuringutele.

Retseptsiooniuuringute sünniks peetakse Stuart Halli 1974. aastal avaldatud „*Kodeerimine ja dekodeerimine televisiooni diskursuses*“ (Alasuutari 1999:2). Hall'i „Encoding/Decoding“ mudelit nähakse pöördepunktina mitte ainult uudiste auditooriumi uuringutes, vaid meediauuringutes laiemalt (Madianou 2008).

Kui võrrelda varasemaid kommunikatsiooni mudeleid (nt Gerbner 1956, Lasswell 1948, Shannon ja Weaver 1963, Alasuutari 2006 kaudu) Halli kodeerimise/dekodeerimise mudeliga, ei ole tegu tegelikult väga radikaalse muutusega. Nagu varasemates mudelites, läheneb ka see (massi)kommunikatsioonile kui protsessile, mille läbi kindlaid sõnumeid saadetakse ja võetakse vastu kindlate mõjudega (Alasuutari 2006).

Halli arvates on kommunikatsiooni skeem dünaamiline - sama sündmust on võimalik kodeerida erineval moel; kodeerimine ja dekodeerimine ei pea olema sümmeetrilised. Kuigi Hall väidab, et seal on eelistatud tähendus, on sõnumid loomupäraselt mitmetähenduslikud. (Madianou 2008:327).

Seejuures ei loobu ta (Hall) oletusest, et sõnumitel on mõju, kuid semiootiline raamistik, mida ta tutvustab, tähendab seda, et ta liigub eemale biheivoristlikust stiimul-vastus mudelist tõlgendava raamistiku poole, kus kõik mõjud sõltuvad meedia sõnumite interpretatsioonist (Alasuutari 2006).

Sellega annab Hall oluliselt suurema rolli meediasõnumite osas auditooriumile.

Halli (1974, Alasuutari 2006:4 kaudu; Hodkinson 2011:93) järgi on olemas kolm dekodeerimise positsiooni:

- *Dominantne hegemooniline* positsioon viitab auditooriumi tähendustele, mis on samaväärsed teksti kodeeritud tähendusega.
- *Läbi räägitud või kokku lepitud* positsioon viitab nõustumisele üldise, teksti kodeeritud vaatega, kuid ei tähenda nõustumist üksikasjadega.
- *Opositsioonilist* positsiooni on võimalik täheldada juhul kui auditoorium identifitseerib soovitud tähenduse, kuid ei nõustu sellega ehk dekodeerib sõnumi teist moodi.

Halli poolt pakutud kodeerimise/dekodeerimise mudeli põhjal on tehtud mitmeid empiirilisi uuringuid teleprogrammide auditooriumite retseptsiooni osas. Neist esimene oli David Morley „*Nationwide audience*“ (1980) uuring. Morley viis oma uuringu käigus läbi fookusgrupp-intervjuud ning tõi välja, et erinevad dekodeerimise viisid (vt Halli kolme dekodeerimise positsiooni) on seotud osalejate sotsiaalse ning organisatsioonilise kuuluvusega. Morley (1980) uuring tõmbas tähelepanu ka erinevate vastajagruppide klassistaatusele. Hilisemad uuringud on uurinud sugu ja klassi vähem või rohkem võrdsel alusel ja on mõnikord uurinud nende faktorite suhestumist konkreetsete meedia kogemuste põhjal. Vanus on olnud harva kesksel kohal vastuvõtu ja auditooriumi uuringute puhul. (Jensen 2002: 162-163).

Retseptsiooniuuringute hulk suurenes ning seoses sellega esines vastuvõtu paradigmas mitmeid nihked, mis tõid kaasa **auditooriumi etnograafia paradigma tekkimise**. (Alasuutari 1999). Tavaliste poliitikate juurest liiguti identiteedi-, eriti aga soosküsimate juurde. Uuringud keskendusid sooküsimatele, sooga tegelevate saadete diskursustele ning sellele, kuidas naissoost vaatajad interpreteerivad ning saavad kasu neile pakutavast meedias igapäeva elu ja kogemuste taustal. Rohkem rõhku pandi meediumi funktsioonidele. Ka keskendus auditooriumi etnograafia televisioonile kui sotsiaalsele ressursile vestlusteks või ka sellele, kuidas antud meediumi kasutus peegeldub ja reprodutseerub (soolistes) võimuhetes perekonnas. Auditooriumi etnograafia raames uuriti retseptsiooni puhul grupi igapäeva elu ja seoti programmi või meediumi kasutamise (retseptsioon) sellega. Uuriti meedia rolli igapäevaelus mitte igapäeva elu mõju (või tähendust) programmi retseptsioonile. (Alasuutari 1999).

Kolmas lähenemine kultuurilistes auditooriumi uuringutes **on konstruktivistlik lähenemine**, mille alguseks võib lugeda 1980-ndaid. Pöörduti tähelepanu meedia kohale igapäevaelus, „auditooriumi“ mõistele ja koos sellega ka meediauuringute kohale tervikpildis. Selle tagajärjena tõusis esile uus agenda või kolmas kultuuriliste auditooriumi uuringute generatsioon. Antud lähenemise peamine fookus ei olnud välja selgitada retseptsiooni või programmi „lugemist“ (mõistmist) konkreetse auditooriumi puhul. Eesmärgiks oli pigem aru saada meie kaasaegsest „meediakultuurist“ . (Alasuutari 1999).

See lähenemine huvitub diskursustest, mille piires me tajume oma rolli avalikkuse või auditooriumina. Säilib huvi programmide ja nende loomise osas, aga mitte kui tekstidele, mida uuritakse eraldi nende kasutamisest igapäeva elu osana. Veelgi enam, see lisab meedia sõnumite „retseptsiooni“ uuringutele reflektiivsust, millest oldi loobunud, tegeledes publiku arvamusega endast kui „auditooriumist“. See viib meedia tagasi meediauuringutesse, aga kujutleb meediat ja meediasõnumeid laiemas tähenduses kui lihtsalt kodeeritud teksti, mida kodeeritakse konkreetse „interpreteeriva kogukonna“ poolt. (Alasuutari 1999).

Auditooriumi uuringute uus agenda mõtestab etnograafia ümber. Oluliseks muutub kogupildi nägemine ja enda nägemine selle sees.

Uue lähenemise põhijoontena Alasuutari (1999) järgi nähakse järgnevat:

- Kasvatavat reflektiivsust – meediauurijatel tuleb mõistma oma positsiooni ja rolli uurijatena ega saa naiivselt eeldada, et neile on eraldatud jumalik koht väljaspool ühiskonda, mida nad uurivad. Saab ka rääkida suurenenud reflektiivsusest tavaliste inimeste kui auditooriumi puhul. Tavalised inimesed ei vaata telekat ilma igasuguse reflektiivsusega sellele tegevusele. Raamid ja diskursused, mida teemade liigendamisel kasutatakse, mõjutavad vaataja suhet nendega, sest reaalsus eksisteerib inimeste jaoks tähenduste, diskursuste ja diskursiivsete praktikate kaudu. (Alasuutari 1999: 8-17).
- nihet auditooriumipsühholoogialt sotsioloogia poole. Psühholoogiline huvi selles osas, kuidas vaatajad meediasõnumeid mentaalsel tasemel töötlevad ning

interpreteerivad, on rajanud teed palju sotsioloogilisemale perspektiivile. Selle raames uuritakse raamide ulatust ja meedia diskursuseid ning nende sisu kui teemat iseeneses, mitte kui objektiivi, mille kaudu vaadata individuaalseid info vastuvõtu tegevusi. Idee seisneb selles, et sama sõnum ei ole sama erinevatele individuaalidele. Ei piisa küsitlustest vaid vajatakse kvalitatiivsemaid lähenemisi nagu näiteks „süva-intervjuud“, selleks, et uurida seda kogukonna või individuaali reaalsust. Kiiresti jõuti seejuures tõdemuseni, et tähendusi luuakse kogukonnas. Iga individuaalne auditooriumi liige on sotsiaalne olend spetsiifilise kultuurilise identiteediga, mille on loonud interpersonaalsed suhted kogukonnas, millesse ta kuulub. (Alasuutari 1999: 8-17). Seetõttu on vaja uurida gruppe, eelistatult loomulikke auditooriume, mis „räägivad läbi sotsiaalsed tähendused seoses ekraanil nähtuga“ (Schroder 1987:19 Alasuutari 1999: 8-17 kaudu). Ehk oluline pole niivõrd see produkt, mida vaadatakse/loetakse, vaid tekstide kogum, avalik arutelu ja vaidlused, mis seoses selle ajajärguga (millal tekst ilmunud on) toimuvad.

- meedia kultuuri käsitlemist. Meediat, saateid ja sõnumeid nähakse osana sotsiaalsest reaalsusest. Elu kaasaegses ühiskonnas keerleb aina rohkem meedia ja modernsete kommunikatsiooni tehnoloogiate ümber. Vähem või rohkem on teemad ülemaailmselt samad, olgu tegu igapäevaste sündmuste, popstaaride, filmide või televisiooniprogrammidega. Küsimus seisneb uuringute puhul selles, kas ühiskonnal on mõju indiviidile ning mitte niivõrd selles, kas meedia mõjutab auditooriumi või kas auditooriumil on aktiivne roll. (Alasuutari 1999: 8-17).

Eelpool välja toodud Alasuutari (1999) lähenemine retseptsiooniuuringutele on üheks võimaluseks välja tuua võimalikud tulevased trendid retseptsiooni uuringutes. Kindlasti ei ole Alasuutari (1999) lähenemine ainukene, vaid üks paljudest, millele toetudes on võimalik retseptsiooni ajalugu ning võimalikku kulgu, aga ka tulevikutrende, mille poole retseptsioonianalüüs liigub, tutvustada. Selle teadmine võimaldab oluliselt paremini mõista, mida, miks ning kuidas on uuritud ning millised võiksid olla tulevased trendid. Ka näitab see seda, et retseptsioonile võib läheneda väga erineval moel. Järgnevas

peatükis on kirjeldatud retseptsiooni mudeli teket üldisemalt ning spetsiifilisemalt välja toodud Michelle'i (2007) mudeli kirjeldus.

1.1.2. Retseptsiooni mudel

Retseptsiooni mudel on alguse saanud kriitilisest teooriast, semiootikast ja diskursuse analüüsist ning see seondub rohkem kultuuriga kui sotsiaalteadustega. See on tugevalt seotud vastuvõtuanalüüsi väljakujunemisega, mis nagu eelpool välja toodud, seab kahtluse alla empiirilise sotsiaalteadusliku auditooriumiuuringu põhilised metodoloogiad, samuti humanitaarteaduslikud sisu-uuringud, sest need ei võta küllaldaselt arvesse auditooriumi jõudu teatele tähenduse andmisel. Retseptsiooni mudeli põhiolemuseks on tähenduse lahutamine meediast ja tähenduse kujunemise käsitlemine vastuvõtjast lähtudes. Meediateated on alati avatud ja mitmetähenduslikud ning neid interpreteeritakse vastavalt kontekstile ja vastuvõtjate kultuurilisele eripärale. (McQuail 2000:51).

Retseptsiooniuuringute sünniks peetakse Stuart Halli poolt 1974. aastal avaldatud teost „*Kodeerimine ja dekodeerimine televisiooni diskursuses*“ (Alasuutari 1999:2). Hall iseloomustab oma kodeerimise ja dekodeerimise mudelis teleprogrammi (või ükskõik millist muud meediateksti) kui tähenduslikku diskursust, mida kodeeritakse vastavalt tähendusstruktuuridele, mida kasutavad meediatekste produtseerivad organisatsioonid ja nende toetajad. Seda diskursust dekodeeriv auditoorium kasutab teisi tähendusstruktuure, kuna tema olukord ja teadmiste süsteem on teistsugune. (McQuail 2000:52). Auditoorium lähtub suhetes meediaga oma tähendusstruktuuridest, mille juured peituvad auditooriumi vaadetes ja kogemustes. Kõige olulisem tähelepanek antud mudeli juures on see, et dekodeerimine võib võtta hoopis erineva suuna kui soovitud. Vastuvõtjad võivad lugeda ridade vahelt ja kavatsatud teatesuuna lausa ümber pöörata. (McQuail 2000:52).

Antud töö puhul on artiklite vastuvõtuviise uurides kasutusel Michelle'i artiklis „*Modes of reception: a consolidated analytical framework*“ (2007) esitatud mitmetasandiline vastuvõtuviiside mudel (vt LISA 1). Michelle'i (2007:194) arvates on Halli mudel mitmes mõttes ebaõnnestunud ning sel põhjusel on ta loonud oma mudeli – erinevate autorite lähenemisi liitva multi-dimensionaalse mudeli auditooriumi retseptsiooni viisidest. Kuna Michelle'i mudel koondab endas mitmete erinevate autorite lähenemisi

ning paistab olevat Taavi Prints (2011) bakalaureusetöö näitel tõestanud oma sobivust erinevate artiklite analüüsimiseks, siis kasutan ka mina just sel põhjusel antud töö raames seda mudelit.

Mudel eristab *läbipaistva*, *viitava*, *kohandatud* ja *diskursiivse* retseptsiooni mudeli ja identifitseerib mitmesugused alamkategoriad iga laadi sees. Kolme esimese puhul on tegu denotatiivse tähenduse tasandi mudelitega, diskursiivne mudel esineb vaid konnotatiivsel tasandil. Diskursiivne tasand kätkeb endas ka Halli kolme dekodeerimise positsiooni. Järgnevalt on kirjeldatud kõiki kolme tasandit täpsemalt. Mudel ise on välja toodud töö Lisas 1 (Joonis 1).

Denotatiivse tähenduse tasand

Denotatsiooni puhul on tegu märgi otsese tähendusega (Hodkinson 2011:63), sõna puhul sõnastikutähendusega.

Denotatiivsel ehk otsese ja esmase tähenduse tasandil on Michelle (2007) eristanud kolme erinevat vastuvõtuviisi : 1) läbipaistvat (*transparent*), 2) viitavat (*referential*) ja 3) vahendatud (*mediated*) vastuvõtuviisi.

Läbipaistvat vastuvõtuviisi puhul käsitletakse teksti kui elu. Läbipaistva vastuvõtu puhul pakub tekst peamisi allikaid selle interpretatsiooniks. Läbipaistev info vastuvõtt on see, kus vaatajad hindavad ja kommenteerivad isikuid ja sündmuseid, mida meedia tekstides kujutatakse ning ei mõtle sellele, et tegu on töödeldud infoga. Teksti hinnatakse lähtuvalt teksti sisemisest loogikast. Läbipaistva vastuvõtuviisi puhul on tekst ise n-ö „päris maailma“ peegeldus. (Michelle 2007)

Viitav vastuvõtuviisi puhul tajuvad vaatajad teksti seismas kõrvuti päris maailmaga. Selle vastuvõtuviisi puhul saab lugeja aru, et teksti autor esitab teksti kui päris maailma, kuid võrdleb seda siiski oma maailmaga, lähtudes kas oma või teiste kogemustest, teadmistest ja vahetust elukogemusest. (Michelle 2007).

Vahendatud vastuvõtuviisi puhul tajuvad lugejad teksti kui meedia toodet – kui väljakujunenud meedia koodide ja tavade viimistlust. Seega on vahendatud vastuvõtuviis üldiselt kirjeldatud kaugema või lahusoleva suhte tõttu teksti ja vaataja vahel, ja kuigi

selliste lugemiste käigus võib auditoorium halvustada tootmise kvaliteeti (nii teksti esteetilisi kui ka üldisi elemente) või ka autorite poolseid kavatsusi nii nagu auditoorium neid tajub, ei ole siiski tegu „kriitiliste“ või ideoloogiliste lugemistega. Kui vaataja võtab omaks vahendatud vastuvõtuviisi, siis toetub ta üldjuhul neile teadmistele, mis tal meedia tootmise osas on, aga ka esteetilistele ideaalidele, üldistele tavadele ning filmi- ja televisioonitööstuse funktsioonidele ja motivatsioonile. (Michelle 2007)

Konnotatiivse tähenduse tasand

Konnotatiivne ehk teisene, märgi lisatähendus. Tegu on tundmusliku lisatähendusega, mille keeletarvitajad seovad sõnaga oma kogemuste alusel. Konnotatsioonid on mitmetähenduslikud või ka avatud erinevatele võimalikele tähendustele (Hodkinson 2011:65).

Sellel tasandil asub neljas vastuvõtuviis, mida Michelle (2007) nimetab diskursiivseks vastuvõtuks.

Vaatajad, kes võtavad omaks vahendatud vastuvõtuviisi, tõstavad tüüpiliselt esile tunnuseid, mis on seotud kultuurilisele tekstile antud vormiga. Diskursiivse vastuvõtuviisi puhul pööratakse tagasi teksti väidetava idee või „sõnumi“ sisu juurde – ehk selle ideoloogiliste konnotatsioonide poole. Selle vastuvõtu piires antud selgituste puhul tajuvad vaatajad seda, et tekst üritab edasi anda konkreetset sõnumit ja diskursiivne vastuvõtuviis esindab vaataja vastust sellele sõnumile. Vastusel on kaks elementi: analüütiline ja positsiooniline. Analüütilise dimensiooni sees võib vaataja identifitseerida sõnumi, mida selgesõnaliselt väljendatakse teksti piires, ja võimalik, et analüüsib seda lähemalt selle motivaatorite ja järelduste osas. Ainult seejärel kui sõnum on tuvastatud, on vaatajal võimalik väljendada oma positsiooni vastusena sõnumile. Seejärel on neil võimalik võtta omaks mõni Halli kolmest võimalikust dekodeerimise positsioonist, mis on kasutusel ka Michelle'i mudelis: dominantne (*dominant/preferred*), kokkuleppeline/läbiräägitav (*negotiated*) ning opositsiooniline (*oppositional*). (Michelle 2007).

Dominantse lugemise korral võtab lugeja lõpuks autori mõtte või sõnumi täiesti omaks.

Kokkuleppelise ehk läbiräägitava lugemise korral lugeja diskuteerib mõttega ning võib

lõpuks jõuda sellise mõtteni, mis erineb nii autori kui lugeja esialgsetest mõtetest. **Opositsioonilise lugemise** korral lugeja protesteerib autori mõtte vastu ning jääb autorist erinevale seisukohale. (Michelle 2007)

Hinnangu tasand

Kui lugeja positsioonid seoses kodeeritud tekstiliste tähendustega on paika pandud, toimub viimase analüüsikihina hindamine, kus analüüsijal tuleb kõiki lugeja/vaataja esinenud vastuvõtuviise arvesse võttes määrata, kas vastajal jäi domineerima hegemooniline lugemine (*hegemonic reading*), vaidlustav lugemine (*contesting reading*) või kontrahegemooniline lugemine (*counter-hegemonic reading*). Hinnangu annab analüüsija üldisele artikli lugemisviisile mitte kitsalt ühe sõnumi või väite vastuvõtule. Tegu on justkui vastaja meelestatuse hindamisega. (Michelle 2007).

Kui Stuart Halli mudelis on vaid kolm dekodeerimise positsiooni, siis Michelle'i (2007) mudel nagu on eelpool näha pakub võimaluse lugeja või respondendi positsiooni teksti vm meediatoodangu suhtes tuvastada mitmetasandiliselt. Retseptsiooni seisukohalt annab see analüüsija jaoks võimaluse vastaja dekodeerimise positsioon palju täpsemalt tuvastada. Samamoodi võimaldab see näha ka seda, millisele tasandile lugeja või respondent jõuab – võimalik, et lugeja jääbki denotatiivse tasandi läbipaistva vastuvõtuviisi juurde ning seega ei hakka ta tekstiga argumenteerima.

1.1.3. Retseptsiooniuringutega seonduvad piirangud ja probleemid

Retseptsiooniuringute kaasnevad ka mitmed probleemid ning kitsaskohad, mille teadvustamine on antud uuringu seisukohast väga oluline.

Stuart Halli mudelit (vt eespool) ning eelnevalt kirjeldatud Morley (1980) uuringut kritiseeritud ka klassi determinismi, lineaarsuse ja kahe probleemse termini, „eelistatud lugemise“ ja „läbi räägitud dekodeerimise“ tutvustamise pärast (Madianou 2008:327). Mudelit on kritiseeritud ka interpretatsiooni ja teiste protsesside nagu mõistmine rõhutamise pärast, mis mängivad olulist osa uudiste dekodeerimises. Morley ise on märkinud, et see on kujuteldav, et dominantse sõnumi tagasilükkamist auditooriumi

liikmete poolt, mõningatel juhtudel, saab omistada mõistmise vähesusele (vähese kirjaoskuse ja haridusliku kapitali) ja mitte opositsioonilisele interpretatsioonile (Morley 1999:140, Madianou 2008:327 kaudu), ning sel juhul ei ole seal midagi tähistavat.

Halli mudelit on kritiseerinud ka Michelle (2007:183), pidades seda auditooriumi retseptsiooni keerukuse tabamisel ebaõnnestunuks. Esiteks samastab see tema (Michelle 2007) arvates vastused tekstilises *vormis* vastustega tekstilises *sisus* – mõlemad selle tingimustes, mida on kujutatud ja milliseid tähendusi need kujutlused kannavad. Teiseks, Halli skeem eelistab vaatajate vastuseid *konnotatiivsetele* (ideoloogilistele) tähendustele rohkem kui seotust ja mõistmist *denotatiivsete* tähenduste kaudu (Schroder 2000, Michelle 2007:183 kaudu), ja nii tehes pakub pigem osalist arusaama võimalikest vaatamise viisidest.

Ka uuritakse retseptsiooni enamjaolt erinevate kvalitatiivsete uurimismeetodite, näiteks erinevate intervjuu vormide kaudu, käesoleva töö puhul fookusgrupp-intervjuude kaudu. See viib selleni, et üldjuhul ei ole kogutud andmete hulk piisavalt representatiivne (Vicente-Marino 2014: 47), et saadavaid tulemusi oleks võimalik üldistada.

Ka on üheks võimalikuks probleemiks katseisikute soov meeldida uurijale. See tähendab seda, et intervjuueeritavad ütlevad seda, mida nad arvavad mind kui uurijat kuulda soovivat, mitte ei väljenda oma tegelikke arvamusi ja arusaamu. Seega ei saa uurija tegelikult aimu vastajate reaalsest vastuvõtuviiisidest vaid reaalsuse kujutlusest.

Tihti pakutakse katsesituatsioonis intervjuueeritavatele lugeda tekstid või antakse vaadata konkreetseid saateid. Seal oleneb lugeja/vaataja vastus suuresti sellest, kuidas on küsimus üles ehitatud ning mida täpselt küsitakse. Samuti ei saa intervjuu käigus kogutud andmeid kuidagi võrdsustada tavasituatsiooniga, sest argielus ei pruugi vastaja katsesituatsioonis talle esitatud teksti üldse lugedagi ning seega tõenäoliselt ei oma selle kohta ka seisukohta.

Retseptsioonuuringud on auditooriumiuuringute seisukohalt väga olulised, kuid paratamatult tuleb arvestada sellega, et sellega kaasnevad mitmed ohud, mis tõenäoliselt võivad mõjutada saadavaid tulemusi ning seega on takistuseks järeltuste tegemisel.

1.2. Representatsioon

Teine oluline mõiste antud töö kontekstis on representatsioon. Representatsioon aitab lasti mõtestada nii kontentanalüüsi kui ka fookusgrupp-intervjuude käigus saadud tulemusi.

Stuart Hall'i (1997: 15) järgi ühendab representatsioon tähendust ja keelt kultuuriga. Representatsioon tähendab keele kasutamist ütlema midagi tähendusriikast või maailma esitlemist tähendusriikalt teistele inimestele. See on oluline osa protsessist, mille käigus tähendust luuakse ja vahetatakse kultuuriliikmete vahel. (Hall 1997).

Hall'i järgi anname me asjadele tähenduse läbi selle, kuidas me neid esitleme (*represent*) – läbi sõnade, mida me nende kohta kasutame; läbi lugude, mida me nende kohta räägime; läbi piltide (*images*), mida me nende kohta loome; läbi emotsioonide, mis meile nendega seostuvad; läbi selle, kuidas me neid liigitame ja ette kujutame ning väärtuste, mida me neile omistame (Hall 1997: 3). Seega võib oletada, et see, kuidas meile esitletakse ajalehtedes (ja ka kõigi teiste meediavormide poolt) rahvaraamatukogusid, mõjutab selgelt seda, millised sõnu me hiljem rahvaraamatukogudest rääkides kasutame, milliste piltide, lugudega seostame ning millise väärtuse neile omistame.

Stuart Hall (1997: 17-18) eristab kaht protsessilist representatsioonisüsteemi. Mentaalne representatsioon loob tähendused ja seosed inimese peas ning organiseerib ja liigitab tähendused maailmast arusaamise kategooriatesse. Ühised kontseptsioonid annavad aluse jagatud tähenduste kaardile. Kuid sellest üksi ei piisa, et tähendusi vahetada ja esitada, selleks on meil vaja jagatud märgisüsteemi – keelt. Jagatud tähendused tõlgitakse keelde nii, et saaksime kirjutatud sõnade, hääle või illustratsioonidega oma ideed ja käsitleused edasi anda. Üldine termin, mida seejuures tähendust kandvate sõnade, helide, kujutiste kohta kaustatakse on „märk“ (ing k *sign*). (Hall 1997: 17-18). Käesoleva töö kontekstis on oluline mõista seda, milline on lehelugejate poolt jagatav märgisüsteem, mille kaudu kodeeritakse lahti loetavad artiklid ning milliseid tähendusi on võimalik rahvaraamatukogudega seostada.

Iga lehelugeja loob loetavale loole ise tähenduse, kuid eeldatavasti on ajalehtedes esinevad representatsioonid varasemalt kellegi poolt konstrueeritud. Need on pandud

raamidesse, et need vastaksid meediatekstide normidele ning sobiksid kokku väljaande iseloomuga. See tähendab, et representatsioonid võivad lähtuvalt väljaande iseloomust suuresti erineda. Rahvaraamatukogude representatsioon antud töös uuritavates ajalehtedes võib kindlasti erineda puhtalt juba seetõttu, et osa lehti ilmub igapäevaselt ning nende peamine ülesanne on tuua inimesteni igapäevased olulisemad uudised ning teised lehed on keskendunud pigem ühe suurema sfääri tegevusele/ideedele/arvamuste kajastamisele ning ei ole niivõrd kannustatud „uudisväärtusliku“ materjali esitamisest.

1.2.1 Raamatukogu professiooni representatsioon meedias

Raamatukogude kuvandit ja representatsiooni on varem väga erinevatest tahkudest uuritud. Vassilakaki ja Moniarou-Papaconstantinou (2014) annavad süstemaatilise ülevaate raamatukogunduse ja infoteaduste professiooni kuvandist ja stereotüüpidest Kreekas perioodil 1999 kuni 2003 ilmunud artiklite toel. Kokkuvõtvalt toovad nad (Vassilakaki ja Moniarou-Papaconstantinou 2014:367) välja, et olenemata innovatiivsetest teenustest, mida raamatukogud pakuvad, peetakse professiooni jätkuvalt naiselikuks, väärarvamused raamatukoguhoidjate professionaalsetest vastutusest ja kohustustest on püsinud üle aja ja raamatukogunduse ja infoteaduste professiooni peetakse jätkuvalt vähehuvitavaks elukutseks, mis ei nõua hariduslikku kvalifikatsiooni.

Ka Badovinac ja Jušnič (2011:293) viitavad, et ebasoodsat „kuvandit“ nähakse ühe valdava probleemina raamatukogu ja infoteaduste professiooni (ing keeles kasutusel lühend *LIS*) puhul. Seda vaatenurka kasutatakse laialdaselt argumendina mitmete antud valdkonna arengustrateegiate puhul või selgitust, miks antud professioon ei suuda olla edukam teatud tegevuste puhul.

Professionaalse diskursuse analüüs seejuures näitab, et professionaalne kogukond on arvamusel, et meedia on peamiseks „ebareaalse“ kuvandi loojaks. See on ka stardipunktiks soovitud „reaalse“ kuvandi parandamiseks, laias laastus kohandatud sotsiaalsetele normidele, mis peaks viima ka parema sotsiaalse positsioonini. (Badovinac ja Jušnič 2011).

Anneli Sepp, Tartu Ülikooli Raamatukogu infosüsteemide osakonna juhataja, (2007:4) on ka Eesti kontekstis leidnud, et mõtestatud diskussiooni eriala suundumuste üle võiks olla

rohkem. On küll sisukaid ettekandepäevi ja konverentse, aga foorumit, aramusliidreid, avalikke pöördumisi ei leidu (Sepp 2007:4).

Seega on rahvaraamatukogude representatsioonil meedias oluline roll määramaks, millisena antud valdkonda nähakse ning sellealane diskussioon oleks igati tervitatav.

1.3. Raamatukogusid ja raamatukoguhoidjaid puudutav meediakajastus

Uuringute pool, mis puudutab rahvaraamatukogude ning –raamatukoguhoidjate meediakajastust ajalehtedes, on üsna kesine. Üldjuhul ei keskendu taolised uuringud ühele konkreetsele raamatukogutüübile, vaid pigem üleüldiselt raamatukogudele. Raamatukogusid puudutavat meediakajastust sarnaselt käesolevale tööle on uurinud vähesed autorid (Galluzzi 2014, Kwadzo 2010, Dong 2013) ning see eelkõige muudab ka töö uurimisobjekti uudseks ning uurimisväärses. Samas võib aga välja tuua, et oluliselt rohkem on uuritud infoteaduste, raamatukogunduse, raamatukogu ja raamatukoguhoidja kuvandit nii teaduslikus kirjanduses kui ka meedias üldisemalt. Viimati väljatoodud uuringute ning meediakajastuse puhul võib kindlasti leida olulisi kattuvusi ning mõningal määral näitavad uuringud, mis puudutavad raamatukogude ja raamatukoguhoidjate kuvandit ka seda, miks eelkõige pääsevad just hiljem välja toodud teemad meediasse või miks on artikleid tegelikkuses üsna vähe .

Nagu eelpool viidatud, on oluliselt rohkem raamatukogude kajastamisest uuritud raamatukogutöötajate või raamatukogunduse ja infoteaduste töötaja professiooni kajastamist. Shaw (2010) poolt Suurbritannias läbi viidud uuringus, kus uuritavateks ajalehtedeks olid The Times ja The Mirror, tulemustes tuuakse välja, et kõige uudisväärtuslikumad teemad, millega seoses raamatukogudest kirjutatakse on raamatukogude kogud ja nende kogude ajalugu ja pärand. Seal (2008) jällegi viitab oma uuringus, et avalikkus ei ole teadlik raamatukoguhoidjate haridusest, teadmistest, oskustest ja kohustustest; dominantse avaliku kuvandi järgi on ta (raamatukoguhoidja) olematu või nähtamatu. See omakord teatud määral selgitab seda, miks ka raamatukogusid puudutavate artiklite temaatika kaldub pigem puudutama hooneid, üritusi jms.

Petr ja Aparac-Jelusic (2002) on seisukohal, et raamatukogudel ja raamatukoguhoidjatel on olnud probleem avaliku arvamusega juba pikemat aega. Jätakuvalt üritatakse professiooni halba kuvandit muuta. Autorid viitavad seejuures Ameerika Raamatukogude Ühenduse poolt 1999 (Petr ja Aparac-Jelusic 2002 kaudu) läbi viidud suurele teadvustamise kampaaniale, mille järel uuriti just nimelt avalikku arvamust. Tulemustest nähtus, et Ameerika raamatukogud on populaarsed, kuid tihti aktsepteeritud ilma tugevate tunneteta või tõelise arusaamiseta. Raamatukogud on unikaalsed oma rolli poolest Ameerika demokraatias, kuid ei ole alati võimelised seda unikaalsust kommunikeerima (Petr ja Aparac-Jelusic 2002).

Badovinac ja Jušnič (2011) viitavad aga ka sellele, et raamatukogunduse ja infoteaduste töötaja professiooni tajutakse kui kohalikku „asja“ kuna teemad ja probleemid on tugevalt seotud kohalike kogukondadega, samal ajal kui kohalikud võimud on vastutavad rahvaraamatukogude rahastamise eest. Rahastamise teema tuleb rohkem sisse ka erinevatesse meediakajastust puudutavatesse uuringutesse seoses majanduskriisiga (vt nt Galluzzi 2014) ning võib olla tõenäoliselt oluline teema ka Eesti kontekstis.

Majanduskriis on sarnaselt mitmetele teistele organisatsioonidele mõjutanud ka raamatukogusid. Galluzzi (2014:44) toob välja, et seoses sellega on ilmunud mitmeid artikleid raamatukogude tuleviku teemadel. Majanduskriis on seda situatsiooni muutnud kuna raamatukogud seisavad silmitsi eelarve kärbetega ja sunnitud sulgemistega. Seega on raamatukogude tulevikku puudutav teema läinud n-ö kaugemale nende enda mänguväljakust, hõlmates nüüd massimeedia abil levivat avalikku arvamust (Galluzzi 2014:44) raamatukogude rolli, ülesannete ning missiooni osas.

Meediat, täpsemalt ajalehti peab oluliseks ka Kwadzo (2010: 84) kirjutades, et kuna ajalehed on oluliseks infoallikaks paljudele, sealhulgas aramusliidritele ja poliitika loojatele, võib raamatukogudega seotud sisu sagedus ja silmapaistvus ajalehtedes mõjutada raamatukogudega seotud poliitika valitsuses ja avaliku arvamust ning suhtumist kogukonnas üleüldiselt.

Meedia roll raamatukogudega seotud teemade nähtavamaks tegemise juures on oluline. Näiteks on Vrana ja Barbaricu (2007) uurinud, milliste kanalite kaudu inimesed

raamatukogus toimuva ja raamatukogude kohta kõige rohkem informatsiooni omandavad ning jõudnud tulemusteni, et üheks informatsiooni saamise kohaks on ka ajalehed, mis viitab sellele, et see, kuidas ja mida seal raamatukogudest kirjutatakse, on olulise tähendusega. Kirjeldatud uurimuses vastanud raamatukogukasutajad pakkusid küsitluses välja ka variandid, mida kohalikud raamatukogud peaksid tegema, et olla rohkem nähtavad ja ühena variantidest toodi välja, et raamatukogud vajavad rohkem kampaaniaid – nii televisioonis, raadios, ajalehtedes kui ka internetis (Vrana ja Barbaricu 2007:443). Ka Linda Ashcroft (2010) leiab, et meedia on raamatukogude jaoks oluline võimalus olla nähtavamad. Ühe võimalusena viitab Ashcroft (2010) n-ö kaubamärgi uuendamisele tuues näitena ühe asutuse, mille puhul just see aitas ennast nähtavamaks muuta. Vähemoluline ei ole aga ka sisemine kommunikatsioon – juhatus ja/või eelarvega tegelejad peavad olema täiel määral informeeritud ja nõus allikate kasutamise, seatud prioriteetide ja lähenemistega. Tegelikult kogu meeskond peab olema kaasatud ja informeeritud, sest need, kes on pidevalt nähtaval, peavad seega olema teadlikud kõigist projektidest, et neid edukalt kommunikeerida ning edendada (Ashcroft 2010).

Sama oluliseks peab Ashcroft (2010) aga ka seda, et raamatukogud kasutaksid ära neist ilmuvad uudislööd, mis võimaldavad raamatukokku tuua uusi kliente. Näitena viitab ta artiklile kohalikus lehes, kus kirjutati, et rahvaraamatukogul on olemas haruldane postrite kogu. Antud kogu oleks võinud tuua raamatukokku uusi külastajaid, kuid raamatukogu vastused stiilis, et „on küll kogu, kuid seda ei panda välja, vaid seda hoitakse kastides, kust seda on võimalik siis vaadata“ ei mõjunud kutsuvalt ning soojalt.

Taolised uuringud viitavad sellele kui oluline on raamatukogudel endil jälgida seda, mida neist kirjutatakse ning ka ise oma kuvandi loomisesse aktiivselt panustada, sest aina rohkem mõjutavad meedia kaudu väljendatud seisukohad seda, kas poliitikud, aga ka ühiskond üldisemalt antud valdkonda väärtustavad. Samamoodi on oluline, et raamatukoguhoidjad oleksid meedias osas aktiivsemad ning meedia kaudu avanevaid võimalusi enda tegevuse tutvustamiseks ning kuvandiga seotud müütide kummutamiseks kasutaksid. See aitab mõista ka ühiskonnal rahvaraamatukogude väärtust (ning probleeme) paremini.

1.3.1. Raamatukogude representatsiooni ajalehtedes

Sarnaselt minu teemale on raamatukogudega seotud teemade kajastamist erinevates ajalehtedes uurinud Galluzzi (2014), Kwadzo (2010) ning Dong (2013). Galluzzi (2014) keskendus oma uuringus neljale Euroopa riigile (Itaalia, Prantsusmaa, Hispaania, Suurbritannia) ning kokku kaheksas väljaandes perioodil 2008-2012 ilmunud raamatukogudega seotud artiklitele. Dongi (2013) uuring kajastab 14 ajalehe meediakajastust raamatukogude osas Beijjingis, Shanghais ja Guangzhous.

Kwadzo (2010) poolt Ghanas läbi viidud uuring uuris kahe päevalehe ja kahe nädalalehe raamatukogu teemalist kajastust perioodil jaanuar 2001 kuni detsember 2006. Antud perioodil ilmus valitud lehtedes kokku 174 raamatukogudega seotud lugu. Kahe välja toodud uuringu valimid on võrdlemisi erinevad, kuid olenemata piirkondlikest erinevustest on uuringutes olulisi sarnasusi – raamatukogudega seotud teemakäsitlused on pealiskaudsed ning raamatukogu teemana ei ole valdav, tihti viidatakse raamatukogudele vaid kirjelduse piires (Galluzzi 2014, Kwadzo 2010). Galluzzi (2014) uuringu puhul võib lisaks tuua aga välja ka selle, et peaaegu pooled artiklitest olid pühendatud avalikule raamatukogule (Eesti mõistes rahvaraamatukogudele). Kõige vähem pälvisid artiklites tähelepanu kooliraamatukogud. Üheks põhjuseks võib olla aga ka see, et kui raamatukogud teemana ei ole artiklites valdavad, siis mainitaksegi raamatukogusid üldiselt, viitamata täpsemalt raamatukogutüübile, mis muudab täpsete andmete saamise keeruliseks. Teemadest olid Galluzzi (2014:59) uuringu puhul kõige sagedasemad poliitikat/strateegiaid/juhtimist ja raamatukogude sulgemist/eelarve kärpeid puudutavad teemad. Neile järgnesid digitaliseerimist puudutavad teemad. (Galluzzi 2014).

Kwadzo (2010) uuringu tulemuste puhul on kõige sagedamini artiklites esinevaks raamatukogutüübiks kogukonnaraamatukogu (ing k *community library*), mis Eesti kontekstis võiks tegelikult olla samaväärne rahvaraamatukoguga. Teiseks enim mainituks tüübiks on samas aga avalik raamatukogu ehk rahvaraamatukogu, mis viitab sellele, et Ghana kontekstis on tegu erinevate raamatukogutüüpidega. Kõige rohkem uudiseid oli Kwadzo (2010) poolt uuritud artiklites uute raamatukogude avamisest, toimuvatest raamatukoguprojektidest või annetustest raamatukogudele.

Kwadzo (2010) ja Galluzzi (2014) poolt läbi viidud uuringute tulemused on erinevad. Peamiselt tuleneb see tõenäoliselt nii regionaalsetest erinevustest kui ka uuritavast valimist. Päevalehtede ning väikeste maakonnalehtede käsitletlused on rahvaraamatukogude osas tõenäoliselt ka Eestis erinevad ning võimalik, et seal on oluliselt rohkem raamatukogu kui kogukonna väärtusi rõhutavaid artikleid.

Mõned sarnased uuringud on läbi viidud ka erialaste raamatukogude puhul. Näiteks Rice Ohli ja Pasteri (1990) poolt ajalehe Chronicle of Higher Education läbi viidud sarnane uuring seoses akadeemiliste raamatukogudega andis eelpool välja toodust erinevaid tulemusi, tuues välja, et uuritud ajalehes ilmus vaadeldud perioodil pea igas numbris autorite sõnul mõni akadeemilisi raamatukogusid puudutav lugu. See on aga mingil määral mõistetav, sest erialaste ajakirjade/väljaannete ja igapäevaselt ilmuvate päevalehtede eesmärgid on erinevad. Samamoodi on raamatukogude kajastamist uuritud ka tudengitele suunatud ajalehtedes Bodnar ja Mathews (2008) poolt. Nende uuring keskendus eelkõige ülikooli lehtedele kui heale võimalusele muuta raamatukogu märgatavaks. Nad (Bodnar ja Mathews 2008) viitavad ka mitmetele võtetele, kuidas luua head suhted lehtede toimetustega ning seeläbi saada oluliselt rohkem kajastust antud lehtedes.

Raamatukogusid puudutavat meediakajastust on seni uuritud väga palju just lähtudes kuvandist ning stereotüüpidest, kuid oluliselt vähem on pandud rõhku kvantitatiivsele informatsioonile ehk kui palju artikleid kokkuvõttes üldse ilmub. Artiklite ilmumise sagedus, koguarv, seal käsitletavat teemad mängivad kuvandi tekkimisel väga olulist rolli. Nagu on eelpool ka viidatud, on meedial selles osas oluline roll ning raamatukogutöötajatel on võimalik teatud määral ise kaasa aidata positiivse pildi tekkimisse, võttes aktiivsemalt sõna, tutvustades rohkem uusi ning innovatiivsemaid teenuseid.

II MEETOD JA VALIM

Meetodi peatüki eesmärgiks on anda ülevaade magistritöö uurimisküsimustest ja kasutatavatest uurimismeetoditest. Samuti avab käesolev peatükk kvantitatiivse ja kvalitatiivse meetodi valimi, nende kriteeriumid ja uurimuse käigu.

Käesoleva töö uurimisobjekt on kompleksne ning eeldas nii kvantitatiivse kui ka kvalitatiivse metoodika kasutamist. Selle komponentidena võib näha:

- rahvaraamatukogud ja -raamatukoguhoidjad kui uudiste teemad
- lehelugejad vastuvõtjatena

Antud peatüki esimeses pooles on välja toodud töö raames püsitud uurimisülesanded ja -küsimused. Seejärel on tutvustatud valitud metoodikat - nii kontentanalüüsi kui ka fookusgrupp-intervjuu meetodit, nende valimeid ning täpsemalt kirjeldatud uurimuse käiku.

2.1. Uurimisülesanded ja -küsimused

2.1.1. Uurimisülesanded

Kogu käesolevat magistritööd läbivad uurimisülesanded on järgmised:

- Analüüsida Eesti rahvaraamatukogusid ja – raamatukoguhoidjaid puudutavat meediakajastust ja selle muutumist 10 viimase aasta jooksul ajalehtedes Postimees, Eesti Päevaleht, Õhtuleht, Sirp ning Õpetajate Leht;
- Analüüsida, kuidas toimub Eesti rahvaraamatukogude ja – raamatukoguhoidjate presenteerimine lugejatele, kes on sellel teemal peamised kõneisikud ning milliste teemadega seoses peamisel rahvaraamatukogudest ja – raamatukoguhoidjatest kirjutatakse;
- Analüüsida, kuidas käsitlevad rahvaraamatukogusid ja – raamatukoguhoidjaid erinevad uuritavad meediaväljaanded ning tuua välja erinevused, sarnasused;

- Analüüsida lehelugejate retseptsiooni – vaadelda, kuidas interpreteerivad vastavate artiklite sõnumeid lehelugejad, milliseid järeldusi nad teevad, mida oluliseks peavad, kuidas rahvaraamatukogusid ja – raamatukoguhoidjaid tajuvad.

2.1.2. Uurimisküsimused

Uurimisküsimused kontentanalüüsi jaoks:

1. Kui palju on viimase 10 aasta jooksul viies uuritavas väljaandes ilmunud artikleid rahvaraamatukogudest?
 - 1a) Kuidas on rahvaraamatukogude kajastamine Eesti päevalehtedes ja Õpetajate Lehes ning Sirbis viimase 10-ne aasta jooksul muutunud?
2. Milliste teemadega seoses rahvaraamatukogudest kirjutatakse?
 - 2a) Milliste teemadega seoses võtavad/ saavad rahvaraamatukoguhoidjad ise sõna?
 - 2b) Kes peale rahvaraamatukoguhoidjate sõna saavad/võtavad?
3. Kuidas erinevad teemad ajalehtedes Sirp ja Õpetajate Leht teemapüstitustest Eesti päevalehtedes?

Uurimisküsimused fookusgrupp-intervjuude jaoks:

1. Kuidas intervjuueeritavad artikleid lugesid ?
 - Millised vastuvõtuviisid esinesid? Milline vastuvõtuviis jäi domineerima?
 - Kas lugemine oli hegemooniline, kokkuleppeline või kontrahegemooniline?
2. Mille osas täienes lehelugejate arvamus rahvaraamatukogudest?
 - Millised on intervjuueeritavate arvamused rahvaraamatukogudest enne artiklite lugemist?
 - Mil määral artiklid eelnevalt omatud arvamust täiendavad? Kas lugejad muudavad millegi osas oma arvamust?
 - Millisena iseloomustavad intervjuueeritavad rahvaraamatukogusid?

2.2. Meetodite valik

2.2.1. Standardiseeritud kontentanalüüs

Kvantitatiivse meetodina kasutan töös standardiseeritud kontentanalüüsi. Standardiseeritud kontentanalüüs kujutab endast teatavat silda kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete meetodite vahel. Võib öelda, et standardiseeritud kontentanalüüsi abil „tõlgitakse“ mistahes eesmärgil loodud tekstid (nt meedia- või õppemeediatekstid, reklaamid, ametlikud dokumendid, uuritavate omalooming, sh sotsiaalmeedias) sotsioloogia, psühholoogia või mõne muu teaduse keelde, kvantitatiivsete näitajate keelde (vrd Lamser, 1969 Timak, 1971: 88, Kalmus 2015 kaudu).

Kerlinger (1986, Jensen 2002: 220 kaudu) on välja pakkunud, et kontentanalüüs on meetod, mis võimaldab kommunikatsioonis esinevad muutujaid süstemaatiliselt, objektiivselt ning mõõdetaval moel analüüsida.

Kuna käesoleva töö autori eesmärk on erinevad ajalehetekstid kodeerida ning neid hilisemas järgus analüüsida, mõistmaks, millistest teemades millistes lehtedes raamatukogude kontekstis kirjutatakse, siis kontentanalüüs on valitud just seetõttu, et see võimaldab suuri andmehulki analüüsida ning teha üldkogumil põhinevaid järeldusi (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2005). Jensen (2002: 220) näeb eelistena ka seda, et kontentanalüüsi puhul kasutatakse kindlat vormi meedia toodangu valimi ja sisu kodeerimiseks. Kontentanalüüs on Jenseni (2002: 220) hinnangul objektiivne selles osas, et uurija enda isikupära ja eelarvamused ei tohiks mõjutada analüüsi. Lisaks on ka tema (Jensen 2002:220) hinnangul kontentanalüüs selles mõttes mõõdetav, et selle põhifookus on eeldefineeritud üksuste esinemise loendamine meedia tekstides .

Kontentanalüüsi puhul analüüsitakse ainult tekstis sõnaselgelt väljendatut, manifestset sisu, mitte aga ridade vahel olevat või mõistaantavat. Lisaks viiakse see läbi selgelt formuleeritud reeglite kohaselt (Kalmus 2015). Töökorraldusega seotud definitsioonid ja reeglid valimi klassifitseerimiseks peaks olema nii ilmsed, et teised uurijad saaksid protseduure korrata (Jensen 2002:220). Igat valimisse sattunud teksti tuleb kirjeldada kõikide analüüsikategooriate abil (Kalmus 2015). Kontentanalüüsi tulemiks on märkide või märkide rühma ehk teksti omaduste esinemissagedused ning selle kasutamine on

põhjendatud vaid juhul kui püstitatud uurimisküsimustele soovitakse saada numbrilisi vastuseid (Kalmus 2015). Käesoleva töö jaoks on oluline kaardistada viimase 10 aasta jooksul rahvaraamatukogusid ja –raamatukoguhoidjaid puudutavate artiklite hulk.

Standardiseeritud kontentanalüüsil on võrreldes mitmete teiste tekstianalüüsi meetoditega ka mitu eelist. Kuna kontentanalüüsi tulemusel määratakse huvipakkuvate teksti omaduste absoluutne ja suhteline esinemissagedus, võimaldab meetod erinevaid tekstikogumeid (nt meediakanaleid) täpsetel alustel võrrelda. Kontentanalüüsi tulemused on küllaltki kergesti kontrollitavad, ühtlasi on võimalik määrata kodeerimise *reliaablust* ehk usaldusväärsust. Kontentanalüüs võimaldab tänu konkreetsetele ja täpsetele juhistele tööjaotust uurijate vahel jagada, mis omakorda loob eelduse võrdlemisi suurte tekstihulkade kodeerimiseks, võimaldamaks hilisemat kvantitatiivset andmetöötlust ja analüüsitulemuste üldistamist tekstide valimilt nende üldkogumile ja teooriatele (Kalmus 2015).

2.2.1.1. Kontentanalüüsi ohud

Veronika Kalmus (2015) viitab ka mõningatele kontentanalüüsi kui meetodiga kaasnevatele ohtudele. Standardiseeritud kontentanalüüsi valikul tuleb arvestada sellega, et tekstianalüüsi standardiseerituse ja usaldusväärsuse kasvades kahaneb analüüsi sisukus ja sügavus: uurijad võivad jõuda objektiivsete, kuid triviaalsete tulemusteni. Ka ei võimalda antud meetod analüüsida varjatud tähendusi, „ridade vahele peidetut“, ega niisuguseid tekste, millest erinevad inimesed tõenäoliselt väga erinevalt aru saavad (nt kujundlikke või väga keerulisi tekste), seega ei aita meetod otseselt välja selgitada keerulisi, konnotatiivseid ja ideoloogilisi tähendusi (Kalmus 2015). Eelkõige just antud ohtudele mõeldes on valitud juurde ka kvalitatiivne meetod – fookusgrupp-intervjuud.

2.2.2. Fookusgrupp-intervjuud

Kui kvantitatiivse uurimuse raames eesmärgiks teatud valimi põhjal teha üldistavaid järeldusi (Hirsjärvi jt 2005:167), siis kvalitatiivse uurimuse puhul on eesmärgiks uuritavat nähtust mõista (Hirsjärvi jt 2005:168). Fookusgrupp-intervjuu võimaldab saada intervjuude käigus rikkalikumat infot kui üksikisikute vastustest, ka on seal võimalik jälgida rühma dünaamikat ja problemlahenduse protsessi (Flick 2006:190-191, Laherand

2008:189 kaudu). Selliste uuringute eesmärk oli aidata tõlgendada meedia mõju käsitlevast kvantitatiivsest uuringust saadud andmeid (Flick 2006: 150-152, Laherand 2008:188 kaudu). Fookusgrupp-intervjuu annab minu uuringule sügavust ning võimaldab võrrelda kontentanalüüsi teel saadud andmeid intervjueritavate subjektiivsete arvamustega olukorra kohta ning neid võrrelda (Laherand 2008:189).

Fookus-grupp intervjuu meetodina tähendab grupi või gruppide kokkupanekut ning vestlust konkreetsel teemal moderaatori juuresolekul. Moderaatori rolliks on kindlustada, et vestlus on fokusseeritud konkreetsele teemale samal ajal kutsudes esile suure hulga arvamusi vastava teema osas. Antud meetodi kasutamisel on moderaatori roll ülioluline kuna eeldab kompleksse sotsiaalse interaktsiooni jälgimist, kaasamise julgustamist ja katkestuste, kõrvalejuhtimiste ja muude probleemidega grupi dünaamikas tegelemist. Tegevuspaik fookusgrupp-intervjuude läbiviimise jaoks peaks olema nii mitteametlik kui võimalik, et stimuleerida grupi vestlusi. (Lunt & Livingstone 1996).

Vihalemm (2015) toob veel lisaks välja, et fookusgrupp-intervjuu on oma olemuselt metoodiline hübriid, mis põhineb teistel „põhimeetoditel“, nagu süvaintervjuu (küsimisviis, kava ülesehitus, aktiivne kuulamine), standardiseerimata eksperimentaaluuringud (grupivestluse kavas rakendatakse mingit mõjutegurit, luuakse uus olukord ja jälgitakse osalejate vaba reaktsiooni) ning osalusvaatlus (moderaator peaks olema poolenisti vaatlaja rollis).

Fookusgrupp-intervjuud sobib hästi kasutada nt juhul kui soovitakse kirjeldada/struktureerida ja mõtestada uudset/originaalset/ebatavalist materjali (Vihalemm 2015) ning kuna antud juhul ei ole lehelugejate retseptsiooni seoses raamatukogudega varasemalt uuritud, siis võiks see meetodina sel põhjusel ka kõige paremini sobida. Kõigi otsinguliste uuringu alatüüpide puhul sobib fookusgrupp-intervjuu hästi, kuna vastajate omavaheline stimulatsioon aitab kompenseerida uurija puudulikke teadmisi teema kohta (Vihalemm 2015).

2.3. Metoodika

2.3.1. Kvantitatiivse uuringu valim

Kontentanalüüsi valim on moodustatud mitmeastmelise valimi teel:

1. Kõige pealt valiti uuritavate tekstide ajavahemik – 2004-2014
2. Seejärel sai paika pandud meediaväljaanded, millest tekstid valitakse – antud juhul Postimees, Eesti Päevaleht, Õhtuleht, Õpetajate Leht ja Sirp
3. Viimases etapis sai pärast esialgset tekstide otsingut otsustatud, et kasutatakse kõikset valimit ehk valimisse võetakse kõik vastaval perioodil ilmunud tekstid, mis leitakse Eesti artiklite andmebaasi otsingu teel kasutades selleks otsingut stiilis Postimees and rahvaraamatukogu*.

Valisin valimisse sellised väljaanded, millel üle Eestiline levik ehk mis on igale soovijale soovi korral lihtsalt kättesaadavad. Samas oleks kindlasti tulevikus hea viia läbi kontentanalüüs, mis käsitleks kõiki Eestis ilmuvaid väljaandeid. Otsing andmebaasis ISE näitas, et valitud perioodil ilmus ajalehtedes (väljaande piirangut ei olnud) artikleid, mis on märksõnastatud „rahvaraamatukogu“ kokku 231. Valitud viies väljaandes ilmus valitud perioodil kokku 104 konkreetset rahvaraamatukogudega seotud artiklit.

Valimi määratlemisel tuleb siiski arvestada sellega, et artiklite leidmist raskendab fakt, et kohati on artiklid halvasti märksõnastatud – näiteks puudutab artikkel Tallinna Keskraamatukogu, mis oma tüübilt on ka rahvaraamatukogu nagu ka Tartu Linnaraamatukogu, kuid kuna märksõna „rahvaraamatukogu“ ei ole kasutatud (on kasutatud kas linnaraamatukogu, raamatukogu või keskraamatukogu), siis ei ole see antud otsinguga leitav ning valimisse ei pääse.

Lehtedest Sirp ning Õpetajate Leht on juurde valitud selleks, et selgitada välja, kas kindla eesmärgiga (kultuurileht ning haridusteemadest rääkiv leht) lehed peavad antud teema kajastamist oluliseks (rahvaraamatukogudel võiks olla oluline koht nii hariduses kui kultuuris) ning mil määral seal antud valdkond kajastamist saab.

2.3.2. Kvalitatiivse uuringu valim

Läbiviidud fookusgrupp-intervjuu puhul oli valimi puhul eelkõige oluline, et osalejad loeksid ajalehti (kuna paberlehe tellijaid on aina vähem ning suurem enamus kontentanalüüsis olevaid artikleid oli reaalselt kättesaadavad ka veebi kaudu, ei olnud oluline see, et osaleja loeks kindlasti paberlehte) ning külastaksid raamatukogu (kui tihti, seda ei pidanud esimese grupi puhul niivõrd oluliseks). Ka ei olnud tingimuseks, et külastaks kindlasti rahvaraamatukogu, sest keskmise raamatukogukülastaja jaoks ei kipu need asjad väga suurt tähendust omavat (pole vahet, kust raamat on võimalik laenutada, peamine, et see on võimalik kuskilt laenutada). Grupi moodustamisel kasutasin mugavusvalimit ehk leidsin kõik osalejad tuttavate kaudu või soovitas mõni osalema nõustunud inimene ise mõnda oma tuttavat, kes võiks osaleda soovida. Grupi moodustamisel jälgisin ka seda, et seal oleks esindatud mõlema soo esindajad. Tavaline grupis osalejate arv fookusgrupp-intervjuu puhul on 7–10 inimest, kuid tehakse ka nn minigruppe (4–6 inimest) (Vihalemm 2014). Kutsutud ning lubanud osaleda olid kokku 7 inimest, kuid kahjuks teatasid kaks osalejat vahetult enne fookusgrupp-intervjuud, et neil ei ole võimalik erinevatel põhjustel siiski osa võtta. Seetõttu viidi fookusgrupp-intervjuu läbi 5 inimesega.

Intervjueeritavad:

1. 23-aastane algklasside õpetajaks õppiv neiu, sagedane raamatukogu külastaja
2. 23-aastane liinitööd tegev noormees, harv raamatukogude külastaja
3. 25-aastane ehitusinseneriks õppiv neiu, sagedane raamatukogude külastaja
4. 44-aastane hõõvlijuhina töötav mees, pigem harv raamatukogude külastaja
5. 22-aastane lennundust õppiv neiu, sagedane raamatukogude külastaja

Osa grupi osalisi olid omavahel varasemalt tuttavad, kuid kõik omavahel mitte.

2.4. Uurimuse käik

2.4.1 Kontentanalüüsi läbiviimine

Kontentanalüüsi jaoks sobivate artiklite leidmiseks kasutasin Eesti Artiklite andmebaasi ISE. Esialgu üritasin leida sobivad artiklid kompleksotsinguga kasutades märksõna „rahvaraamatukogu“ ja ilimumisaastate vahemikku „2004-2014“. Kuna antud tulemuste hulgas oli üsna keeruline leida valimisse sobivad artiklid (vastete hulk oli liiga suur, piiramine erinevate väljaannetega ei toiminud – võimalikuks probleemiks oskamatus antud andmebaasis sobival moel otsida või otsingumootori enda puudujäägid), siis teostasin seejärel 5 eraldi otsingut (lihtotsing ning väljale kirjutatud väljaande nimi ning märksõnana „Rahvaraamatukogu*“, millest moodustusid 5 erineva väljaande jaoks nimekirjad. Antud nimekirjadesse leitud artiklid kuuluvad kõik ka kontentanalüüsi valimisse. Kokku leiti 104 teksti, mis olid märksõnastatud vastavalt ning vastasid seatud ajalistele raamidele.

Kontentanalüüsi kodeerimistabeli puhul moodustasin esialgse kodeerimistabeli MS Exceli keskkonda deduktiivsete kategooriate, alamkategooriate ja koodidega. Proovikodeerimise viisin läbi 5 teksti peal ning selle tulemusena täiendasin esialgset kodeerimistabelit. Ka pärast esialgset kodeerimistabeli täiendamist toimus mõningate koodide lisamine kodeerimisjuhendisse põhikodeerimise käigus. Meediatekstide kodeerimine toimus vastavalt kodeerimisjuhendile. MS Exceli keskkonnas viisin läbi esialgse järelduste saamise protsessi, samuti kodeerimise kontrolli. Seejärel analüüsisin kontentanalüüsi andmeid. MS Excel võimaldas mitmetasandilist analüüsi, luua graafikuid ja tabeleid, et analüüsi järelduste esitlemine oleks mugavam. Seetõttu valiti just selline variant andmete analüüsimiseks. Tabelisse lisas autor iseenda jaoks ka märkuseid.

2.4.2 Fookusgrupp-intervjuude läbiviimine

Fookusgrupp-intervjuu küsimuste koostamisel lähtusin eelnevalt püstitatud uurimisküsimustest. Enne potentsiaalsete intervjuueeritavatega kontakteerumist viisin läbi prooviintervjuu (individaalintervjuu oma elukaaslasega), mille käigus selgus, et osa küsimusi võib jääda osalejatele ebaselgeks ning mõned küsimused tuleks juurde lisada. Seega tegin pärast prooviintervjuud küsimuste kavasse mõned korrektiivid.

Fookusgrupp-intervjuu viidi läbi 21. aprillil 2015 tuttava korteris mitteametlikus õhkkonnas. Intervjuu kestis üks tund ja 35 minutit. Intervjuu kestvuse hulka on arvestatud ka aeg, mis osalejatel kulus neil palutud artiklite lugemiseks. Kõik osalejad lugesid artikleid samas järjekorras. Kokku osales fookusgrupp-intervjuus viis intervjuueeritavat. Lugemiseks valis töö autor osalejatele kontentanalüüsis kasutatud artiklite hulgast kolm fookuselt kui ka ülesehituselt erinevat artiklit. Iga artikkel representeerib võimaliku viisi, mil moel rahvaraamatukogudest või nendega seonduvatest teemadest ajalehtedes kirjutatakse. Valiti üks artikkel rahvaraamatukogudele kehtestatud uue komplekteerimis kava teemal, teine igapäevasemal teemal, mis võiks puudutada iga rahvaraamatukogu külastajat – viivised ja nendega seonduvad probleemid ning kolmas selline, mis võimalikult hästi näitaks ühte võimalikku varianti, kuidas rahvaraamatukogusid meedias esitletakse.

Kaks valitud artiklit olid ilmunud Eesti Päevalehes ja üks Õhtulehes. Osalejatele ei antud lugeda ühtegi Sirbis ega Õpetajate Lehes ilmunud artiklit, kuna grupi moodustamise põhimõte oli leida võimalikult tavalised lehelugejad, kes külastaksid ka raamatukogu (kõik osalejad külastavad erineva sagedusega Tartu Linnaraamatukogu ning mõningaid teisi väiksemaid raamatukogusid). Seetõttu eeldati, et tõenäoliselt isikud, kes vastava valdkonnaga (nt kooliga, õpetamisega) seotud ei ole, need ka Õpetajate Lehte tõenäoliselt ei loe. Ka ei olnud loetavate artiklite hulgas ühtegi Postimehes ilmunud artiklit kuna fookusgrupp-intervjuus oli olulisem see, mida intervjuueeritavad üldiselt rahvaraamatukogudega seonduvatest teemadest teavad ning arvavad mitte niivõrd väljaanne, kus konkreetne artikkel ilmunud oli. Fookusgrupp-intervjuude ajaks olid artiklitelt eemaldatud nii konkreetse artikli ilmumisaeg, väljaande nimi kui ka autor. Grupi moodustamisel jälgiti seda, et grupis oleks nii mehi kui naisi, et esindatud oleks mõlemad sood.

Osalejate poolt loetud artiklid (osalejatele lugemiseks antud täistekstid välja toodud töö Lisas 6):

1. Vikat, M. (2005) Lugemissaal – pensionäride, kodutute ja tudengite meka. SL Õhtuleht, 1. aprill.
2. Kalamees, K. (2006) Raamatuvõlglastele karmim trahv. Eesti Päevaleht, 6. juuli.

3. Jõesaar, T. (2012) Langi plaan jõustub: pool raamatukogude raha riigi soosikule. Eesti Päevaleht, 3.jaanuar.

Intervjuu läbiviimisel jälgis autor fookusgrupp-intervjuu kava, mis on toodud välja käesoleva töö Lisas 5. Fookusgrupi kava kokku koosnes kolmest osast:

1) Intervjueeritavate meediatarbimise harjumused. Et uuringus osaleja kohaneks intervjueerimise situatsiooniga, küsisin sissejuhatuseks, milliseid ajalehti peamisel intervjueeritav loeb, millised teemad teda huvitavad ning millistest pealkirjadest ta üldjuhul üle libiseb. Uurisin ka seda, kuivõrd ja millises kontekstis on ta meedias tähele pannud rahvaraamatukogusid puudutavat temaatikat ning kuivõrd vajalikuks peab ta selle teemalist meediaarutelu.

2) Meediatekstide retseptsioon. Intervjuu teises osas andsin intervjueeritavale lugeda kolm artiklit ning esitasin talle seejärel mõned küsimused, näiteks millest tekst rääkis, mida ta sellest artiklist arvab, millega ta nõus on ja millega mitte, aga ka seda, kas nad oleksid loetud artiklite puhul soovinud, et tekstis lisaks selgitataks. Ka uurisin antud osa puhul seda, et kas intervjueeritavate jaoks kumab artiklitest läbi ajakirjaniku isiklik suhtumine rahvaraamatukogudesse.

3) Intervjuu lõpetuseks küsisin intervjueeritavatelt uuesti, mida nad arvavad rahvaraamatukogudest, et vaadata, kas ja kuidas on nende seisukoht pärast artiklite lugemist muutunud.

Seejuures paluti osalejatel kõigile loetud artiklitele antud teema (artiklis käsitletud teema) olulisele anda hinnang 10 palli süsteemis. See võimaldas osalejatel artikleid ka selles kontekstis võrrelda ning oma valikuid põhjendada. Ka oli sel moel autoril lihtsam tuvastada ka erinevaid vastuvõtuviise.

Intervjuude salvestamiseks kasutasin diktofoni ning sülearvutit (see oli n-ö igaks juhuks kui diktofon peaks mingil põhjusel intervjuu kestel töötamise lõpetama) ja hiljem transkribeerisin lindistatu, et hõlbustada intervjuude analüüsimist. Vastuste analüüsimiseks kasutasin „*cross-case*“ meetodit (Schwandt 2007: 56-57), mis tähendab see, et fookusesse võeti konkreetne alateema või küsimus ning võrreldi vastuseid

intervjuu kestel. Retseptsiooni uuriti antud juhul eelkõige grupisuhtluse vormis, kus tuleb arvestada, et ühe vastus võib teist mõjutada.

2.4.2.1. Retseptsiooni uurimine

Fookusgrupp-intervjuu esmaseks eesmärgiks on uurida, kuidas intervjuueeritavad võtavad vastu etteantud meediatekste, mis käsitlevad erinevad rahvaraamatukogudega seotud teemasid. Retseptsiooni uurimiseks kasutasin Michelle'i (2007) mudelit. Eesmärgiks oli iga intervjuueeritava puhul kindlaks teha, kuidas ta suhtub artiklites toodud argumentidesse ja artiklitesse tervikuna ehk mil viisil (hegemooniliselt, läbiräägitult või opositsiooniliselt) intervjuueeritav tekste dekodeerib.

Artiklite vastuvõtu uurimiseks küsiti sealhulgas järgnevaid küsimusi:

- *Mis oli artikli sõnum?*

Näitab, kas respondent suudab tuvastada tekstist sõnumi / näeb teksti kui sõnumit.

- *Millega Te artiklis nõustute/ ei nõustu?*

Näitab respondendi positsiooni väidete ja sõnumite suhtes, aitab määrata lugemisviisi.

- *Kas artiklist kumab läbi ajakirjaniku arvamus rahvaraamatukogude osas?*

Näitab, kas respondent näeb artiklit kui meedia poolt loodud toodet või ei.

- *Teema olulisuse hindamine.*

Aitab paremini tuvastada respondendi positsiooni.

Antud töö tulemusi ei ole mitte mingil kujul võimalik ühelegi suuremale grupile üldistada.

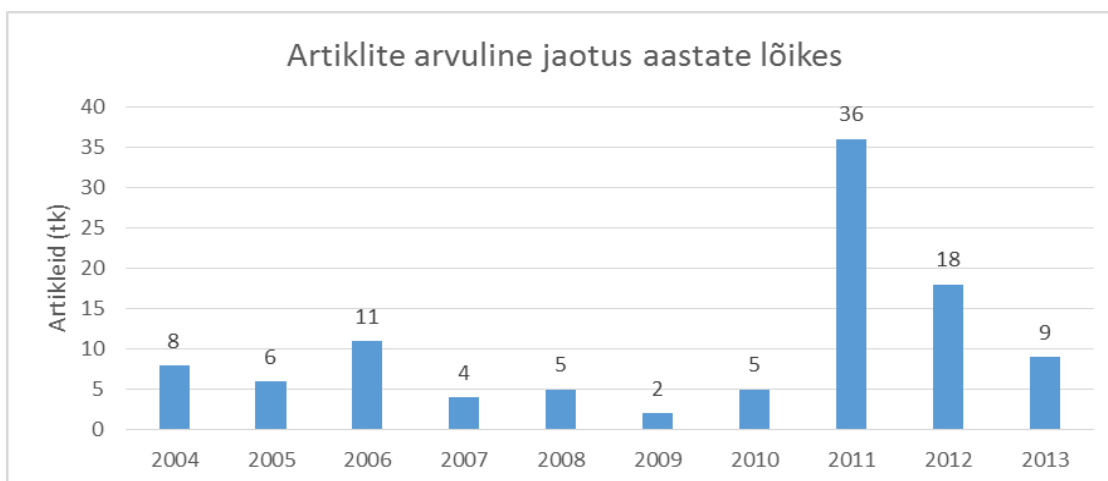
III TULEMUSED

Järgnevas peatükis annan ülevaate kontentanalüüsi ning fookusgrupp-intervjuu teel leitud tulemustest peamiste uurimisküsimuste kaupa. Välja tuuakse uuritava perioodil ilmunud artiklite koguarv ning arvuline jaotus nii väljaannete kui ka aastate lõikes, peamised teemad, kõneisikud, aga ka tulemused artiklite tonaalsuse osas, hinnangud rahvaraamatukogudele ning võimalik artiklites esinev vastandumine. Lisaks annab peatükk ülevaate fookusgrupp-intervjuus osalenute lehelugemise harjumustest, rahvaraamatukogudega seonduvatest arvamustest ning artiklite retseptsioonist.

3.1. Rahvaraamatukogude kajastamine uuritavates väljaannetes

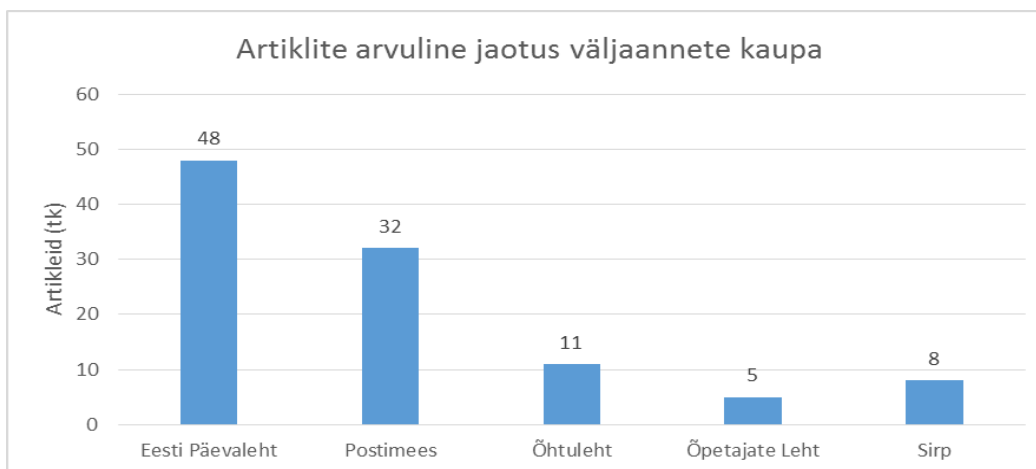
Kokku ilmus valitud perioodil 104 artiklit, millest kirjutati rahvaraamatukogudest. Artiklite osakaal aastate kaupa on väljatoodud joonisel 2. Antud jooniselt on näha, et kõige rohkem artikleid ilmus aastatel 2011-2012. 2010. aastal võttis tollane kultuuriminister Rein Lang sõna rahvaraamatukogude komplekteerimise teemadel ning ministeeriumis hakati ette valmistama vastavaid regulatsioone raamatukogudele kohustuslike komplekteerimisnimekirjade tarbeks. Nimekirjad hakkasid kehtima 2012. aastal.

Olulisena tasuks välja tuua ka see, et antud väljaannetes ei ilmunud mitte ühtegi artiklit rahvaraamatukogudest aastal 2014, mis võib suurel määral olla tingitud artiklite märksõnastamisest ISE-s.

Joonis 2. Artiklite arvuline jaotus aastate lõikes.

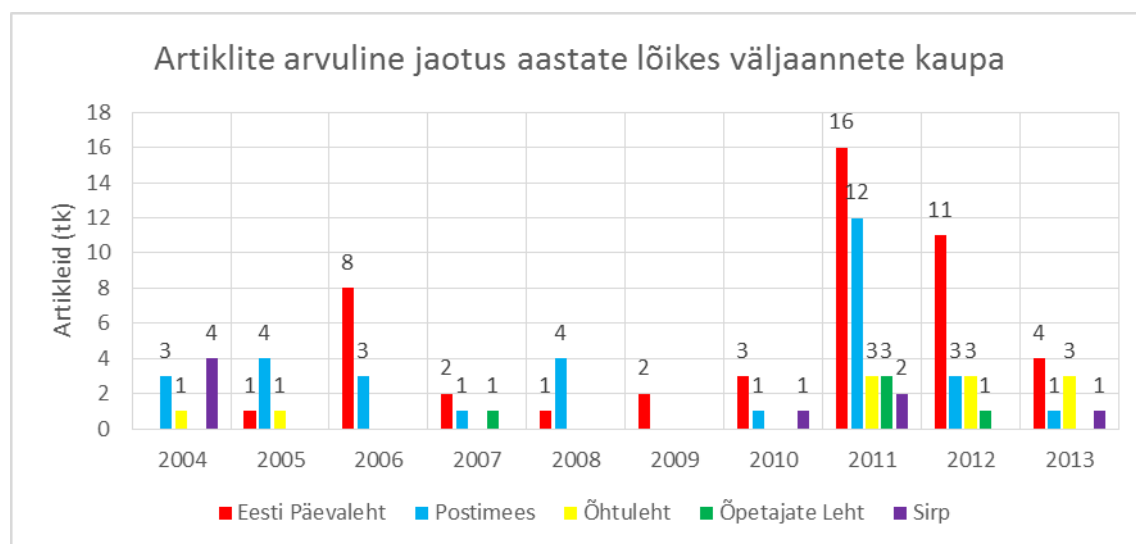
Kõige rohkem ilmus uuritaval perioodil artikleid Eesti Päevalehes. Võrreldes Eesti Päevalehe ning Postimehega leidsid rahvaraamatukogusid puudutavad teemad väga vähe kajastamist ajalehes Õhtuleht. Õhtulehe vähest huvi rahvaraamatukogude osas võib selgitada antud ajalehe jaoks liialt vähe poleemikat tekitavate teemade kaudu. Arvestades seda, et Sirbi puhul on tegu kultuurivaldkonna spetsiifilise väljaandega, siis on seal ilmunud artiklite vähesus üllatav. Õpetajate Lehe artiklite vähesus jällegi on põhjendatav sellega, et antud väljaande jaoks on rahvaraamatukogudega seotud teemad üldjuhul olulised siis, kui need on mingil moel seotud ka kooli või koolirahvaraamatukogudega. Arvestades seda, et aina rohkem kooli- ja rahvaraamatukogusid ühendatakse, võib tulevikus antud teema Õpetajate Lehes ka rohkem kajastamist leida.

Joonis 3. Artiklite jaotus väljaannete kaupa.

Joonisel 4 on välja toodud aastate kaupa artiklite osakaal erinevate väljaannete puhul. Antud jooniselt on näha, et kõige rohkem on leidnud rahvaraamatukogusid puudutavad teemad kajastamist Eesti Päevalehes. Sirpi ning Õpetajate lehte ilmestavad väga väike artiklite osakaal ning enamik ilmunud artikleid jääb taaskord eelpool välja toodud kohustuslike nimekirjade perioodi. Ka ei ilmunud valitud väljaannetes mitte ühtegi artiklit 2014 aastal – arvestada tuleb siin siiski ka sellega, et võimalik on ka, et 2014 aastal ilmunud rahvaraamatukogusid puudutavad artiklid ei ole veel ISE kaudu leitavad või on märksõnastatud sel moel, et nad ei ole meetodi peatükis kirjeldatud viisil leitavad.

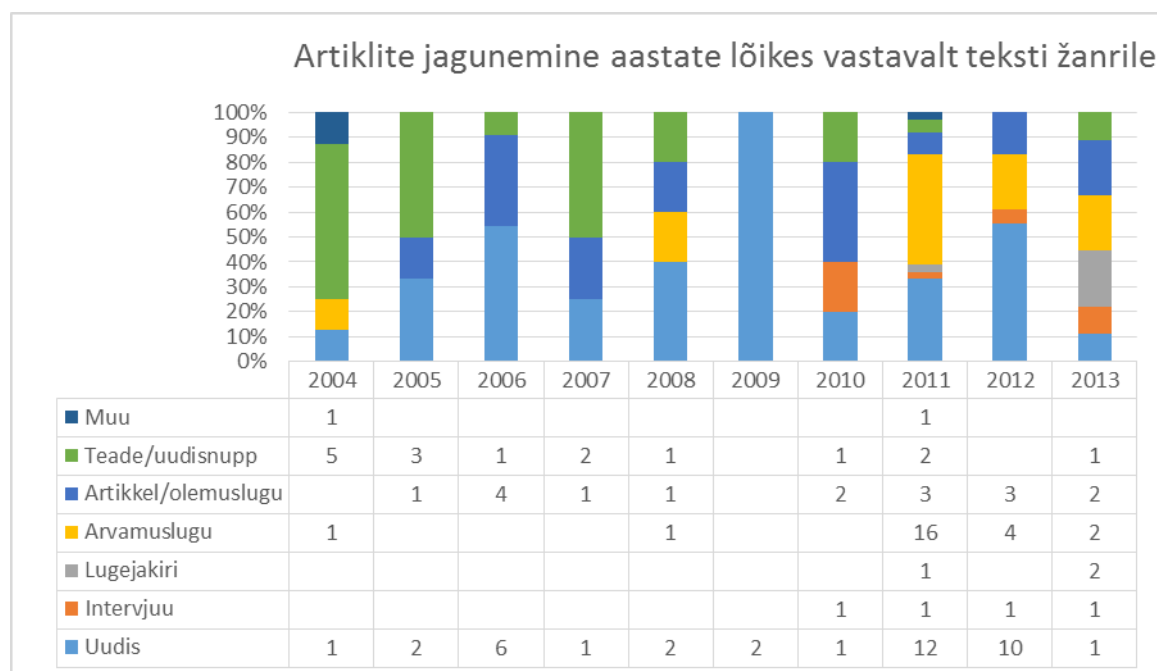
2014. aasta kõrval paistab silma ka 2009. aasta kui kokku ilmus vaid 2 artiklit Eesti Päevalehes.

Joonis 4. Artiklite arvuline jaotus aastate lõikes väljaannete kaupa

Siinkohal on oluline tuua välja ka artiklite jagunemine vastavalt teksti žanrile. Antud jooniselt ning tabelist on võimalik näha, et kui muidu ilmus arvamuskirjeldusi rahvaraamatukogude teemal võrdlemisi vähe, siis aastal 2011, mil oli kõige rohkem poleemikat Langi nimekirjade tõttu, ilmus kokku 16 arvamuskirjeldust. Uudiseid ilmus vastukaaluks samal aastal 12. 2012. aastal on arvamuskirjelduste arv jällegi oluliselt väiksem kui uudiste arv, mis viitab sellele, et pärast nimekirjade reaalselt käiku minekut väga enam arvamust ei avaldatud. See on selgitatav sellega, et kui artiklid on pigem

informatiivset laadi, siis tõenäoliselt ei olegi väga põhjust meedia kaudu sõna võtta, kuid kui antud valdkonnaga seoses on teemad probleemikesksemad ning puudutavad suuremat ringkonda (komplekteerimisnimekirjad puudutasid otseselt rahvaraamatukogusid, lugejaid (kohalik raamatukogu peab tellima vastavalt nimekirjale, lugeja soov pole nii oluline), aga ka kirjanikke ja kirjastusi (kelle raamat on väärt olema nimekirjas?)), siis on arvamused rohkem.

Joonis 5. Artiklite jagunemine aastate lõikes vastavalt teksti žanrile.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et suurem osa artikleid jääb perioodi 2011-2012 ning kõige rohkem on rahvaraamatukogudega seonduvatest uudistest kirjutanud Eesti Päevaleht. Järgnevalt tutvustan peamised teemasid, millega seoses rahvaraamatukogudest kirjutatud on.

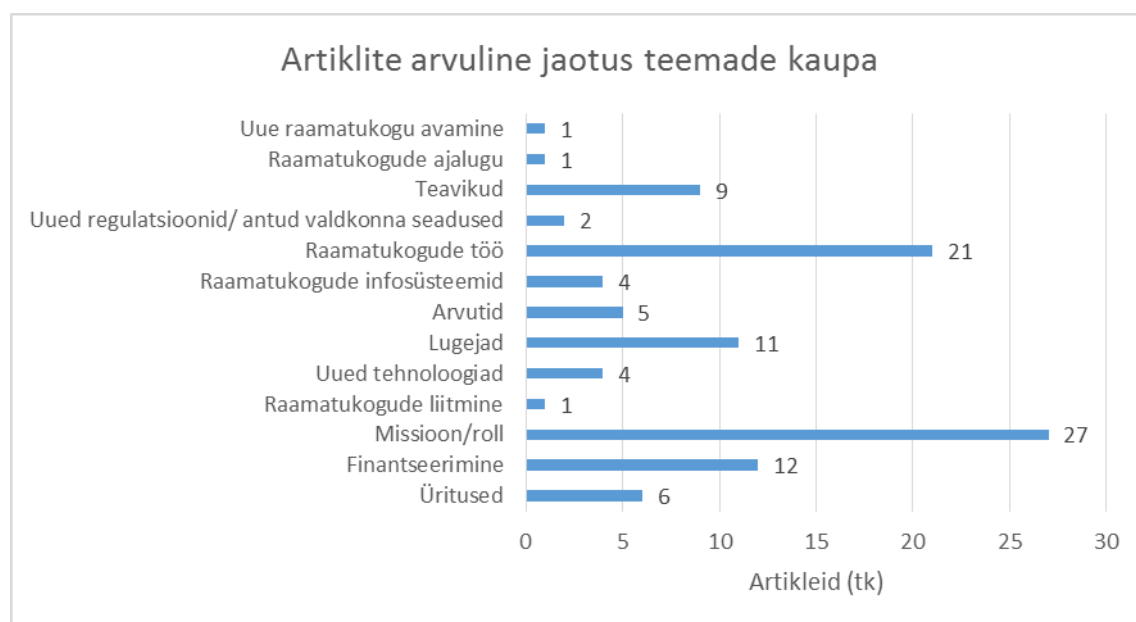
3.2. Peamised teemad, millega seoses rahvaraamatukogud kajastamist leiavad

Artiklite temaatiline jaotus (Joonis 6) näitab, et vaadeldud perioodil ilmus kõige rohkem artikleid, mis puudutasid raamatukogude missiooni või rolli – suuremalt jaolt antud juhul tähendas see raamatukogude rolli/missiooni olla Eesti kirjasõna hoidjateks,

vahendajateks. Selliseid artikleid oli vaadeldud perioodil kokku 27. Missiooni ja rolli puudutavate artiklite temaatika on väga lähedalt üldjuhul seotud ka raamatukogude töökorraldusega. Põhilised tööloigud, mida artiklid valitud perioodil puudutasid olid komplekteerimine ning laenutamine.

Samavõrd oluliste teemadena vaadeldud perioodil võib tuua raamatukogude tööd-üldjuhul taas komplekteerimist või laenutamist konkreetsemalt – puudutavad artiklid. Ka on käsitlemist leidnud finantseerimist (alateemadena kuuluvad siia alla nii palgakärped, raamatukogude finantseerimise vähenemine jms) kui ka teavikuid puudutav (siia alla kuuluvad kõik teavikutega seotud teemad – sealhulgas autorihüvitust ja autorikaitset puudutavad teemad).

Vaadeldud perioodil ilmus vaid üks artikkel, milles käsitleti uue raamatukogu avamist ning üks, mille põhiteemaks oli raamatukogude liitmine. Ka üritusi puudutavate artiklite osakaal oli võrdlemisi väike.

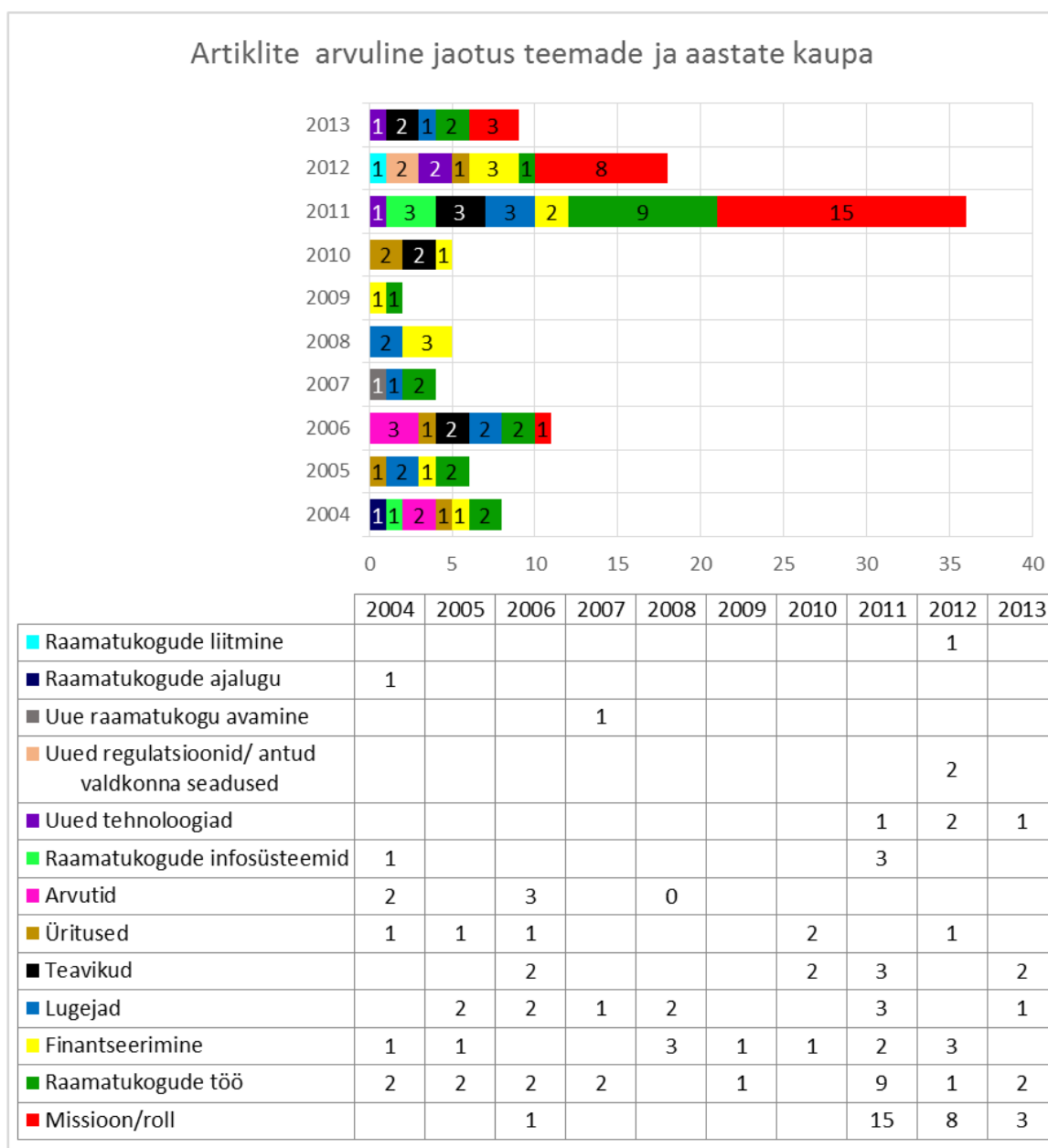

Joonis 6. Artiklite jaotumine teemade kaupa

Joonisel 7 on välja toodud artiklite jaotumine teemade ja aastate kaupa. Sellest nähtub, et raamatukogude missiooni/rolli puudutavad teemad on tähelepanu all eelkõige pärast Rein

Langiga seotud uusi komplekteerimisregulatsioone puudutavaid teemasid. Koos sellega on suurenenud ka tähelepanu raamatukogude erinevate tööülesannete ja lõikude osas ning suurenenud on finantseerimist puudutavate artiklite osakaal. Tegu on teemadega, mis teatud määral on üsna tugevalt üldjuhul ka omavahel seotud – komplekteerimine on seotud riigi ja omavalitsuse poolt eraldatavate rahasummadega, kuid samamoodi on see viimastel aastatel sõltunud ka n-ö Rein Langi kultuuriministriks oleku ajal kehtestatud komplekteerimisnimekirjadest. Samavõrd olulisena võiks välja tuua selle, et viimane uue raamatukogu avamist puudutav teema jääb aastasse 2007. Infosüsteeme puudutavad teemad on leidnud kajastamist eelkõige nende kasutusele võtmise alguse poolel ning korra ka hiljem, kuid ei ole pälvinud väga suurt tähelepanu.

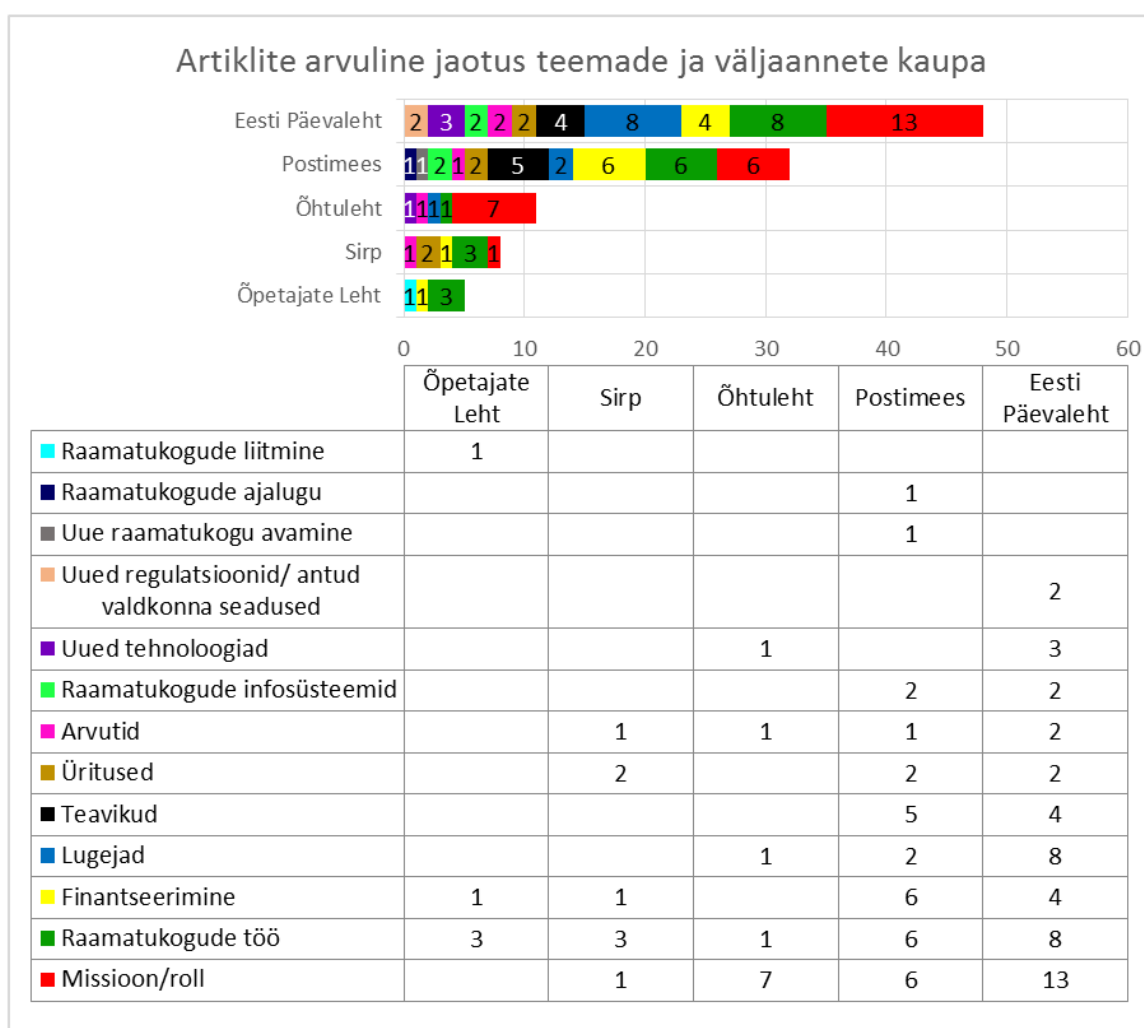
Ka võib öelda, et viimastel aastatel on vähesel määral hakatud ka uutest tehnoloogiatest rääkima (e-lugeri, ELLU, id-kaart kuuluvad kõik sinna alla), mis eelkõige tõenäoliselt tingitud sellest, et suurem osa rahavaraamatukogusid alles üritab leida vahendeid mitmete asjade soetamiseks nagu e-luger jms.

Joonis 7. Artiklite jaotus teemade ja aastate kaupa

Järgmisel joonisel (Joonis 8) on välja toodud teemad väljaannete kaupa. Sirbi ja Õpetajate Lehe käsitlused erinevad teatud määral päevalehtedest. Õpetajate Leht on ainsana kajastanud raamatukogude liitmist puudutavat temaatikat. Võimalik, et kuna üldjuhul liidetakse kooliraamatukogusid rahvaraamatukogudega, siis on antud temaatika Õpetajate Lehes oluliselt suurema tähtsusega kui teistes väljaannetes.

Raamatukogude tööd ja missiooni/rolli puudutavad teemad on olnud olulisel kohal kõigis uuritud väljaannetes. Kõige rohkem on antud teemadele tähelepanu pööranud Eesti Päevaleht. Eesti Päevalehes on märgatavalt rohkem ka lugejatega, uute tehnoloogiatega (siia alla kuuluvad nt e-raamatud, e-lugered vms) ning raamatukogude infosüsteeme puudutavad teemad. Uute tehnoloogiatega seonduvate teemade vähesus on mõneti üllatav kuna antud valdkond on rahvaraamatukogudes aina olulisem. Näiteks oleks võinud artiklite osakaal Tallinna Keskraamatukogu poolt loodava ELLU või aina sagedasema e-lugeri kasutuse kaudu olla suurem.

Joonis 7. Artiklite jaotus teemade ja väljaannete kaupa.

3.3. Kõneisikud rahvaraamatukogude seotud teemade puhul

Selleks, et saada artiklites esinevatest kõneisikutest parim ülevaade vaadati iga artikli puhul nii seda kui mitut allikat ajakirjanik kasutas, kuid ka seda, kes antud allikad oma elukutselt/positsioonilt/ametialt olid.

Antud juhul tuleb arvestada sellega, et kuna kodeeriti vaid kolm töö autori arvates kõige olulisemat või erinevamat allikat, siis ei anna need andmed statistiliselt päris 100% täpseid andmeid, kuid võimaldavad siiski teha järeldusi selles osas, kes on üldjuhul antud teemade puhul need, kes sõna võtavad ja saavad. Ka tuleb arvestada, et kui tegu oli arvamusartikliga, siis märgiti, et allikas puudus. Enamike uudiseid või artikleid antud perioodil olid ilma igasuguse viiteta allikale.

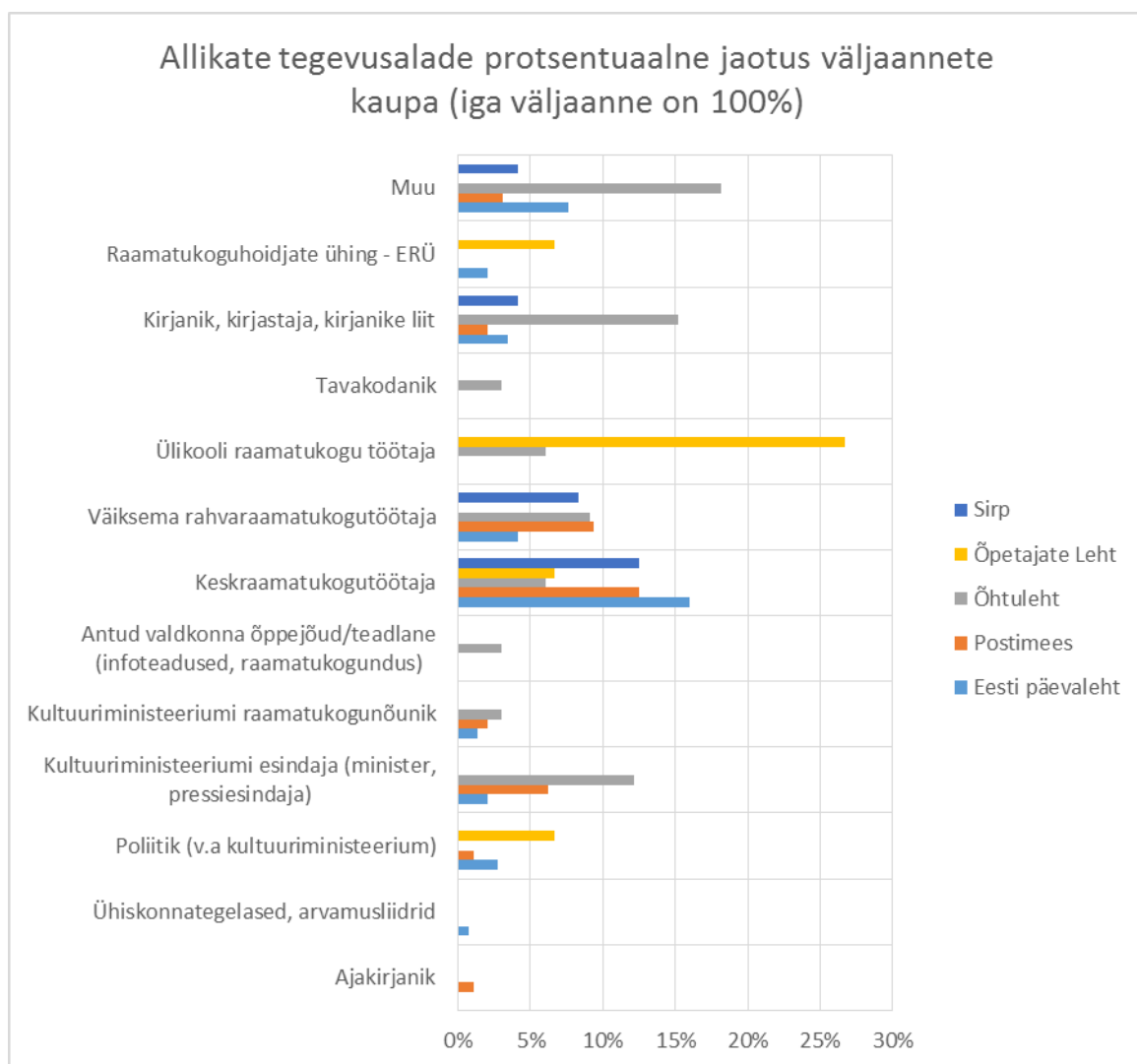
Nagu on näha jooniselt 8, said Eesti Päevalehes vaadeldud perioodil rahvaraamatukogudega seoses sõna eelkõige keskraamatukogude töötajad. Teise grupina, kes Eesti Päevalehes palju sõna sai oli Muu – sinna alla kuulusid kõik nende elualade esindajad, keda esialgses kodeerimisnimekirjas ei olnud – nt inkassofirma, autorihüvitusfond vms.

Ka Sirbis said artiklite puhul kõige rohkem sõna keskraamatukogude töötajad. Rohkem kui Eesti Päevalehes said Sirbis sõna ka väiksemate raamatukogude töötajad.

Otseselt tavalise inimese või lugeja arvamust kajastas valitud perioodil vaid Õhtuleht. Erinevalt Sirbist ning Eesti Päevalehest said väiksema raamatukogu töötajad Õhtulehes keskraamatukogutöötajast rohkem sõna. Ka on kirjastajad, kirjanikud või kirjanike liit saanud võrreldes teiste uuritud väljaannetega Õhtulehes oluliselt rohkem sõna.

Mõneti olulisena võiks välja tuua ka selle, et otseselt ERÜ ehk Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu sildi all on keegi sõna saanud/võtnud, vaid kahes väljaandes. ERÜ liikmed võtsid kindlasti sõna ka teistes väljaannetes, kuid tõenäoliselt ei toimunud see otseselt seega Ühingu nime alt.

Sirbis ja Õpetajate Lehes ei olnud kordagi allikaks või kõneisikuks kultuuriministeeriumi esindaja ega ka raamatukogunõunik. See on tõenäoliselt seotud sealsete lugude veidi erineva iseloomuga ning väljaande suunitlusega.

Joonis 8. Allikate jagunemine vastavalt tegevusalale.

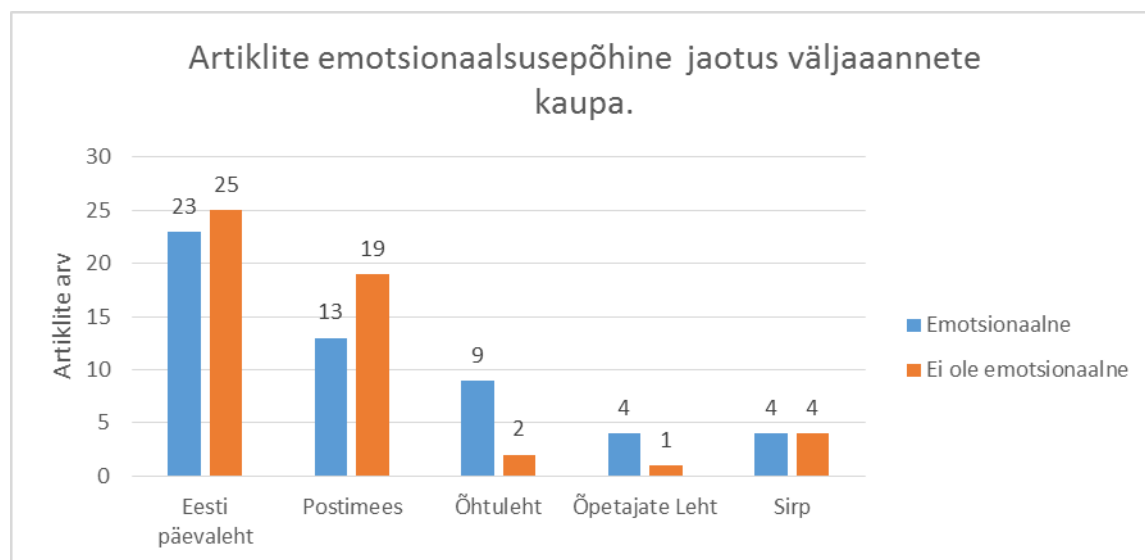
3.4. Artiklite üldine emotsionaalsus, tonaalsus ning vastandumine

Lisaks sellele, milline on ilmunud artiklite žanr, peamised allikad, on oluline ka uuritud lugude üldine tonaalsus, emotsionaalsus ning kui on, siis ka lugudes esinevad vastandumised.

Uuritud perioodil (2004-2014) ilmunud 104-st artiklist 53 olid pigem oma tonaalsuselt emotsionaalsed ning 51 olid neutraalsed. Artiklite emotsionaalsus oleneb üsna suurel

määral nii väljaandest, žanrist ning võib välja tuua ka selle, et teatud perioodil ilmunud artiklid olid emotsionaalsemad kui teised. Samas on antud juhul tegu siiski ka sellise kategooriaga, mille määratlemine sõltub teatud määral uurijast – antud töö puhul on artiklid liigitatud emotsionaalseks juhtudel, kus on märgata ülevoolavat sõnakasutust ning seisukohtade kaitsmisel juhindutakse pigem emotsioonidest kui faktidest.

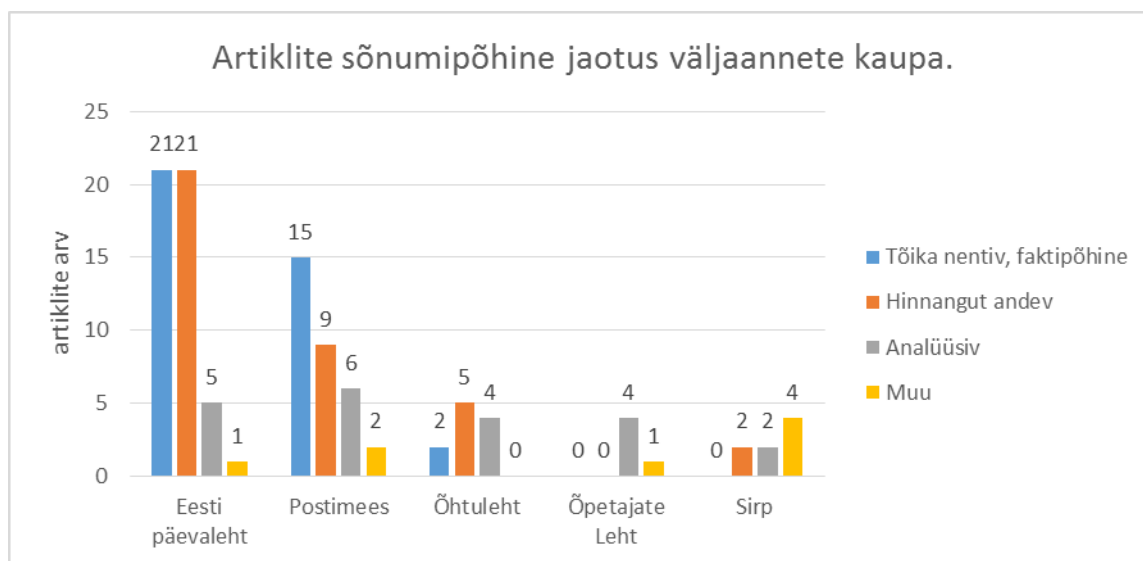
Jooniselt 9 on näha, et kui Eesti Päevalehe puhul jagunevad emotsionaalsuse põhjal artiklid suhteliselt võrdselt, siis Õhtulehe puhul on suurem osa artikleid pigem emotsionaalselt. See on selgitatav nii konkreetse lehega – Õhtulehe artiklid kipuvadki olema „pehmema“ iseloomuga ning on tihti ülesehitatud emotsioonidele samas kui Postimees ning Eesti Päevaleht üritavad jääda pigem erapooletuks. Eesti Päevalehe suurt emotsionaalsete artiklite arvu selgitab antud juhul perioodil 2011-2012 ilmunud suur artiklite arv. Tol perioodil ilmunud artiklit on tihti vaatamata ajakirjaniku püüdlustele üsna emotsionaalsed, lisaks ilmus ka siis kõige rohkem arvamuskirjandeid. Ka Õpetajate Lehes ja Sirbis on artiklid pigem emotsionaalsed (Sirbis emotsionaalsed ja mitte emotsionaalsed võrdsed), kuid kuna seal on ka uudiste osakaal oluliselt väiksem ning arvamuskirjandeid ning olemuslugusid rohkem, on see seletatav.

Joonis 9. Artiklite emotsionaalsusepõhine jaotus väljaannete kaupa

Sõnumipõhiselt (Joonis 10) on kõige rohke selliseid artikleid, mis on pigem faktipõhised – kokku 5 väljaande peale 38. Samas on hinnangut andvaid artikleid vaid 1 võrra vähem

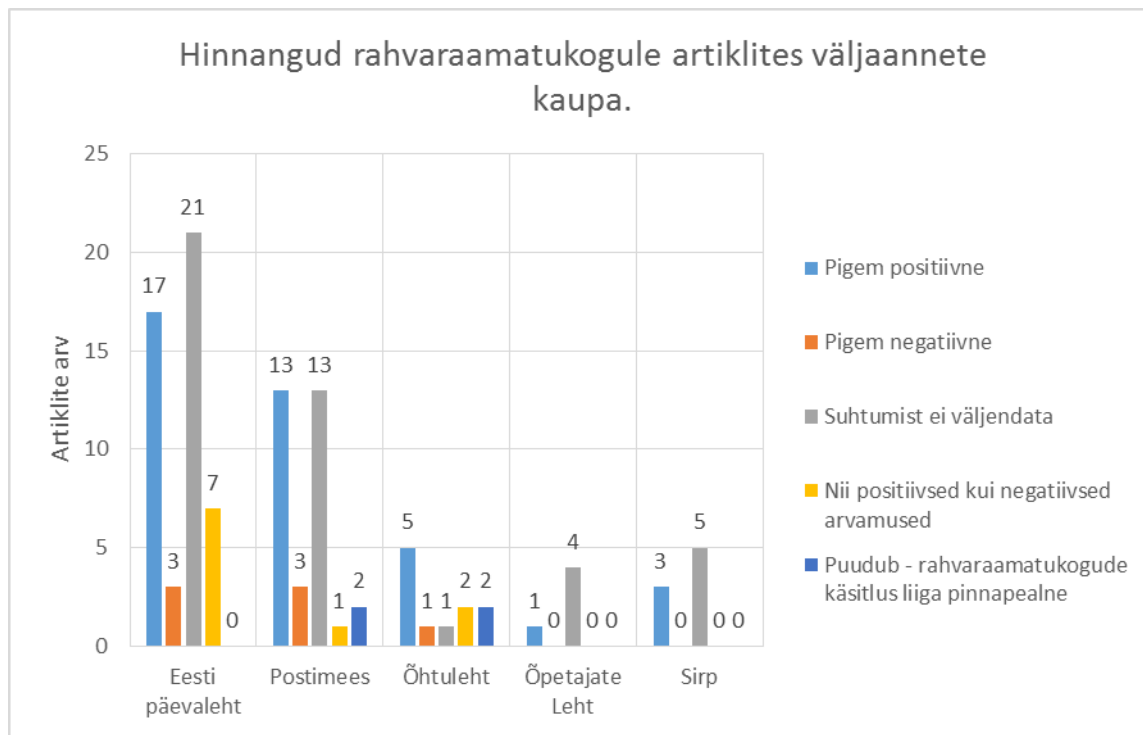
– 37. Analüüsivaks liigitus antud artiklites 21. Muu alla liigitusid sellised artiklid, mille alla kuulusid pigem n-ö naljalood vms. Eesti Päevalehes on faktipõhiste ja hinnangut andvate artiklite osakaal võrdne, Postimehes on jällegi faktipõhiste artiklite arv kõige suurema osakaaluga. Kindlasti mõjutab antud jaotust konkreetse väljaande tüüp ning suunitlus. On üsna selge, et päevalehtedes on faktipõhiste artiklite osakaal suur seoses uudislugudega, mida teistes väljaannetes ilmubki oluliselt vähem ning palju rohkem ollakse suunatud olemuslugudele jms.

Joonis 10. Artiklite sõnumipõhine jaotus väljaannete kaupa

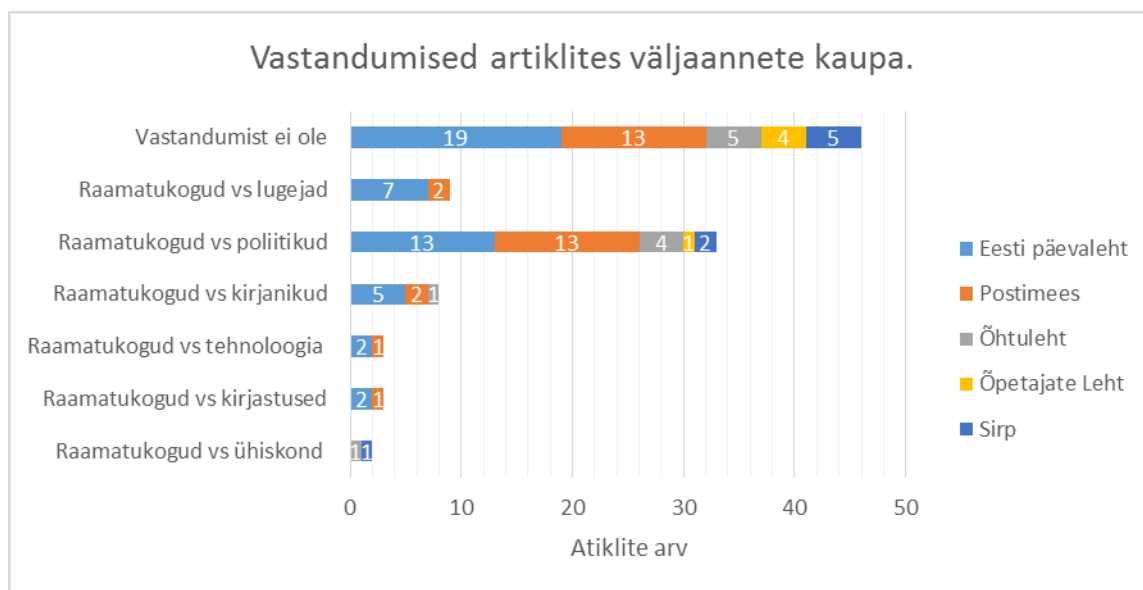
Väga oluliseks võiks pidada antud töö kontekstis ka artiklite jagunemist väljaannete lõikes hinnangute põhjal rahvaraamatukogudele (Joonis 11). Kõige rohkem leidus valitud perioodi jooksul selliseid artikleid, milles otseselt suhtumist ei väljendatud. Eelkõige on sel juhul tegu uudistega. Artikleid, mis oma sisult olid rahvaraamatukogude suhtes pigem positiivselt, oli kokku 39. Võib öelda, et nii Eesti Päevalehe kui ka Postimehe artiklid, mille puhul oli võimalik mingisugust suhtumist rahvaraamatukogudesse tähele panna, olid eelkõige siiski raamatukogude suhtes positiivselt meelestatud. Sirbi ning Õpetajate Lehe puhul olid artiklid meelestatud rahvaraamatukogude suhtes pigem positiivselt või ei väljendatud otseselt suhtumist üldse. See võib olla tingitud nii artiklite väikesest hulgast kui ka selles, et antud väljaannetes ei saanud/võtnud kordagi sõna ükski poliitiline isik.

Leidusid ka mõned artiklid, kus võis täheldada nii positiivset kui negatiivset suhtumist rahvaraamatukogudesse, kuid selliseid oli pigem vähem.

Joonis 11. Hinnangud rahvaraamatukogudele artiklite väljaannete kaupa

Lisaks uuriti kontentanalüüsi teel ka võimalikke vastandumisi artiklites, kui neid esines. Kõige rohkem oli artikleid, kus otsest vastandumist tuvastada ei olnud võimalik. Kui vastandumist esines, siis enamjaolt oli see raamatukogude ja poliitikute vaheline. Ka esines vastandumist raamatukogude ja autorite/kirjanike ja raamatukogude ja lugejate vahel, kuid seda üsna vähe.

Joonis 12. Vastandumised artiklites väljaannete kaupa.

Rahvaraamatukogude meediakajastuse kõrval uurisin fookusgrupp-intervjuude kaudu retseptsiooni ning rahvaraamatukogude representatsiooni uuringus osalenud inimeste puhul. Järgnevalt on välja toodud intervjuueirtavate üldised meediatarbimise harjumused ning arvamused rahvaraamatukogusid puudutavate uudiste osas, seejärel keskendutakse osalejate poolt fookusgrupp-intervjuu raames loetud artiklite vastuvõtule. Viimasena on toodud välja osalejate poolsed arvamused rahvaraamatukogude osas.

3.5. Intervjueeritavate meediatarbimise harjumused

See kui tihti, kuidas ajalehti loetakse, omab olulist rolli selles osas, kuivõrd teadlikud meedias kõneainet tekitatavatest teemadest ollakse.

Kuna kontentanalüüsist oli näha, et suurem osa artikleid olid kõik väljaannete *online* variandis kättesaadavad, siis ei olnud oluline, kas intervjueeritavad loevad ajalehtede paberväljaandeid või *online* varianti. Kuigi üks osalejatest on varasemalt tellinud Postimeest paberväljaandena, loevad kõik hetkel ajalehti veebi kaudu. Peamiseks põhjuseks ajalehtede *online* väljaande eelistamiseks on võimalus lugeda seda, mis konkreetselt huvitab.

Mul käis Postimees.. 14 aastat äkki või? Aga siis ta ammendas ära ennast, et ja noh lihtsalt ma lugesin ainult sporti sealt. (M44_liinitööline)

Lisaks Postimehele toodi välja ka Õhtulehte, kuid kordagi ei mainitud päevalehtedest Eesti Päevalehte. Küll aga toodi välja, et satutakse lugema ka Postimehe nädalalõpulisa LP, Arterit, Virumaa Teatajat. Tudengite puhul paistis seejuures olevat oluliseks faktoriks ka see, et see on kas vanematekoju või mõne lähedase inimese poolt tellitud.

Ja nädalavahetustel.. Postimehes on see võimalus, et ta käib ainult laupäeviti näiteks, et see Arter ja mis seal on, et seda ka kui see käib ja siis loen seda mõnikord kodus... aga ikka valitult, mitte kõike. (N22_lennundus)

Ja võib-olla kui nädalavahetusel kui koju satun, et seal Virumaa Teataja on vanaisal tellitud, et siis seda ka (N25_ehitusinsener).

Algklasside õpetajaks õppiv intervjuueeritav tõi eraldi välja ka Õpetaja Lehe ning laste ajakirjad, mille lugemine on seotud õpitava erialaga.

Rõhutati ka seda, et ajalehtede puhul loetakse artikleid valikuliselt, vastavalt isiklikule huvile. Kõige rohkem toodi välja spordiuudiseid ning nende puhul viidati ka pigem uudiste põhjalikumale lugemisele. *Online* variandis määrab artiklite puhul ka pealkiri palju, sest vastavalt sellele valitakse, kas uudis üldse avatakse.

Ütleme, et kui ma vaatan arvutist, siis ma hakkan ka järjest vaatama, et see, mida huvitab selle nagu klõpsan lahti, aga... noh... see, mis nagu huvi ei paku, siis seda.. noh lähen lihtsalt üle. (M44_liinitööline)

Ka võib uudise lugemine sõltuda sellest, kas selle kohta on mõnest teisest meediakanalist kuulnud või mitte.

Ja siis seda ka, näiteks kui mõnikord on ee... olen netist kuulnud või raadiost kuulnud, et mingi uudise ümber on hästi palju kära onju ja siis lähen küll netti ja siis otsin ülesse selle uudisega seotud asjad, et nagu rohkem infot saada... et räägitakse samast asjast mitut erinevat moodi, et siis nagu aru saada, et mis seal siis nagu toimus, et miks kõik räägivad sellest. (N22_lennundus)

Uudiste lugemist mõjutab intervjuueeritavate jaoks ka nende usaldusväärsus. Seda võib mõjutada nii konkreetne lehekülg, kus uudis avaldatud on, aga ka artikli pikkus. Peamised teemad, millega seoses väljaannete puhul erinevus kajastamises võib täheldada, on seotud õnnetustega.

Ja nagu mõni portaal lihtsalt iseenesest juba vaatad peale ja siis tundub vähem usaldusväärsem, et oleneb kust see uudis siis tuleb. Kui ta kajastub kuskil seal, kus on mingi suvaline tõlke uudis umbes viis rida onju, ja siis teises portaalis on terve lehekülg selle kohta, et siis nagu see üks on.. tundub usaldusväärsem ja teine ei tundu nii väga. Et siis väga ei tõmba või ei loe et...(N22_lennundus)

Kas just väga erinevalt, aga eriti minu arust need õnnetused ja sellised ... mmm... nagu sündmused, et seal on... võib-olla nii, et ühel... üks räägib, et see juhtus nii ja teine ajaleht... või noh väljaanne hoopis teist moodi (N23_algklassideõpetaja)

3.5.1. Rahvaraamatukogudega seotud uudised

Rahvaraamatukogudega kirjutatakse intervjuueeritavate arvates peamiselt ürituste, näituste, raamatu tutvustuste või millegi muu taolisega seoses, aga ka seoses sulgemiste või remonttöödega.

Pigem nagu mingid sellised uudised, kus midagi toimub, kas on mingi näitus või mingi üritus või mingi loeng või mingi raamatu tutvustus või midagi sellist, aga mitte midagi... või et mingi raamatukogu suletakse või läheb remonti, aga mitte midagi otsest nagu mis oleks selline pauk, et hullult muudaks elu või... (N24_lennundus)

Nende uudiste puhul ei tunnetata, et need kuidagi tegelikult elu muudaks.

Tegelikult ei suutnud enamik intervjuueeritavaid esialgu väga ühtegi rahvaraamatukogudega seotud uudist pakkuda ning hakkasid rääkima kas rahvaraamatukogudega otseselt mitte seonduvatest uudistest või siis mõnest väga värskest uudisest (*Lääne-Virumaa tänavakunsti üritust puudutav uudist kajastati intervjuu hommikul* - autor).

Et see.. mingi tänavakunsti, mingi üritus tuleb, ja siis seal Lääne-Virumaa keskraamatukogu... sinna ... seinale joonistatakse. Selline uudis oli. (N23_algklassideõpetaja)

Näiteks meenus intervjuueeritavale antud küsimusega seoses uudis Rahvusraamatukogu saalide sulgemisega. Antud teemal peatuti intervjuu kestel veel mitu korda.

Aa see ka, et kas oli, et rahvusraamatukogust kaotati see saksakeelne osakond ära, või vist oli vä? Jah. (M44_liinitööline)

Intervjuu lõpupoole:

/.../aga, et mind paneb ikkagi imestama, et noh, et näiteks Tallinnas see Rahvusraamatukogu, noh... et kuidas see on võimalik, et mingisuguse väliskirjanduse osakond tahetakse kinni panna, no ma ei saa sellest aru./.../ (M44_liinitööline)

Seega võib välja tuua, et tegelikult ei eristanud intervjuueeritavad enda jaoks rahvaraamatukogusid teistest raamatukogudest.

Samamoodi viidati sellele, et raamatukogusid puudutavad uudised on enamjaolt lühikesed või siis ei olegi need väga erilised ja olulised.

Tavaliselt on ju need minu arust nii väiksed nupud kõik, et ega seal ju midagi eriti... kas tõesti on seal mingi üritus tulemas, või on see viivisevaba tagastus... (M44_liinitööline).

Ka ilmnes, et osalejad tajusid kohati rahvaraamatukogusid puudutavate uudistena iseenda jaoks pigem reklaame või isegi netilehel olevad linke üritustele ning panid neid tähele.

/.../Või sellised teemad, mis pidevalt seal raamatukogus toimub, et just vaatasin, et mingi näitus tuleb seal Karlova raamatukogus. Kuskil netilehel oli see link, vajuta siia ja siis näed... (N24_lennundus)

Hiljem selle üle arutledes, et kas üldse antud teema intervjuueeritavate arvates kajastamist vääriks, tõid nad üsna selgelt välja, et praegusel kujul ei ole see piisavalt märgatav ning

inimestele korda minev. Uudiste tonaalsus ei pruugigi olla niivõrd negatiivne kui võrd need uudised lihtsalt ei ole piisavalt esile tõstetud.

Nagu toodi välja:

Ongi see, et kirjutatakse.. kas kirjutatakse kuidagi igavalt või kuidagi nagu... Inimesed ei seosta ennast kuidagi nagu sellega või neil ei ole... või tunnevad, et see ei käi minu kohta. Ja et, noh, siis ongi, ei suudeta kuidagi inimesteni minna sellega või. (N23_algklassiõpetaja)

Lisaks, kui ka kirjutatakse, siis on kas artiklite pealkirjad sellised, et ei kutsu avama, artiklid pikad ning tasulised või ei kajastata piisavalt seda, mis neid kui raamatukogukülastajaid ja lugejaid huvitaks.

Intervjuu alguses ei meenunud vastajatele mitte ühtegi Rein Langi skandaaliga seotud artiklit. Samas võib juhtuda, et Rein Langi nimi või üldse poliitikud võivad olla reaalseks põhjuseks, miks keegi üldse neid artikleid loeb.

Teisest küljest see kolmanda artikli puhul see Langi nimi jälle on nagu hea reklaam mingis mõttes, et keegi vaatab, et oh näe, poliitik jälle avaldab arvamust või ütleme jälle tegi midagi onju, siis ikka võibolla mõni inimene rohkem klikib lahti ja vaatab et mis siis nüüd on. (N22_lennundus)

Selleks, et paremini mõista, kuidas tajuvad konkreetsed lehelugejad rahvaraamatukogudest kirjutatud uudiseid, on järgnevalt läbiviidud fookusgrupp-intervjuu näitel toodud välja neil esinenud erinevad vastuvõtuviisid. Arvestada tuleb sellega, et reaalset, igapäevast lehti lugedes võib olla vastuvõtuviis tegelikult fookusgrupp-intervjuus täheldatust erinev.

3.6. Rahvaraamatukogusid kajastavate artiklite vastuvõtt

Intervjueeritavatele anti lugeda kolme erineva fookusega rahvaraamatukogudest, nende tegevusest või rahvaraamatukoguhoidjatest rääkivat artiklit. Esimene artiklist oli heaks näiteks üheks võimalusest, kuidas võib meedia rahvaraamatukogusid representeerida.

3.6.1. Artikli „Lugemissaal – pensionäride, kodutute ja tudengite meka“ vastuvõtt

Denotatiivse tasandi vastuvõtt

Intervjueeritavate esmane reaktsioon pärast artikli lugemist viitab denotatiivse tasandi puhul nii **vahendatud vastuvõtuviisile kui ka viidatud vastuvõtuviisile**. Teksti nähti *päris elu* asemel pigem kui meedia poolt loodud toodet või siis peeti seda *päris eluga* kõrvuti olevaks.

Vahendatud vastuvõtuviisile viitab eelkõige intervjueeritavate poolne nägemus tekstist kui tootest – antud juhul viidati sellele mitmeid kordi kui tekstile, mis võiks pärineda ilukirjanduslikust teosest.

See esimene tundub praegu siuke raamatust, mingi ilukirjanduslik peatükk.
(N23_algklassideõpetaja)

Ma hakkasin ka mõtlema, et mida me sealt loeme ... et hakkab mingi romaan pihta või.. (M44_liinitööline)

Minu jaoks see tundub nagu ajakirjaniku nagu välja... ma ei teagi, kuidagi selline illustreeritud igapäeva elu raamatukogus. (N23_lennundus)

Selle esimese puhul ma mitu korda mõtlesin, äkki see on mingi aprillinali, et nii naljakas artikkel selles mõttes, et kas meil on selline ajakiri nagu “Avanemine” vä? Ilmselt on, aga... (N25_ehitusinsener)

Leiti, et artikkel oleks võinud olla veelgi värvikam kui juba sel moel kirjutada, samas tõdeti, et tõenäoliselt ei oleks sel juhul lugu enam usutav. Kahtlemine ja artiklist meedia poolt konstrueeritud lugude otsimine viitab taaskord üsna selgelt vahendatud vastuvõtuviisile.

Ma mõtlen, et kui ta juba on sellist moodi kirjutatud, siis oleks võinud nagu veel huvitavam olla või nagu midagi veel põnevamat toimub midagi, mingi action või

midagi, aga siis jälle ei oleks usutav enam. Parema ikka kui see oleks kuskil ilukirjanduse teoses. (N23_algklassideõpetaja)

Mind see esimene artikkel pani ka mõtlema, et ma küll ei tea sellist raamatukogu. Ilmselt siis järelkult on ta olemas, aga minagi olen käinud väikestes raamatukogudes. Kasvõi see... ütleme muidu Vinnis onju või siis see Rakveres, aga kasvõi siin Tõrvandi raamatukogus, mis Tartust väljas on... no hästi sõbralikud töötajad alati ja pigem siis sellised lapsed... no muidugi ma käisin päeva ajal kui on... lapsed koolist tulevad, aga küll sellist pilti pole küll kunagi näinud, et no. Maitea selleks peab seal ikka ma ei tea, mis nurga alt seda vaatama, et seda näha, et..(N22_lennundus)

Samamoodi viitab sellele ka see, et üks intervjuueeritavatest tundis artiklis ära Õhtulehe artikli või pidas seda just antud väljaande olemusega kokku sobivaks looks.

no see.. ma ei taha muidugi Õhtulehte solvata, aga... no see on võibolla sinna poole teema jah, et äkki ta ongi sealt pärit, ega noh, ma ei tea kust (M44_liinitööline).

Viidatud vastuvõtuviisi puhul intervjuueeritavad võrdlevad loetut oma kogemustega. Mõisteti, et artikli autor esitab seda kui reaalselt maailma, mida keegi ka võib sel kujul võtta, kuid võrdlesid seda oma kogemustega.

Mina ka ei usu, et see päriselt nii on. Mina pole küll näinud.. (M23_liinitööline)

Et siin on jah nagu proovitud noh... no ilmselt siin sellest on proovitud nii suur probleem teha, noh vähemalt tundub kui ma loen seda. No võibolla on ka kuskil ütleme konkreetses raamatukogus, et see üks mees sest kogu aeg käib onju jah... no see ongi probleem ilmselt jah, aga kas ta nüüd nii suur on, et sellest peaks nüüd kirjutama. (M44_liinitööline)

Vahendatud vastuvõtuviisi järel oli selgelt näha, et suuremal osal respondentidest esines ka konnotatiivse tasandi vastuvõtt.

Konnotatiivse tasandi vastuvõtt

Konnotatiivse tasandi alla liigitub neljas vastuvõtuviis ehk diskursiivne vastuvõtuviis. Diskursiivsele vastuvõtule on omane, et lugeja pöörab tähelepanu just sellele, mida ja miks autor midagi on öelnud, analüüsib võimalikke põhjuseid ja mõju, ning jõuab uute mõteteni, mida tal esialgu ei tekkinud ning mida tekstist ei leia.

Antud intervjuu käigus võis seda märgata kõigi artiklite puhul pea kõigil intervjuueeritavatel. M22_liinitööline rääkis selleks, et tema puhul konnotatiivset vastuvõttu märgata, liiga vähe.

Diskursiivse vastuvõtuviisi sees on kaks elementi : analüütiline ning positsiooniline. Analüütilise sees intervjuueeritav identifitseerib sõnumi ja võimalik, et analüüsib seda võimalike järelduste ja tulemite osas. Ainult seejärel on tal võimalik väljendada oma positsiooni. Võib välja tuua, et antud intervjuueeritavatest vähemalt kahel (N22_lennundus ja N23_algklassiõpetaja) esines kindlasti nii analüütiline kui ka positsiooniline dimensioon.

Näiteks kui intervjuueeritavalt uuriti, et mida täpsemalt teksti autor üritas öelda, siis N22_lendur pakub välja, et autor üritab viidata siiski sellele, et raamatukogu on kõigile ning kõik võiksid seda kasutada, kuid jõuab sama arutluse sees järeldusele, et artikli autor ebaõnnestub selles.

Ma ei tea, ma nagu oletaks, et ta üritaks öelda, et raamatukogu on kõigile ja tulge seda kasutama, aga seda, et see ei tulnud nagu kuskilt välja. Pigem oli selline, et iga kolmas inimene, kes tuleb, siis tegelt nagu saadetakse minema onju. (naer), kuigi iseenesest see ei ole nagu halb artikkel, aga ta väga ei ülista nagu raamatukogu ka, et... (N22_lennundus)

Teised liituvad antud aruteluga, nõustudes, et artikkel ei jäta head muljet ning võib külastajaid eemale peletada.

Sellest nagu raamatukogu päevast oli kõik kõige halvem ja see oli selline nii öelda... halvustava pilguga minu meelest oli kirjutatud. Kuigi tegelt ei peaks nii kirjutama (N23_algklassideõpetaja)

N22_lennundus läheb antud artikli puhul analüüsiga ka lausete tasandile tuues välja konkreetselt teda häirivaid kohti. Ta ei too otseselt välja, mis on tema arvates artikli sõnum, kuid viitab sellele ning arutleb selle üle, kuidas see võib teistele tunduda.

Isegi sellised neutraalsed laused nagu: "Riidenagi juures istuv memm on lahti löönud Eesti Päevalehe ja uurib horoskoopi, ristsõnad on keegi selles lehes juba sinise pastakaga ära lahendanud." Et tavaline lause onju, aga kui vaadata mis ees ja taga on kirjutatud, siis on selline tunne et noh nüüd on ristsõna ka lahendatud, seda ka teha ei saa, et miks ma siis üldse sinna lähen.. Kuidagi siis niimoodi on kirjutatud, et siia raamatukokku küll asja pole. (N22_lennundus)

Samamoodi analüüsivad artikli sisu teised intervjuueeritavad, tuues sealt erinevaid neile silma jäänud löike vms välja ning analüüsides nende mõju. Viidates sellele, millise mulje antud lausest antud artiklist teistele lugejatele võib jätta, arutlevad nad aktiivselt artikli järelduste üle.

Juba see esimene lõik jätab nii halva mulje sellest raamatukogust, et kui selle läbi loed, siis mõtled, et ei tahagi sinna enam minna. (N25_ehitusinsener)

Esimese lõigu viimane lause on juba hea: "ainult need kes lausa haisevad jäävad ukse taha." Sellest jääb nagu mulje, et seal käib väga huvitav kontingent. Et nagu mingi Rimi, haised siin, aga. (N23_algklassideõpetaja)

Analüütilise dimensiooni tuvastamine antud artikli puhul väga keeruline ei ole, kuid konkreetse positsioonide väljendamisel üritavad intervjueeritavad tegelikult pigem analüüsida seda, et kas seda oleks kellelegi teisele vaja, mitte ei lähtu eelkõige iseendast. Siiski võib öelda, et kõik intervjueeritavad võtavad sisu osas mingisuguse positsiooni. Antud analüüsil põhinedes võib välja tuua, et käesoleva artikli osas võtsid intervjueeritavad järgnevad Hall'i mudelis toodud positsioonidest pigem opositsioonilise positsiooni, jäädes artikli autorist erinevale seisukohale ning aktiivselt ka vastandudes artiklis välja toodud mõtetele.

Hinnangu tasand

Antud artiklit otseselt heaks lugemismaterjaliks keegi ei hinnanud. Eelkõige paistis neid häirivat see, et nad küll mõistsid, et tõenäoliselt oli ajakirjaniku soov üllas ning sõnumi pidi olema positiivne, kuid pidasid seda tulevase raamatukogukülastaja jaoks pigem pelutavaks. Üldjuhul ei olnud keegi neist otseselt nõus artikli sõnumiga – toodi välja kohti, mis neile meeldisid, kuid samas leiti ka väliselt kahjutustes lausetes nende mõjutamiseks mõeldud konstruktsioone.

/.../ ma arvan, et tegelikult on oluline, et keegi ikkagi kirjutab raamatukogust ja nende võimalustest ja selles mõttes et, isegi kui ta on niimoodi sellise alatooniga kirjutatud, siis ikkagi on ja võibolla tõmbab inimesi vaatama, et kas tõesti on asi nii hull. Võibolla selles mõttes, et see teema on ikkagi oluline. Vahet ei ole, et see artikkel on nagu suunaga kirjutatud, see teema on ikkagi oluline. Ma ei usu et keegi seda artiklit väga tõsiselt niiviisi võtab ka, et... et hakkab kohe pelgama või et...(N22_lennundus)

Eelnevat kokkuvõttes võib öelda, et antud artikli puhul oli vastajate lugemine pigem kontrahegemooniline.

3.6.2. Artikli „Raamatuvõlglastele karmim trahv“ vastuvõtt

Denotatiivse tasandi vastuvõtt

Antud artikli puhul paistab intervjuueeritavate hulgas levivat läbipaistev vastuvõtuviis. Intervjuueeritavad näevad artiklid kui päris elu interpretatsiooni ning ei kahtle seal esitatud andmetes. Üks intervjuueeritavatest toob esimese asjana välja, et „see võib ju ükskõik kellega juhtuda“ ehk leiab, et tegu on päris eluga, lisades sinna omapoolse kommentaari ja selgituse.

Teise loeks ma raudselt läbi... võibolla isegi siis rohkem veel, sest siuke asi võib nagu iga inimesega juhtuda, mis iganes eks. Noh, läheb meelest ära või... on küllalt ette tulnud selliseid asju ka, et lähed raamatuid viima ja öeldakse, et noh mingi raamat on pool aastat käes juba, kuigi sa seda kodus ei näegi kuskil enam, et noh siis on nagu paanika. (M44_liinitööline)

Samamoodi toodi ka edasise intervjuu käigus välja, et tegu on artikliga, mis reaalselt puudutab neid, selles on midagi eluliselt olulist, mille pärast tegelikult seda loetakse. Neid kui raamatukogukülastajad puudutab see artikkel kõige rohkem, sest sisaldab endas praktilist informatsiooni, mida neil võib vaja teada.

/.../ kui ma kuskil näeks seda artiklit siis ma arvan, et ma loeks ikkagi läbi kohe, ma ise käin ka raamatukogus raamatuid laenutamas ja siis see puudutab ikkagi mind ka. (N25_ehitusinsener)

Konnotatiivse tasandi vastuvõtt

Samas ei olnud vastajate jaoks probleemiks artikli sõnumi leidmine ja selle üle pikemalt juurdlemine ehk esines ka diskursiivne vastuvõtuviis.

No ilmselt siin vist... noh... tahetakse nagu inimese või inimeste südametunnistusele koputada siis et, noh et... no täpselt ta on ikkagi võõras asi eks. Ja, et siis nagu õigel ajal tagasi tuua, sest.. noh on ju palju selliseid

raamatuid, millele on ju täitsa järjekord eks. Et noh, et inimesed teised ootavad järjekorras, noh et siis nagu õigel ajal tagasi saaks selle raamatu viia.
(M44_liinitööline)

Ühe vastaja jaoks (M44_liinitööline) jäi viiviste eest laekuva raha küsimus intervjuu jooksul õhku ning ta tõi selle hiljem taas sisse kui oli vastuse leidnud teise küsimuse juures..

K: Mida soovitakse öelda?

/.../Et võibolla see on isegi õige, et maitea, kas selle raha saab nüüd raamatukogu endale, siin nagu ei ole seda vist välja toodud, või oli või? (M44_liinitööline)
/.../

K: Oli nende artiklite puhul mõni selline kõneisik, või kelle arvamust küsiti, kelle arvamusega Teie ka nõustute?

Huvitav, et ma enne seda ei näinud, aga.. oli väike see teema, et kas saavad raamatukogud selle viivise? Ei saa, saab linnakassa. Et noh see ongi see... seekoht eks, tegelikult peaks ju raamatukogu saama selle raha, miks saab see linnakassa? Ilmselt sealt linnakassast nad ei saa mitte midagi tagasi.
(M44_liinitööline)

Ka N22_lennundus liitub aruteluga, täiendades seda omapoolse arvamusega, arutledes võimalike järelduste ja tulemite üle (kellele läheb raha?). Selline arutlus viitab analüütiliselt dimensioonile.

Ja siis näiteks, et kuidas edasi läheb, ütleme et viivised, et kui palju tal üldse nagu viivist makstakse, või kui palju ta üldse saab nõuda viiviste eest ja kuhu see viivise summa siis lõpuks läheb ja kas nad siis tõesti saavad sealt midagi tagasi, või on see, mis läheb otse linnakassasse ja siis tuleb uuesti jaotamine, või midagi. Tegelt see oleks täitsa huvitav, ma arvan. (N22_lennundus)

Samamoodi jõutakse kollektiivselt selleni, et nad sooviks teada rohkem, teada, mis lõppkokkuvõttes otsustati ning kuidas see nende elu mõjutab.

Aga teisest küljest nagu ootaks järke sellele, et mis siis saab, et kas nüüd otsustati või kas see sõltub igast raamatukogust eraldi või ilmselt mitte üks, et ta on nagu üleriigiline. Et ootaks, et mis siis nagu otsustatakse, et mis siis tehakse, et käiakse need variandid läbi, aga...(N22_lennundus)

Selle artikli puhul on intervjueeritavatel kõige lihtsam leida ka neid arvamusi, millega nad nõustuksid. Seeläbi on selgemalt märgata ka nende poolt artikli osas võetud positsioonid.

K: Kelle arvamustega Te artiklis nõustute?

Jaa, ma vaatasin ka seda sama, mis N23_algklassideõpetaja, et raamatukogu raamatud on rahva vara, mis tuleb tagasi tuua ja seda ka, et nad tahavad kõiki lugejaid võrdselt teenindada, et ei ole mingit eesõigust, et üks hoiab raamatut, maitea... kolm kuud käes ja siis teine peab järgmine nädal tagasi tooma, sest et tema austab seda ja teine ei austa üldse, seda tagastustähtaega. (N22_lennundus)

Kui eelneva artikli puhul on võimalik seal erinevate positsioonide vahel teataval määral kahelda, siis antud artikli puhul on võrdlemisi selge, et enamike intervjueeritavate lugemine on dominantne. See tähendab, et intervjueeritavad on autori mõtte lõpuks või sõnumi omaks võtnud. Eelpool väljatoodule viidates võib tegelikult näha, et nad küll analüüsisid artiklit selle võimalike järelduste osas, pakkusid ka võimalikke edasisi plaane, kuid tegelikult sõnumi sisus, õiguses ei kahelnud ning sellele vastu ei vaielnud.

Hinnang

Antud artikli puhul on märgata, et intervjueeritavad hindavad selle küll oluliseks, kuid toovad mitmel juhul välja erinevaid ettepanekuid, mille kaudu nende arvates oleks

võimalik seda informatsiooni paremini esitada. Samas on nad üsna üksmeelselt nõus, et artikkel on informatiivne ning oluline.

/.../ Ja noh ma arvan, et kui see oli nüüd kuskil selline suurem artikkel, võibolla siukse, noh suurema pealkirjaga, mitte kuskil nurgas või noh, mida iganes... ja inimene, kes on ikkagi raamatukogust laenutaja, ma arvan et ta kindlasti luges selle läbi ja sai, no ikkagi teada ka üht-teist. /.../ (M44_liinitööline)

Kuigi mõnele intervjuueeritavale tundus, et informatsiooni oleks võinud olla rohkem võib üldiselt siiski öelda, et kõik vastajad nõustusid artiklis esitatud seisukohtadega ning tegu oli hegemoonilise lugemisega.

3.6.3. Artikli „Langi plaan jõustub: pool raamatukogude raha riigi soosikule“ vastuvõtt

Denotatiivse tasandi vastuvõtt

Kolmas artikkel oli intervjuueeritavate jaoks kõige olulisem, tekitas kõige rohkem arutelusid ning tõi mingil määral kõige paremini välja ka arvamuste erinevusi.

Kolmanda puhul võib kõige selgemalt täheldada viidatud vastuvõtuviisi – pea kõik intervjuueeritavad arutlesid teksti üle ning võrdlesid seda aktiivselt oma arusaamade ja arvamusega antud temaatikast.

Ja noh kolmas ka tegelikult ikkagi, et see tekst... noh igas valdkonnas on seda raha vähe, aga ma ei tea, kas see sundus nüüd selle poole... see poole ulatuses sellest rahast nüüd osta mingisuguseid Eesti auhinnatud teoseid noh mai tea, kas see on nüüd väga õige, sest võibolla on noh väga väike hulk neid inimesi, kes seda üldse loeb, võibolla täpselt ongi, et võibolla loetakse neid nagu kergemaid asju, võibolla tahetakse rohkem lugeda. (M44_liinitööline)

Ongi nagu paljudel... just näiteks pensionärid vahel on, kes nagu tahavad just midagi sellist tundub, et lihtsat... ja nad ei lähe ostma tavaliselt. (N23_algklassideõpetaja)

Vaata need väiksemad raamatukogud, et seal inimesed tahavad just sellist kergemat, kus on suuremad raamatukogud, võimalusi rohkem, et seal muidugi osta selliseid... (N24_ehitusinsener)

Võib-olla väikses kohas keegi ei loegi neid auhinnatud asju ju võib-olla...mina vist ei olegi eriti midagi sellist lugenud. (M23_liinitööline)

Võibolla võikski mingi klausel olla sees, et kui seal raamatukogus...siin oli, et kui on see viissada inimest, et siis on mingi väiksem raamatukogu ja bla-bla-bla. Aga et siis võikski olla näiteks, et kui sel on teatud arv inimesi, nagu siis alla mingisuguse piiri, et siis sa ei pea järgima, seda... seda ettekirjutust, et poole selle toetussumma eest ostma neid teatud raamatuid näiteks. (N22_lennundus)

Samas on vähemalt ühe intervjuueeritava puhul võimalik välja tuua ka vahendatud vastuvõtuviisi, sest tema jaoks on artikkel üsna selgelt autori poolne konstruktsioon (ehk ta näeb seda suurel määral kui meedia poolt loodud toodet) ning artikli autori tehtud valikud mõjutavad seega ka lõplikku tulemust.

K: Aga nende teiste artiklite puhul, näiteks Langi artikli puhul, kuidas teile tundub, kas ajakirjanik väljendab ka oma suhtumist kuidagi selle artikli läbi?

Mulle tundub küll, et päris palju suunab... või noh minu meelest on sõnastus on küll kohati selline, et ta saaks seda ka teist moodi kirjutada kui ta tahaks. (N23_algklassideõpetaja)

K: Oskad sa mõne näite tuua?

No see sama mis ma lugesin, minu meelest nagu... kui ta ütleb nii, et... kasvõi see esimene lause tegelikult, et raamatukogud raha juurde ei saa ja poole selle eest

tuleb osta onju, neid teoseid. Või siis see teine, et tema riigi raha eest massikultuuri levitada ei luba. See on nagu selline, maitea jäik või kuidagi nagu. Seda saaks ju kuidagi teistmoodi ka öelda, kuidagi niimoodi neutraalsemalt. Või nagu... Ta kirjutab nii, et Rein Lang sööstis päästma Eesti kirjandust. Sellel on juba selline maik küljes, et oh nüüd ta sööstis päästma, et kuidagi nagu eriti seda dramaatilisemalt kuidagi väljendada või emotsioon mingi sinna panna. (N23_algklassideõpetaja)

/.../

No siis näiteks see alapealkiri: “vaja ka öökapiraamatuid”. Selle on ju ka kohe nagu... selle ta on ju ise kirjutanud selles mõttes, et.... vaja ka öökapiraamatuid, järelikult ta ikkagi arvab nii, et ta on selle artikli sinna suunanud. Sest et ega ta... ma ei tea kas ta nüüd... kui paljusid raamatukogusid ta küsitles, aga siia ta on ikkagi välja toonud need, kes arvavad ju kõik ühte moodi. Ehk siis nagu kas tal tõesti polnudki teisi või ta nagu teadlikult valiski, et jääks selline ühtne arvamus sellest. (N23_algklassideõpetaja)

Samamoodi viidatakse sellele, et lõplik produkt ning selle sisu oleneb suurel määral ka sellest, keda ajakirjanik küsitlenud on ning mida nood arvavad.

Vahendatud vastuvõtuviisile viitab ka see, et intervjuueeritavad näevad artiklit kui toodet, mis kedagi antud olukorra osas informeerib ning aitab kummutada valearusaamu raamatukogutöötajate osas:

Võibolla siis inimesel tekib nagu teine ettekujutus, et see asi ei olegi niimoodi, et noh, kui nüüd midagi head tuleb, et raamatukogu peab selle kohe ära ostma, noh eks ta peab mingid valikud tegema. (M44_liinitööline)

Jaa, muidu võib jääda mulje, et need töötajad seal ise ainult... nende otsustada ja enda maitse järgi valivad seal, aga tegelikult ei olegi nii päris see asi. (N23_algklassideõpetaja)

Eelpool väljatoodud katked viitavad ka järgmisele tasemele – konnotatiivse tasandi diskursiivsele vastuvõtuviisile liikumist, sest intervjueeritavad üritavad tegelikult tuvastada artikli sõnumit ning mõista selle reaalseid järelmeid ja tulemeid (nt viitavad nad mitmeid kordi sellele, et võib-olla väiksemad raamatukogud ei saa nii otsustada, lugejad ei taha jne).

Konnotatiivse tasandi vastuvõtt

Intervjuu käigus uuriti vastajatelt ka kolmanda artikli sõnumi kohta. Selle tuvastamine oli nende jaoks võrdlemisi lihtne ning üsna üksmeelne. Kiirelt liiguti sõnumi tuvastamise juurest sõnumi analüüsimiseni ning kritiseerimiseni, mis kõik on konnotatiivse tasandi osaks ning näha oli ka seda, et osalised võtavad tegelikult võrdlemisi selgeid positsioone.

Seni üsna vähe tegelikult intervjuu käigus sõna võtnud vastanu, vastas küsimusele kolmanda artikli sõnumi osas võrdlemisi kiirelt:

K: Aga kui te mõtlete selle kolmanda teksti peale, selle langi teksti peale, et mida selle tekstiga sooviti öelda Teile?

Et raamatukogusid ei rahastata võibolla piisavalt (M23_liinitööline)

Seejuures ei ole kõik intervjueeritavad sõnumi osas päris ühte meelt. Näiteks algklasside õpetajaks õppiv neiu pakub sõnumiks välja, midagi natuke teise nurga alt:

/.../ ee mõte ongi see, et nagu, et tegelikult peaks raamatukogu olema inimesele, nagu, et ta saaks minna ja lugeda seda, mis ta tahab, aga et praegu nagu see Rein Lang on ära otsustanud ja... ja tema otsustab nii ja... ja raha annab ainult selle jaoks. Et siin läheb paigast ära nagu, kellele on mõeldud, maitea mul jäi selline tunne. (N23_algklassideõpetaja)

Vanemale liinitöölisele (M44) paistis selle koha pealt meenuvat, et oli mingisugune suurem skandaal seoses Rein Langiga ning ta pakub ka midagi, mida võib pidada tema nägemuseks artikli sõnumist:

Minu arust... noh näed ei mäleta jälle täpselt, aga sellest oli ka mingisugune päris suur... päris suur skandaal vist oli... selle... maitea võibolla ma eksin, a see Langi värk just nende... noh nagu sundus osta neid raamatuid. Minu arust seal oli mingi teema, aga ma nüüd ei tea täpselt. (M44_liinitööline)

Lenduriks õppiv neiu kohe alguses sõnumile tähelepanu ei pööra, vaid toob välja, et talle meeldisid antud artikli puhul graafikud. Ta toob oluliselt hiljem välja tegelikult ka selle, mida võiks pidada tema arvamuseks artikli mõttest, kuid samas üldistades seda nimetades seda artikliks, kus räägitakse lõpuks n-ö „pointist“.

/.../ aga kolmas oli see, kus räägib nagu asja poindist, et kuidas raamatud tulevad ja miks sellised raamatud tulevad. (N23_lennundus)

Üsna mitme küsimuse juures tekib vastajate vahel arutelu, kas selline käitumine riigi poolt on põhjendatud ning mitmed vastajad jõuavad tegelikult mingisuguste selgete seisukohtadeni, mille antud artikli sisu osas võtavad.

Mina nõustun ja ma nõustun selle artikli sisuga selles mõttes, et ta kirjutas siin Ruhnu raamatukogust siis, ma ei ole Ruhnu raamatukogus käinud, aga ma mõtlen küll, et kui ma elan seal Ruhnu saarel onju ja kui ma tahan midagi lugeda, siis lähen raamatukokku ja seal on ka ostetud ainult need raamatud, mis on kuskil preemia saanud onju, siis ma mõtlen küll, et tere tali küll, et siis saangi ainult kümne raamatu hulgast valida ja need on ka kuskil järjekorras ja siis küll mõtled, et tegelikult võiks ikka olla rohkem valikut siis ütleme raamatukogu juhatajal, kes ju näeb, et mida inimesed loevad. (N23_lennundus)

Jah, et Ilmselt Rein Langil pole probleemi osta raamatuid täpselt nii palju kui tal vaja on, aga... ma ei tea vaata, võibolla ta käib raamatukogus, aga üldiselt ju

ikkagi käivad need, kes ütlevad, et ei ole mõtet osta iga raamatut või kellel ei olegi selleks raha, vaata. Siis on nende arvamus olulisemgi, kes kasutavad seda raamatukogu rohkem. (N23_algklassideõpetaja)

Antud artikli puhul on intervjuueeritavate positsioonid pigem kokkuleppelised. Nad ei nõustu kindlasti artiklis kõigega ning diskuteerivad erinevate seal esinevate mõtetega, kuid samas ei ole tegu ka opositsioonilise positsiooniga.

Hinnang

Antud artikli puhul on lõplikku lugemist määratleda tegelikult kõige raskem. Lugemine kaldub pigem olema vaidlev või hegemooniline lugemine. Suurem osa neist küll diskuteerib erinevate artiklis esinevate mõtete üle, kuid samas artikli sisule otseselt väga palju midagi ette ei heida ning näeb seda olulise teemana.

Minu jaoks on see nendest kolmest nagu kõige olulisem, sest mina kui, noh käin ka raamatukogus hästi, siis ma küll tahan, et seal oleks ikkagi need raamatud mis mind huvitavad, mitte mida keegi otsustab, et mind peab huvitama. Ja siis võibolla minu jaoks on see oluline teema ja oluline ka noh nende teiste jaoks kes seal käivad. (N23_algklassideõpetaja)

Teistest erinevalt ei pea seda kõige olulisemaks teemaks N22_lennundus, kes viitab reaalsuses on tegu pigem artikliga, mille sisu jääb kaugeks, sest see ei puudutab lugejat igapäevaselt:

/.../see oli küll nagu kõige huvitavam artikkel lugemise mõttes, aga minu seisukohalt ikkagi kui selline tavaline laenutaja, kõige olulisem oli ikkagi see teine. See annab võibolla mulle nagu isiklikult teavet, et nüüd on selline seis ja nii edasi. Et see kolmas oli lihtsalt see, et tõmbas nagu tähelepanu ja järgmine kord, kui sellisel samal teemal nagu artikkel on, siis tahaks nagu juurde lugeda, et kuidas, siis on ja kuidas täpselt seal see olukord on selle raha ja toetustega, aga.. jah. (N22_lennundus)

Kokkuvõte erinevate artiklite puhul täheldatud vastuvõtuviisidest

Vastuvõtuviiside analüüsist selgus, et läbipaistev vastuvõtt võiks esineda selliste rahvaraamatukogudest rääkivate artiklite puhul, mille sisu peavad tavalised lehelugejad ning raamatukogukülastajad iseenda jaoks *päris elule* kõige lähedasemaks – viivised, mida lugeda saab jne.

Kui artikli sisu paistab olevat lugeja jaoks vastuolus sellega, mida ta ise teab või on konkreetselt raamatukogus kogenud, siis võib peamiseks vastuvõtuviisiks olla vahendatud vastuvõtuviis ning artiklist hakatakse otsima ka ajakirjaniku poolset suunamist ning artiklit nähakse *päris elu* asemel tootena.

Viidatud vastuvõtuviis paistab olevat esindatud eelkõige nendel juhtudel antud intervjuueeritavate puhul kui nad küll näevad, et teksti sisu on seotud *päris eluga*, kuid hakkavad seda antud vastuvõtuviisile iseloomulikult oma eelnevate elukogemustega, teadmistega võrdlema.

Võib öelda, et kuna intervjuueeritavad teadsid, et neilt pärast artiklite lugemist küsitakse küsimusi, siis on artiklitest ajakirjaniku suhtumise või erinevate ajakirjanduslike võtete otsimine antud juhul paratamatu. See võib samas aga ka viidata vastajate meediateadlikkusele. Ka tuleb fookusgrupp-intervjuu puhul arvestada sellega, et olulist osa mängib osalejate omavaheline interaktsioon, mida oli märgata ka seekord. Oli küsimusi, mille puhul oma arvamusi ja vastuseid muudeti pärast seda kui teine osaleja oli rääkinud.

3.7. Rahvaraamatukogude ja -raamatukoguhoidjate representatsioon intervjuueeritavate jaoks

Koos artiklite retseptsiooniga on oluline uurida ka seda, milline on rahvaraamatukogude representatsioon intervjuueeritavate jaoks. Lisaks uuriti ka seda, et kelle jaoks sellele mõeldes rahvaraamatukogud mõeldud intervjuueeritavate arvates on.

Rahvaraamatukogu kirjeldamisel kasutatud sõnade või lausete puhul võib märgata, et üldjuhul nähakse seda kui kohta, mis on vaikne, rahulik, kus käiakse kiiresti ning mis on mingitele konkreetsetele inimgruppidele ka kogunemispunktiks/-kohaks. pärast.

Selline koht, kus ma saan... Minu jaoks on raamatukogu selline koht, kus ma... kas ma lähen ja teen seal mingi töö või... noh vajaliku asja ära, istun maha ja teen, või siis selline koht, kus ma tahan hästi ruttu läbi käia, et oma vajalikud asjad ära viia või võtta. Minu jaoks on selline koht, kui ma mõtlen raamatukogule.(N23_algklassideõpetaja)

Väga tihti rõhutati ka intervjuu käigus seda, et sinna minnakse konkreetse informatsiooni/raamatu

See on nagu igal juhul hästi vajalik ja hästi kasulik, aga ma arvan et meil on niiviisi, et me lähme sinna siis kui me vaatame, et meil on vaja seda raamatut või seda infot onju, ja me saame selle info just sealt, ja sellepärast me lähmegi just kohale, aga väikestel lastel on ta pigem selline ju... vanematel inimestel võibolla ka selline rohkem kogunemis punkt. Et ütleme seal saab internetti kasutada, kui kodus ei ole, ma arvan onju...(N22_lennundus).

Samamoodi viidati sellele, et raamatukogu võib-olla selleks rahulikuks ja vaikseks kohaks, kus on võimalik õppida.

Ma olen kuulnud ka, no just nagu õpilased, kes õpivad seal... no kõrgkoolides, et paljude jaoks on see koht, kus saab rahulikult olla, et seal on nagu vaikne. Et noh kodus võibolla sa ei... noh võibolla ei ole nii hea seal, et noh paljud õpivad raamatukogus ka. (M44_liinitööline)

Artikleid lugedes toodi välja lisaks mitmeid asju, millega intervjuueeritavad nõus on ning mis nende jaoks tegelikult rahvaraamatukogu representeerivad.

Näiteks toodi välja, et kui artiklis arutletakse selle üle, et kas rahvaraamatukogu on koht, kus hoiustada raamatuid või laenutada raamatuid, siis tema jaoks tegu ikkagi kohaga, kus neid laenutatakse.

Et ta on ikkagi, raamatukogu on ikkagi laenutamise koht, mitte hoiustamise koht (M44_liinitööline).

Töötajatest räägiti pigem üldiselt, kuid kui, siis positiivses võtmes. Sellele viitas ka asjaolu, et loetud artiklite puhul usaldaksid nad eelkõige siiski raamatukogutöötaja arvamust, kes on ikkagi antud valdkonna spetsialist.

/.../no hästi sõbralikud töötajad alati /.../. (N22_lennundus).

Pärast artiklite lugemist uuriti intervjuueeritavatel taas, millisena nad artiklite toel rahvaraamatukogusid näevad ning ka loetud artiklid muutsid või täiendasid kujunenud arvamust.

Ilmnes, et intervjuueeritavad ei olnud teadlikud sellest, kes ning millises ulatuses rahvaraamatukogusid rahastab ning loetu põhjal olid nad seisukohal, et rahvaraamatukogud on eelkõige alafinantseeritud.

Seejuures leiti, et kui nad ka on alafinantseeritud, siis kuna seal inimesed töötavad, siis ei tohiks see olukord olla ka väga hull.

Noh, tähendab ma ei.. muidugi on ja, et raha on vähe, aga ma ei usu, et see asi nüüd nii hull on selle pärast, et noh ikkagi... ma küll ei tea palju neid teoseid seal võib kokku olla neid nimesid, aga neid ikkagi on ka tegelikult ju väga palju, et noh nii vilets ka nüüd ei ole, et mitte midagi sealt nagu võtta ei ole. Et noh, ta on vilets küll, aga noh, ma ei usu et see asi nüüd nii katastroofiline ka on. Et just sellest rahastamise poolest. Et noh, inimesed ju seal töötavad ja laenutatakse ka, et noh. (M44_liinitööline).

Ka ei olnud nad teadlikud, et alates 2012 aastast on rahvaraamatukogudele kehtestatud uued komplekteerimisnimekirjad, mille järgi 50% riigi poolt antavast toetusest tuleb kulutada väärtkirjandusele ja valitud perioodikale.

No ega ma ka täpselt, selles mõttes, et noh... selge on see, et see raha riigi eelarvest tuleb, aga et see sund nagu peal on, et seda jah nagu ei... ma ka ei kujutanud ette /.../ (M44_liinitööline).

Kuigi artiklid jätavad raamatukogudest nende arvates negatiivse mulje ning viitavad sellele, et seal käiks justkui kodutuid palju, ei mõjutanud see nende arvamust rahvaraamatukogudest. Seejuures kiputi mitmel juhul intervjuu kestel rahvaraamatukogu võrdlema kauplusega.

Kui ma olen seal siiamaani käinud üks ja ma käin edasi ka, et... aga no ei muuda küll mitte midagi. Et noh üks sellist asja tuleb igal pool ette. Kas või kaupluses või mis iganes. Nagu siin see esimene või see teine. (M44_liinitööline).

Noo nende põhjal jääb küll selline, nagu halb mulje raamatukogudest, aga mul endal on ise ainult positiivsed muljed nagu.. olnud, et ei ole sellist negatiivset, et siis nagu ikka.. Ma ei tea, minu vaatepilti ta ei muutnud nagu raamatukogust (N25_ehitusinsener)

Viidati ka sellele, et tegelikult jätta ükski artikkel otseselt rahvaraamatukogudest halba muljet, pigem jäi halb mulje valitsusest või kultuuriministrist.

/.../ kui... kell... millestki, siis valitsusest või kultuuriministrist, aga mitte raamatukogust. (N23_algklassideõpetaja)

Ka tõdeti, et pigem jääb mulje, et raamatukogud peavad ise vaatama, kuidas nad hakkama saavad nende rahasummadega, mis neile eraldatakse.

See pigem näitas ka seda, et raamatukogu on nagu mutter, kellele eraldatakse raha siis kui eraldatakse ja ta peab ise vaatama kuidas ta nagu hakkama saab, mitte ei ole niiviisi, et... see... (N22_lennundus).

Raamatukogukülastajana nähti eelkõige õpilasi, lugemishuvilisi inimesi või pensionäre. Üks intervjuueeritavatest ei pidanud tõenäoliseks, et kõikidel pensionäridel on sel moel võimalik raamatukogus käia (seoses maaraamatukogude lahtiolekuaegadega) ning pidas tõenäoliseks, et käivad lapsed ja töötavad inimesed.

/.../ ma arvan et nagu linnas on vanematel inimestel see võimalus käia raamatukogus ja olla seal ja ka maal eks, see sõltub, et... mõni võibolla tõesti läheb korra nädalas või paar korda nädalas raamatukokku ka, et loeb uudiseid ja lehti, aga ma ei tea, maa ilmselt see raamatukogu kellaajad avatud ja suletud on nii erinevad, et ma ei tea, kas kõikidel pensionäridel ikka on võimalus seal käia, raamatukogus niiviisi. Aga ma väga ei usu. Pigem on seal need väiksed lapsed või tööealised rahvad... rahvas. (N22_lennundus)

Ka tõdeti, et see kuidas ja mida kirjutatakse, võib nende arvamust, kes muidu külastanud pole või ei külasta tihti, mõjutada, tekitades rahvaraamatukogust väärraid arusaamu. Samas teiselt poolt nähti, et artiklid aitavad tuua suurema hulga inimesteni reaalselt olukorda rahvaraamatukogudes - et on olemas komplekteerimisnimekirjad, probleemid rahastamisega ning töötajad üksi ei otsustada, mis raamatukogusse tellitakse.

Viidatakse ka sellele, et rohkem tuleks kirjutada rahvaraamatukogude poolt pakutavatest võimalustest nagu filmide vaatamine, kirjanikega kohtumistest ja muudest tehnoloogilistest võimalustest, millest inimesed, kes tihti raamatukogus ei käi, ei tea. Ürituste puhul nähti probleemina ka seda, et üldjuhul kuulutatakse liiga vähe ning potentsiaalsed osalejad ei pruugi nende arvates informatsiooni raamatukogu uksele märgata.

Võib öelda, et antud artiklite lugemine mõjutas intervjueeritavate arvamust rahvaraamatukogudest vähe. Nad leidsid enda jaoks artiklitest uut informatsiooni, kuid samas võis täheldada, et nad päris täpselt siiski ei saanud lõpuni aru, kuidas rahvaraamatukogudes asjad toimivad, kes seal käivad ning mida teevad. Oma arvamuse osas toetusid nad isiklikule kogemusele, mis suurel määral sõltus nende reaalsest raamatukogu külastamisest.

IV JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Käesolev peatükk jaguneb kaheks suuremaks osaks. Esimeses, järeldeste osas annan vastused püstitatud uurimisküsimustele. Diskussiooni osas võtan lähema vaatluse alla rahvaraamatukogude meediakajastuse ning lehelugejate retseptsiooni, sellega seonduvad probleemid ning positiivsed küljed, arvestades seejuures eespool välja toodud tulemusi ja järeldusi.

4.1. Järeldused

Peatükk jaguneb kaheks, tuues eraldi välja rahvaraamatukogude meediakajastust ning artiklite retseptsiooni puudutavate uurimisküsimuste vastused ning võimalikud järeldused.

4.1.1. Rahvaraamatukogude kajastamine ajalehtedes 2004-2014

Käesoleva töö alguses püstitatud uurimisküsimused ning täiendavad abiküsimused leidsid järgmised vastused:

- **Kui palju on viimase 10 aasta jooksul 5-s uuritavas väljaandes ilmunud artikleid rahvaraamatukogudest ja rahvaraamatukoguhoidjatest?**

Antud töö raames kasutatud metoodika abil suutsin leida valitud perioodil kokku 104 artiklit, mis ilmusid uuritavates väljaannetes. Põhiliseks probleemiks ostus artiklite tuvastamisel nende märksõnastamine ISE portaalis. Sama probleemi (märksõnastamine) on täheldanud ka Galluzzi (2014) oma uuringu puhul. Kõige rohkem ilmus vaadeldud perioodil artikleid ajalehes Eesti Päevaleht, eelkõige just aastatel 2011-2012, mil põhiliseks teemaks oli uute komplekteerimisnimekirjade kehtestamine kultuuriministeeriumi poolt. Tõenäoliselt tajuvad Eesti Päevalehe ajakirjanikud rahvaraamatukogudega seonduvaid teemasid olulisemadena kui teised väljaanded või on see eelistatud väljaandeks, kuhu raamatukogud ise probleemide korral märku annavad.

Samamoodi võib täheldada seda, et Sirp ning Õpetajate Leht kajastavad rahvaraamatukogude seotud teemasid harva, kuid siin mängib tõenäoliselt rolli juba väljaande iseloom. Enamik teemasid, millega on seal rahvaraamatukogudest kirjutatud,

on seotud komplekteerimispoliitikaga, mis puudutab lisaks rahvaraamatukogudele ka kirjastusi, kirjanikke. Kirjandus on tõenäoliselt oluliselt rohkem Sirbis käsitlemist leidv teema.

- **Milliste teemadega seoses rahvaraamatukogudest kirjutatakse?**

Põhiline teema, millega seoses rahvaraamatukogudest kirjutatud on, on seotud taaskord uute komplekteerimisnimekirjade kehtestamisega. Lisaks on leidnud käsitlemist ka raamatukogude tööd ning lugejaid puudutavad teemad. Eesti kontekstis kirjutatakse üllatuslikult vähe e-teenustest või digitaliseerimisega seonduvast, mis võiks tuleviku raamatukogu mõttes olla oluline teema. Samas ei saa välistada siin taaskord probleemi artiklite märksõnastamisega. Ka võib nende teemade vähesus rahvaraamatukogude puhul olla tingitud siiski vastavate võimaluste puudulikkusest, millele tegelikult seoses liialt väheses rahastamisega viitas ka Ilme Sepp (2014).

Samamoodi viitas Sepp kooliraamatukogude ühendamistele rahvaraamatukogudega (Sepp 2014), mis on pälvinud tähelepanu vaid Õpetajate Lehes. Kuna tegu paistab olevat kasvava trendiga, mis sugugi ei too kaasa ainult seda, et rahvaraamatukogu on kogukonnale lähemal (Sepp 2014), vaid ka mitmeid tehnoloogilisi ning rahastamisega seonduvaid probleeme, võiks antud teema olla lähiaastatel oluliselt rohkem päevalehtede huviorbiidis.

- **Kuidas erinevad teemad ajalehtedes Sirp ja Õpetajate Leht teemapüstitustest Eesti päevalehtedes?**

Teatud määral teemad päevalehtedes ning Sirbis ja Õpetajate Lehes erinevad. Ainsana uuritud ajalehtedest on rahvaraamatukogude liitmist kooliraamatukogudega kajastanud Õpetajate Leht nagu ka juba eelpool välja toodud. Samas on taaskord ühe sellise teemaga, mis vääriks suuremat avalikku tähelepanu, sest see mõjutab suurel määral rahvaraamatukogu külastajaid (üldjuhul kaotatakse liitmisel kooliraamatukogu mitte vastupidi).

Sarnaselt Eesti Päevalehele ning Postimehele on finantseerimine teemana pälvinud tähelepanu ka Sirbis ja Õpetajate Lehes, kuid ei ole olnud eriti oluline Õhtulehes. Samas ei saa öelda, et finantseerimine oleks Eesti kontekstis ilmtingimata seotud just majanduslangusega. Rahvaraamatukogud ei ole kunagi olnud ülemäära hästi rahastatud,

kuid tõenäoliselt on aja jooksul väiksemate raamatukogude jaoks ainult raskemaks muutunud.

Sirbis on erinevalt Õpetajate Lehes leidnud kajastamist ka mõni üritustega seonduv teema, mida võib taaskord põhjendada kultuuriteemadele keskendumisega. Tõenäoliselt on antud temaatika olnud seotud kirjanikega ning seetõttu leidnud ka antud lehes kajastamist.

4.1.2. Intervjueeritavate retseptsioon kolme leheloo näitel

Retseptsioonianalüüsi tulemuste toel võib öelda, et intervjueeritavate vastuvõttu mõjutasid mitmed erinevad tegurid. Artiklite vastuvõttu mõjutasid nii artiklite tüüp kui ka intervjueeritavate tunnetus selles osas, kui võrd oluliseks ka antud temaatikat iseenda jaoks personaalselt peavad. Kui esimese, Õhtulehe artikli, puhul, mis esindas tegelikult võrdlemisi heal kujul ühte võimalust rahvaraamatukogude representatsioonist meedias, tunnetasid intervjueeritavad, et autor on läinud kirjeldustega veidi liiale ning tekst on liialt ilukirjanduslik, et olla „päris elule“ vastav, siis teised artiklid puudutasid neid rohkem. Artiklit peeti seda olulisemaks, mida rohkem tundis intervjueeritav, et sellest on päris elus n-ö kasu. Teise, võlgnevustest rääkiva, artikli puhul rõhutati mitmeid kordi seda, et kuna „see võib ükskõik kellega juhtuda, sest kõik võivad unustada“, siis on see väga oluline ning kindlasti mõjutab neid. Kolmas artikkel oli nende jaoks küll oluline, kuid jäi temaatikalt kaugemaks. Need, kes olid suuremad raamatukogukülastajad, olid ka valmis agaramalt artiklist leitud mõtetega argumenteerima ja vaidlema. Need, kes külastasid raamatukogu harvem, tuvastasid iseendi jaoks sõnumi ning olid küll seisukohal, et artiklis välja toodud probleemide kajastamine on oluline, kuid ei pidanud seda niivõrd tähtsaks. Pidevad külastajad tundsid seega, et artikkel puudutas nende igapäeva elu (keegi teine otsustab, mida võib tellida ja lugeda) rohkem ning seetõttu olid nad ka kriitilisemalt meelestatud.

Retseptsiooniuuringu toel võib seega öelda, et teatud määral võib mõjutada artiklite vastuvõttu ka intervjueeritavate raamatukogu külastamise sagedus ning võimalik, et ka intervjueeritavate haridus.

Samas ei olnud raamatukogu rohkem külastavad intervjueeritavad mitte kuidagi rohkem teadlikud rahvaraamatukogude probleemidest või ilmunud artiklitest. Pigem viitasid kõik osalejad sellele, et artiklid on pealkirjastatud nii, et tõenäoliselt nad neid ei loekski.

Samamoodi mõjutab retseptsiooni ka intervjueeritavate meediateadlikkus. Seda võiks taaskord teatud määral seostada haridusega, aga ka üldise arusaamaga sellest, kuidas meedia toimib. Mitu intervjueeritavate tõi välja, et nii alapealkirjad kui ka erinevad konkreetsed lõigud tekstist võiks nende arvates olla teisti kirjutatud ning nende arvates, et need on ajakirjaniku poolt selliselt kirjutatud, suunamaks teemat teatud suunas.

Kuna intervjueeritavad väljendasid seda, et tavaolukorras nad tõenäoliselt 3-st artiklist kahte kindlasti ei loeks, siis tuleb retseptsioonianalüüsi teel saadud tulemustesse suhtuda äärmiselt kriitiliselt. Antud juhul näitab käesoleva töö analüüs vaid antud uuringu raames esinenud vastuvõtuviise, sest tavaolukorras samad isikud artikleid lugenud ei oleks.

4.1.3. Rahvaraamatukogude representatsioon intervjueeritavate hulgas

Rahvaraamatukogude representatsioon lehelugejate hulgas sõltus sarnaselt retseptsioonist suurel määral sellest, kui tihti ning miks raamatukogu külastati. Intervjueeritavate jaoks on rahvaraamatukogu puhul tegu positiivse kohaga, mida põhiliselt külastavad lugemishuvilised inimesed, tudengid, õpilased, lapsed või ka pensionärid. Väiksemates maakohtades võib olla raamatukogu külastamine piiratud, sel juhul on külastajateks pigem lapsed või töötavad inimesed, mitte niivõrd pensionärid.

Rahvaraamatukogusid iseloomustatakse kui kasulikke ja vajalikke kohti, mis võivad mõne inimese jaoks olla ainsaks vaikseks paigaks, kus õppida. Samas on tegu ka selliste kohtadega, kus intervjueeritavad ise pikalt aega ei viida, vaid lähevad sinna kui neil on vaja raamatuid või informatsiooni.

Raamatukoguhoidjatesse suhtusid intervjueeritavad positiivselt, tuues välja, et sealsed töötajad on toredad ning teavad tegelikult, mida nad teevad. Eriti rõhutati seda seoses viimase, uuest komplekteerimispoliitikast, rääkiva artikli puhul. Intervjueeritavad rõhutasid, et otsustama peaks raamatukoguhoidja, sest tema teab paremini lugejate eelistusi ning on antud valdkonna spetsialist.

Võib öelda, et intervjueeritavad said artiklite toel teadlikumaks, kuid nende senine mulje rahvaraamatukogudest ei muutunud. Õhtulehe artikkel erinevatest võimalikest raamatukogukülastajatest pani vaid konstateerima, et nii võib ju juhtuda ka poes. Kui oleks võinud arvata, et võib-olla Õhtulehe artikli puhul intervjueeritavad tunnetavad, et nende arvamus rahvaraamatukogudest muutub, siis tegelikkuses peeti seda liialt ülepaisutatuks, ebareaalseks või isegi ilukirjanduslikuks. Küll aga tõdeti, et see võib tekitada rahvaraamatukogudest väärarusaamu ning kujutluse, mis reaalsusele tegelikult ei vasta.

4.2. Diskussioon

Rahvaraamatukogude näitel on tegu elukeskkonna loomuliku osaga, mis on tavainimese jaoks sama vajalik kui kool või lasteaed (Sepp 2014). Rahvaraamatukogu roll inimeste igapäeva elus on maal tõenäoliselt suurem kui linnas, kuid alahinnata ei tasu seda kummalgi juhul. Neile on omistatud nii sotsiaal-, kultuuri-, haridus- ja teenindusasutuse roll ning mõnel pool tuleb rahvaraamatukoguhoidjatel olla ka kütjateks, pakkuda pesemisteenust (Salundi 2014) või asendada postkontori teenuseid. Tuleb tõdeda, et nagu ka mitmed välismaised autorid on välja toonud (Vassilakaki ja Moniarou-Papaconstantinou 2014; Badovinac ja Jušnič 2011) on ka Eestis raamatukogudel kuvandi probleem. Eesti puhul ei ole probleemiks niivõrd see, et inimesed kipuksid eeldama, et rahvaraamatukogu töötaja on täpselt kindla välimusega, vaid pigem puuduvad inimestel reaalsed teadmised sellest, mida rahvaraamatukogud pakuvad, milline on nende rahastamine ning kuivõrd palju mõjutab see, millisel määral riik ja omavalitsused raamatukogusid rahastavad, tegelikult ka tavalist lugejat.

Meedial on vaieldamatult oluline roll selles osas, kuidas teatud asju nähakse ning millised arvamused kujunevad. Avalik debatt tuleb kasuks igale valdkonnale ning on äärmiselt vajalik seoses rahvaraamatukogudega. Antud töös läbi viidud uuring näitas, et rahvaraamatukogudest, kas ei kirjutatagi väga palju (kokku vaid 104 artiklit) või on artiklid märksõnastatud üldiselt märksõnaga „raamatukogu“, mistõttu võibki olla keeruline mõista, kellel täpselt ja mis probleemid on. Viimasel juhul võib tuua siin paralleele ka läbi viidud retseptsioonianalüüsiga, mille jaoks läbi viidud fookusgrupp-intervjuust selgus, et tavalise vahetevahel mõnda raamatukogu külastava inimese jaoks ei

ole raamatukogud oma tüüpidelt eristatavad. Sama võis märgata ka Anna Galluzzi (2014) uuringu puhul, kus neil juhtudel, kus raamatukogu ei ole teemana valdav, on kasutusel üldine määratlus. See selgitab ka seda, miks mingil määral ei näe tavaline inimene rahvaraamatukogudega seonduvaid probleeme niivõrd tõsisena – nagu üks intervjuueeritavatest leidis - kui inimesed seal töötavad ja laenutatakse ka, siis ei saa olla nende olukord niivõrd hull.

Samamoodi võib välja tuua, et kui peamine teema, millega rahvaraamatukogu üleriigilises meedias tõesti palju tähelepanu said ning avaliku diskussiooni tekitasid, ei tule, kui fookusgrupp-intervjuu tulemusi veidi üldistada, tõenäoliselt tegelikult keskmisele lehelugejale meeldegi, siis on ka raske oodata tähelepanu pööramist rahvaraamatukogude reaalsele probleemidele. Intervjuueeritaval on õigus selles osas, et raamatukogud töötajateta ei ole ning laenutamine toimub ka igapäevaselt, kuid küsimus seisnebki lõpuks selles, et mis saab tulevikus. Kui rahvaraamatukogu ei väärtustata (nii rahaliselt kui ka üldisemas plaanis), siis ei ole sinna oodata ka järelkasvu.

Meedia on heaks võimalikuseks, mille kaudu jõuavad olulised teemad ka poliitiliste ringkondadeni (Kwadzo 2010). Fookusgrupp-intervjuu viitas selgelt sellele, et väga hästi tegelikult ei teata, kellele ning mida rahvaraamatukogud pakuvad. Nähakse küll seda, et asutusena on rahvaraamatukogu teenuste hulk suurenenud, kuid samal ajal pakutakse, et raamatukogud võidaksid külastajaid juurde videote vaatamiseks loodud nurga või ürituste reklaamimisega. Mitte sõnagi ei räägita populaarsetest e-lahendustest : e-raamat, e-luger või ELLU. Need on kõik rahvaraamatukogude jaoks olulised võimalused, mida oma lugejatele pakkuda, kuid kui lugejad tegelikult sellest ei tea, siis on see probleem. Sama tendentsi toetas tegelikult ka kontentanalüüs, sest e-lahendusi puudutavad teemad olid väga väikese osakaaluga ning leidsid kajastamist alles viimasel kolmel aastal üsna vähese artiklite arvu näol. Samal ajal olid Galluzzi (2014) uuringus jällegi digitaliseerimist puudutavad teemad olulisel kohal. Sarnaselt Eestiga on Galluzzi (2014) uuringus olulisel kohal ka poliitikat/strateegiaid/juhtimist puudutavad teemad. Minu töös on need teemad märksõnastatud missiooni ning rolli alla kuna, et lisaks poliitilistele meetmetele nähti uute komplekteerimisnimekirjade puhul, et need on olulised ka eesti kultuuri edasi kandmise seisukohast. Viimane aga võiks olla üheks rahvaraamatukogude missiooniks.

Muidugi tuleb retseptsiooniuuringu puhul arvestada sellega, et antud tulemused ei ole iseenesest mingilgi kujul üldistatavad suuremale grupile ning nagu tegelikult on ju Morley (1980, Hodkinson 2011 kaudu) uuringust näha, oleneb üsna palju ka inimeste organisatsioonilisest kuuluvusest. Seega tõenäoliselt kui fookusgrupp-intervjuu sihtrühmaks oleks olnud raamatukoguhoidjad ise, ülikooli töötajad või õpetajad, oleks tulemus kas täiesti või mingilgi määral erinev.

Samas tuleb ju tõdeda, et nii kontentanalüüs kui ka fookusgrupp-intervjuu näitasid, et rahvaraamatukogudest kirjutatakse üleriigilistes ajalehtedes üldjuhul pigem positiivselt ning isegi kui mõni artikkel kipub olema negatiivsem, siis ei pruugi sellel tavalise külastaja jaoks olla mitte mingisugust efekti. Kui inimese isiklik kogemus on teistsugune, siis kipub ta pigem usaldama seda ja lähtuma oma hinnangutes ka sellest.

4.3. Meetodi kriitika ja edasised uurimissuunad

Tingituna käesoleva uuringu metoodika valikust ning fookusgrupp-intervjuu valimi väiksusest, on uurimistulemuste üldistamine laiemale üldsusele probleemne, samuti ei saa saadud tulemusi laiendada lehelugejatele või rahvaraamatukogukülastajatele üldiselt.

Valimi moodustasid mugavusvalimi alusel leitud inimesed, sest ühise aja leidmine ning osaliste leidmine antud teemal rääkima, oli minu jaoks probleemne. Üritasin saada kokku rahvaraamatukoguhoidjatest koosnevat gruppi või kaasata õpetajaid, kuid mõlema puhul jäi esimene üleskutse vastuseta. Tõenäoliselt oleks tulnud üleskutse paremini läbi mõelda ning sõnastada, kuid võimalik, et probleem oli antud juhul mujal.

Seoses fookusgrupp-intervjuude osas varasemate kogemuste puudumisega oli see meetod minu jaoks ühteaegu uurijana ääretult põnev, kuid teiselt poolt ka väga keeruline. Tagantjärele suudan tuvastada moderaatorina mitmeid intervjuu käigus tehtud vigu, mida oleks saanud rohkemate kogemuste omamisel võib-olla vältida.

Usun, et ennast õigustas ka antud töö raames läbi viidud retseptsioonianalüüs, mille tulemusi üldistada ei saa, kuid mis võimaldab märgata teatud tendentse ning teatud määral näitab, kuidas valitud artikleid vastu võtta võib. Tulevikus tasuks kindlasti teha retseptsiooniuuringuid, kus suurema vaatluse all on ka retseptsiooni ning

lugejate/vaatajate haridus vms näitajad. Jätkuvalt usun, et huvitavat materjali pakuks ka rahvaraamatukogutöötajate või ka teiste raamatukogutöötajatega läbi viidav fookusgrupp-intervjuu ning selle analüüs.

KOKKUVÕTE

Magistritöö eesmärgiks on anda ülevaade rahvaraamatukogusid puudutavast artiklitest perioodil 2004-2014 ajalehtedes Eesti Päevaleht, Postimees, Õhtuleht, Sirp, Õpetajate Leht ning fookusgrupp-intervjuudes osalenute näitel valitud artiklite retseptsioonist.

Eesmärgi saavutamiseks püstitasin eraldi uurimisküsimused kontentanalüüsi ning fookusgrupp-intervjuude jaoks – kokku 5 suuremat küsimust koos alaküsimustega. Kontentanalüüsi viisin läbi 2015. aasta märtsis ning fookusgrupp-intervjuu sama aasta aprillis. Fookusgrupp-intervjuusse sattusid eelkõige inimesed, kes lugesid ajalehti ning külastasid vähemal või rohkemal määral raamatukogusid.

Uuringust selgus, et rahvaraamatukogudest on viimase kümne aasta jooksul uuritud viie väljaande põhjal kirjutatud võrdlemisi vähe – kokku 104 artiklit. Kõige rohkem on rahvaraamatukogud tähelepanu pälvinud 2011-2012 aastal seoses kohustuslike komplekteerimisnimekirjadega. Võrreldes eelnevate ja järgnevate aastatega on nendel aastatel artiklite arv oluliselt suurem. Kõige rohkem on rahvaraamatukogudega seonduvat kajastanud Eesti Päevaleht. Sirp ja Õhtuleht on antud teemale pühendanud võrdväärselt leheruumi ning Õpetajate Leht väga vähe. Kuna suurem osa artikleid ilmus perioodil 2011-2012, siis oli teema valdavalt kõigis väljaannetes sel perioodil seotud rahvaraamatukogude missiooni/rolliga.

Fookusgrupp-intervjuude käigus selgus, et osalejate arvates on põhilised teemad, millest rahvaraamatukogudega räägitakse seotud ürituste, näituste vms, mis toetudes kontentanalüüsile paika ei pidanud. Ka ei suutnud nad meenutada ühtegi konkreetset rahvaraamatukogudega seotud uudist. Lisaks valisin kontentanalüüsis kasutatud artiklite hulgast välja kolm artiklit, mida lasin lugeda läbi viidud fookusgrupp-intervjuu viiel osalejal. Iga artikkel esindas ühte võimalikku olulist käsitlust rahvaraamatukogudest. Valitud artiklite kaudu üritasin mõista võimalikke antud intervjuueeritavatel esinevaid vastuvõtuviise. Antud uuringu puhul võib öelda, et vastuvõtuviis olenes nii grupiliikmete meediateadlikkusest, artikli sisust, aga ka nende isiklikest kogemustest rahvaraamatukogudega.

Loetud artiklite puhul esines nii vahendatud, läbipaistvat kui ka viitavat vastuvõtuviisi. Artiklit peeti seda olulisemaks, mida rohkem see intervjuueeritavate jaoks neid n-ö „päris elus“ puudutas ning igapäeva elus kasuks tuli.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et antud tingimustel kirjutatakse rahvaraamatukogudest vähe kuna suurem osa artikleid mahub ära kahe aasta sisse kui kirjutati uuest komplekteerimispoliitikast. Artiklite pealkirjad ei ole piisavalt huvipakkuvad ning tõenäoliselt tavaolukorras fookusgrupp-intervjuus osalenud neid ei loeks. Artiklite seisukohalt on oluline nende seos „päris eluga“. Selle puudumisel jäävad teemad n-ö tavaliste lehelugejate jaoks kaugeks.

SUMMARY

Public Libraries News Coverage in Newspapers 2004–2014 and Reception of Selected Articles

The aim of the master thesis was to provide an overview of public libraries news coverage in newspapers Postimees, Eesti Päevaleht, Õhtuleht, Sirp and Õpetajate Leht from 2004 to 2014 and reception of selected articles.

To research these issues, I posed separate research questions for content analysis and focus group interviews - five main research questions with additional sub-questions. Content analysis was conducted on march 2015 and focus group interview on april 2015. People were chosen to focus groups when they were newspaper readers or more or less visited public libraries.

Research revealed that there are not many articles about public libraries during those ten years in given five newspapers – only 104. Most of the articles are published during 2011-2012 when there was an issue with public libraries new mandatory acquisition lists. Compared to years before and after, the amount of articles is biggest on this year. Eesti Päevaleht published most of these articles on years 2011-2012, Sirp and Õhtuleht had about the same amount of articles over the years and Õpetajate Leht very few.

As most of the articles were published in 2011-2012, the main topic was public libraries mission or roles.

Based on the views of people interview on focus group, the main topic in their view seemed to be connected with events, exhibitions etc, but that was not what content analysis showed. Also they couldn't really remember any particular news about or related to public libraries. For focus group there were chosen three articles to read during the interview for the five participating people. Each of the articles were chosen to represent one particular way how newspapers could write about public libraries. Through those articles i tried to see possible decoding modes. It can be said that in this research particular mode depended on group members media knowledge, article topic, but also on their personal experience with public libraries.

Transparent, referential and mediated mode were present in given articles. Article was seen more important if it touched them in „real life“ and was useful in real life.

In conclusion it can be said that there are not many articles about public libraries on given circumstances because most of them are published on two particular years. Headlines are not attractive enough and people interviewed in focus groups would not most probably read articles in everyday situation. It quite important that articles are tied to „real life“. If not, the topics of the articles will remain distant for readers.

Kasutatud kirjandus

Alasuutari, P. (1999) *Rethinking the Media Audience*. London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications

Ashcroft, L. (2010) Marketing strategies for visibility. *Journal of Librarianship and Information Science*. 1-8. DOI: 10.1177/0961000609351365

Badovinac, B. & Južnič, P. (2011) Aspects of representation of library and information Science. *New Library World*. Vol 112(7/8) lk 293-312

Bodnar, J. & Mathews, B. (2008) Student Newspapers and University Libraries: Uncovering Your Library's Reputation and Promoting Its Services. *Public Service Quarterly*. 4(4), 339-351

Calluzzi, A. (2014). Libraries and public perceptions: A comparative analysis of the European press. Methodological insights. *JLIS*, 5(1).

Dong, L. Y. F. (2013) Analysis of Media Coverage about Libraries from 14 Newspapers in Beijing, Shanghai and Guangzhou. *Library Work in Colleges and Universities*. 3. Kasutatud 10.03.2015. http://en.cnki.com.cn/Article_en/CJFDTOTAL-GXTG201303015.htm

Hall, S. (1997). Representation: Cultural representations and signifying practices. London: SAGE

Hansson, J. (2010) Libraries and Identity. The role of institutional self-image and identity in the emergence of new types of library. Oxford, Cambridge, New Delfi: Chandos Publishing.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. (2005). Uuri ja kirjuta. Tallinn: Medicina.

Hodkison, P. (2011). *Media, culture and society. An introduction*. London: SAGE Publication.

Holm, K. (2011) Olukorrast rahvaraamatukogudes. *Sirp*, 24.11.2011
<http://www.sirp.ee/s1-artiklid/c9-sotsiaalia/olukorrast-rahvaraamatukogudes/>

Informatsioon ja dokumentatsioon : rahvusvaheline raamatukogustatistika (EVS-ISO 2789:2014). Kasutatud 25.05.2015. <http://www.evs.ee/tooted/evs-iso-2789-2014>

Jensen, K. B. (1986). *Making sense of the news*. Aarhus, Denmark: Aarhus University Press.

Jensen, K. B. (2002). *A Handbook of Media and Communication Research. Qualitative and Quantitative Methodologies*. Great Britain: Bell & Bain Ltd.

Kalmus, V. (2015). Kontentanalüüs. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*.

<http://samm.ut.ee/kontentanalyyis>

Kultuuriministeeriumi koduleht. Raamatukogud. Kasutatud 17.01.2015.

<http://www.kul.ee/et/eesmargid-tegevused/raamatukogud>

Kwadzo, G. (2010) Coverage of Library Issues in Ghanaian Newspapers, 2001 – 2006. *Afr.J. Lib, Arch. & Inf. Sc.* 20(2), lk 83-91.

Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: OÜ Infotrükk.

Livingstone, S. (2007) *Audiences and interpretations. E-Compos.10. lk 1-22.*

Lunt, P. ja Livingstone, S. (1996) *Rethinking the focus group in media and communication research*. London.: LSE Research Online.

Lõhmus, M. 2014. *Raamatukogu kui kapital Eesti ühiskonnas: Raamatuhuvi ja/või raamatukogu Eesti ühiskonnas*. - Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastaraamat 2012, nr 24. – Tallinn : Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing, lk 7-11.

Madianou, M. (2008) Audience Reception and News in Everyday Life. *The handbook of journalism studies*. Ed. by Wahl-Jorgensen, K. & Hanitzsch, T. New York: Routledge, 325-341. Kasutatud 21.01.2015. <http://www.rasaneh.org/Images/News/AttachFile/30-9-1390/FILE634600594129473750.pdf>

McQuail, D. (2000). *McQuaili massikommunikatsiooni teooria* (4th tr.). (K. Kern, A. Pallas, P. Vihalemm, Toim-d, M. Karise, H. Noormets, & K. Saks, Tõlk.) London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications.

Michelle, C. (2007). Modes of reception: a consolidated analytical framework. *The Communication Review*(10), 181-222. doi:10.1080/10714420701528057

Pai, K. 2013. *Raamatukogude areng on osa demokraatia arengust.*

<http://www.eru.lib.ee/www/index.php/erye/teated/373-sirp> (31.04.2015).

Patriarche, G., Bilandzic, H., Jensen, J.L., Jurišić, J. (2014) Audience research Methodologies. Between Innovation and consolidation. New York and London: Routledge

Petr, K. ja Aparac-Jelusic, J. (2002). Public perception of the role and tasks of library and information science professionals in Croatia: an overview of recent activities. *New Library World*. 103(10). lk 364 – 375 DOI:

<http://dx.doi.org/10.1108/03074800210447677>

Prints, T. (2011) Kampaania „Palju sina jood?— meediakäsitluste individuaalne retseptioon. Bakalaureusetöö. Sotsiaalteaduskond. Tartu Ülikool.

Raamatukogusõnastik. Kasutatud 21.01.2015.

http://web3.nlib.ee/termin/public_term/termin/view/563

Rice Ohl, P. & Paster, A.L. (1990) Chronicling the Academic Library: Library News Coverage by the Chronicle of Higher Education. *The Journal of Academic Librarianship*. 16(5), 285-290

Salundi, P. (2014) Eesti rahvaraamatukogud muutuste tuules. I. Kuljus (koost), K. Riisalu, R. Olevsoo (toim). *Eesti raamatukoguhoidjate ühingu aastaraamat 2013*. lk 64-69. Tallinn: Bookmill trükikoda.

Schwandt, T.A (2007) CROSS-CASE ANALYSIS. *The SAGE Dictionary of Qualitative Inquiry*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications. lk 56-57.

<http://srmo.sagepub.com.ezproxy.utlib.ee/view/the-sage-dictionary-of-qualitative-inquiry/n62.xml?rskey=JipVvB&row=4>

Seal, M. (2008) Old Maids, Policeman, and Social Rejects: Mass Media Representations and Public Perceptions of Librarians. *Electronic Journal of Academic and Special*

Librarianship. 9(1). Kasutatud 11.03.2015.

http://southernlibrarianship.icaap.org/content/v09n01/seale_m01.html

Sepp, A. (2007) Avatud raamatute rahvale. Raamatukogu, 1. lk 4

Sepp, I. (2014) Rahvaraamatukogud Eestis. M.Volt (koost.) *Raamatukogud ja raamatukogundus Eestis 2002-2012*. lk 38-59. Tallinn: Eesti Rahvusraamatukogu.

Shaw, L. (2010). Representations of librarianship in the UK press. Aslib proceedings: New Information Perspectives. 62(10), lk 554-569

Statistikaameti andmebaas. Kasutatud 6.01.2014. <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/Saveshow.asp>

Tooman, H. 2003. Raamatukogu – teeninduskultuuri väärtuste kandja. Rmt: *Teenindusühiskond, teeninduskultuur ja klienditeenindusõppe kontseptuaalsed lähtekohad*. lk 13-30. Tallinn: Tallinna Pedagoogiline Ülikool.

Vassilakaki, E. & Moniarou-Papaconstantinou, V. (2014) Identifying the prevailing images in library and information science profession: is the landscape changing?", *New Library World*, 115 (7/8), lk 355 – 375

Vihalemm, T. (2015). Kontentanalüüs. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. <http://samm.ut.ee/fookusgrupi-intervjuu>

Vrana, R. & Barbaric, A. (2007) Improving visibility of public libraries in the local community. A study of five public libraries in Zagreb, Croatia. *New Library World*. 108(9/10), 435-444

LISAD

LISA 1 Michelle (2007) retseptsiooni mudel

DENOTATIIVNE TÄHENDUSE TASAND		
<u>Läbipaistev vastuvõtt (Transparent mode):</u>	<u>Viitav vastuvõtt (Referential mode):</u>	<u>Kohandatud vastuvõtt (Mediated mode):</u>
<p>Tekst kui elu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teadusliku kirjanduse tekstid: tajutud kui reaalsuse „peeglit“ • Ilukirjanduslikud tekstid: „umbusu sisendamine“ • Ideoloogiline/diskursiivne sisu on vaikimisi loetud „sirgelt“ -> dominantne/eelistatud dekodeerimine 	<p><i>Võrdlevad allikad potentsiaalselt on tõmmatud ligi:</i></p> <p>i) Personaalne kogemus/individuaalne biograafia</p> <p>ii) Vahetu elukogemus</p> <p>iii) Kogemused ja teadmised retseptsiooni loomise laiemast sotsiaalsest/poliitilisest/majanduslikust/kultuurilisest/riiklikust/rahvusvahelisest kontekstist.</p>	<p><i>Kõrgenenud häälestatus:</i></p> <p>i) Teksti esteetikale</p> <p>ii) Üldisele vormile</p> <p>iii) Tahtlikkusele</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teksti puhul • Üldiselt • Professionaalselt/tegevusala põhiselt
KONNOTATIIVNE TÄHENDUSE TASAND		
<p><u>Diskursiivne vastuvõtt (Discursive mode):</u> Tekst kui sõnum</p> <p>i) <i>Analüütiline</i> (sõnumi mõistmine)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samastumine • Motivatsioon • Järelem <p>ii) <i>Positsiooniline</i> (Vastuse sellele sõnumile)</p> <p><i>Dominantne/Eelistatud Läbiräägitud (kokkuleppeline) Opositsiooniline</i></p>		
HINDAMINE		

<i>Hegemooniline lugemine</i>	<i>Vaidlev lugemine</i>	<i>Vastu-hegemooniline lugemine</i>
-------------------------------	-------------------------	-------------------------------------

Lähedal/Subjektiivne<----->**Kauge/Objektiivne**

(Suhe teksti ja vaataja vahel)

Joonis 1. Ühendatud multi-dimensionaalne auditooriumi retseptsiooni mudel
(Michelle 2007:194).

LISA 2 Kodeerimisjuhend

A. Loo tunnused

A1 Artikli järjekorranumber

A2 Ajalehe kood

1. Eesti Päevaleht
2. Postimees
3. Õhtuleht
4. Õpetajate Leht
5. Sirp

A3 Ilmumise kuupäev (kuupäev, kuu, aasta)

A4 Autor (nimi)

1. puudub või ei ole tuvastatav

A5 Pealkiri

B. Artikkel

B1 Teksti autor

1. Ajakirjanik
2. Ühiskonnategelased, arvamusiidrid
3. Poliitik (v.a kultuuriministeerium)
4. Kultuuriminister
5. Antud valdkonna õppejõud/teadlased (infoteadused, raamatukogundus)
6. Linna- või keskraamatukogutöötaja
7. Väiksema rahvaraamatukogutöötaja
8. Ülikooli raamatukogu töötaja
9. Tavakodanik
10. Toimetus
11. Kirjanik, kirjastaja, kirjanike liit
12. Raamatukoguhoidjate ühing - ERÜ
13. Muu
14. Rahvusraamatukogu töötaja või direktor

15. Autor puudub

B2 Lehekülg

1. esileht

2. kultuur

3. uudised (Eesti/Välismaa)

4. arvamislehekülg

5. Elu/melu/ kõmu

6. muu

7. kirjandus

B3 Allikate arv loos

1. üks allikas

2. kaks allikat

3. kolm või rohkem allikat

4. võimatu täpselt määratleda allikaid

B4 Allika tegevusala

1 Ajakirjanik

2. Ühiskonnategelased, arvamusiidrid

3. Poliitik (v.a kultuuriministeerium)

4. Kultuuriministeeriumi esindaja (minister, pressiesindaja)

5. Kultuuriministeeriumi raamatukogunõunik

6. Antud valdkonna õppejõud/teadlane (infoteadused, raamatukogundus)

7. Keskraamatukogutöötaja

8. Väiksema rahvaraamatukogutöötaja

9. Ülikooli raamatukogu töötaja

10. Tavakodanik

11. Toimetus

12. Kirjanik, kirjastaja, kirjanike liit

13. Raamatukoguhoidjate ühing - ERÜ

14. Muu

15. Allikas puudub

B4.1 Teise allika tegevusala – samad kategooriad, mis eelmisel

B4.2 Kolmanda allika tegevusala – samad kategooriad, mis eelmisel

B5 Meediateksti žanr

1. Uudis
2. Intervjuu
3. Lugejakiri
4. Juhtkiri
5. Arvamuslugu
6. Reportaaž, fotoreportaaž
7. Artikkel / olemuslugu
8. Teade, uudisnupp
9. Muu

C. Teema

C1 Teksti peamine teema

1. Üritused

1a Rahvaraamatukogu sünnipäev

1b kirjanik rahvaraamatukogus

1c lugejatele mõeldud muu üritus

1d näitus rahvaraamatukogus

1e muu üritus rahvaraamatukogus

1f raamatukogu avamisüritus

2. finantseerimine

2a rahvaraamatukogu töötajate palgakärped

2b rahvaraamatukogu töötajate palgatõus

2c rahvaraamatukogudele raha juurde

2d rahvaraamatukogude finantseerimise vähenemine

2e muu

3. missioon/roll

3a lugemise propageerimine

3b tasuta ligipääsu võimaldamine informatsioonile

3c avalik internetipunkt

3d eesti kirjanduse ja kultuuriajakirjanduse tutvustamine, selle tagamine raamatukogus

3e kogukonna kogunemiskoht

3f muu

4. digitiseerimine

5. raamatukogude liitmine

5a kahe rahvaraamatukogu liitmine

5b rahvaraamatukogu ning kooliraamatukogu liitmine

5c muu

6. rahvaraamatukogu sulgemine

6a rahvaraamatukogu sulgemine seoses lugejate puudusega

6b rahvaraamatukogu sulgemine seoses kohaliku omavalitsuse rahaliste võimalustega

6c rahvaraamatukogu sulgemine muul põhjusel

7. uued tehnoloogiad

7a e-raamatud

7b e-lugered

7c id-kaart

7d muu

8. lugejad

8a lugejate eelistused kirjanduse osas

8b võlglaused

8c muu

9. arvutid

9a vananev arvutipark

9b uued arvutid raamatukogule

10. raamatukogude infosüsteemid

10a üleminek ühelt süsteemilt teisele

10b probleemid infosüsteemiga

10c infosüsteemi esmakordne kasutuselevõtt

11. Raamatukogude tööülesanded

11a laenutamine

11b kataloogimine

11c komplekteerimine

11d statistika

11e muu

12. seadused

13. teavikud

13a teavikute hankimine

13b edetabelid

13c autorihüvitus

13d autorikaitse

14. Raamatukogude ajalugu

15. Uue raamatukogu avamine

16. Muu

C1.1 Teksti täpsem teema (sõnadega)

C2 Teksti kõrvalteema – vt C1.

D. Sisu

D1 artikli emotsionaalsus

1. On

2. Ei ole

D2 artikli sõnumi vorm

1. Tõika nentiv, faktipõhine

2. Hinnangut andev

3. Analüüsiv

4. Muu

D3 hinnangute andmine rahvaraamatukogudele

1. Rahvaraamatukogusid käsitletakse antud teema kontekstis pigem positiivses valguses

2. Rahvaraamatukogusid käsitletakse antud teema kontekstis pigem negatiivses valguses

3. Suhtumist rahvaraamatukogudesse ei väljendata

4. Nii positiivseid kui negatiivseid arvamusi

5. Puudub – teksti sisu polnud rahvaraamatukogudest ja rahvaraamatukogusid käsitleti liiga pinnapealselt, et hinnanguid välja lugeda

D4 Vastandumine

1. raamatukogud vs ühiskond
2. raamatukogud vs kirjastused
3. raamatukogud vs tehnoloogia
4. raamatukogud vs autorid/kirjanikud
5. raamatukogud vs poliitikud
6. raamatukogud vs lugejad
7. vastandumist ei ole

D5 Vastandumise viis

1. loogiliselt argumenteeritud
2. emotsioonipõhine
3. kombinatsioon
4. vastandumine puudub

E. Illustratiivsete materjalide kasutamine

E1 Illustratiivse materjali asetus väljaandes

1. Artikli juures
2. Esikaanel
3. Artikli juures ja esikaanel
4. Puudub

E2 artiklit illustreeriv materjal kujutab

1. raamatukogu hoonet
2. üritus
3. muu allikas/allikad, kes ei ole raamatukogutöötajad
4. raamatukogu töötaja(d)
5. Foto raamatukogu kogudest
6. raamatukogu logo
7. Muu
8. Illustratsioon puudub
9. Trükis

F. Märkused

F1. Artikli osas tehtavad märkused

LISA 3 Kontentanalüüsis analüüsitud artiklid

1. Raamatukogud saavad 90 uut arvutit (2004) SL Õhtuleht, 29. jaanuar.
2. Vikat, M. (2005) Lugemissaal: pensionäride, kodutute ja tudengite Meka. SL Õhtuleht, 1. aprill.
3. Harjo, S. (2011) Raamatukogu juht: kas meil ikka peavad olema kõik luulekogud? Õhtuleht, 4.jaanuar.
4. Käsper,K. (2011) Meie kohus on püsida tüüril. Õhtuleht, 19.november.
5. Haravee,J. (2011) Kultuuriministri ideevälgud viivad rahvaraamatukogude sulgemiseni? Õhtuleht, 9.november.
6. Suviste, M. (2012) Tõehetk külaraamatukogus: kes loeb Carbara Cartlandi, loeb ka Krossi ja Tammsaaret. Õhtuleht, 11.jaanuar.
7. Kivisildnik (2012) (:)kuri Lang vägistab lihtsat lugejat. Õhtuleht, 9.jaanuar.
8. Käsper,K. (2012) Langi nimekiri. Õhtuleht, 7.jaanuar.
9. Odres,E. (2013) Kas eestikeelne raamat kaob? Õhtuleht, 19.jaanuar.
10. Suviste,M. (2013) Enne sõda laenutatud "Rahwa-Walgustaja" jõudis raamatukokku tagasi. Õhtuleht,17.aprill.
11. Suviste,M. (2013) Tõehetk külaraamatukogus: Kunst.ee ja Muusika ei huvita, küll aga nõutakse Burdat. Õhtuleht, 19.jaanuar.
12. Sirp arvab (2004) Sirp, 13.veebuar.
13. [24. Eesti rahvaraamatukogude suvine seminar-laager Rõuges, korraldajateks RR, Võrumaa Keskraamatukogu ja Kultuuriministeerium](2004) Sirp, 10. september
14. [Rahvaraamatukogud saavad kultuuriministeeriumilt kokku 30 miljonit krooni teavikute ostmiseks](2004) Sirp, 12.märts.
15. [Kultuuriministeerium ostis 43 rahvaraamatukogule arvuteid](2004) Sirp, 16. jaanuar.
16. Rooste, J. (2010) Tätvere reisib ümber maailma, kirjanikud rihivad maale. Sirp, 12.november.

17. Lotman,P. (2011) Experientia docet - veel rahvaraamatukogudest. Sirp, 25.november.
18. Holm,K. (2011) Olukorrast rahvaraamatukogudes. Sirp, 25.november.
19. Pai,K. (2013)Raamatukogude areng on osa demokraatia arengust:raamatukoguhoidjate vestlusing.Sirp, 3.mai.
20. Lindsalu,A. (2004) Raamatukogud kolivad ühtsesse andmebaasi, Postimees, 13.juuli.
21. Eenmaa,Iivi. (2004) Teave rahvani. Postimees,22.mai.
22. Nüüdsest saab autorihüvitust. (2004) Postimees,22.veebruar.
23. Kõige usinamad raamatulaenutajad on piirissaarlased. (2005)Postimees,7.juuli.
24. Raamatukoguvõlglane pidi maksma 5000 krooni trahvi (2005)Postimees,20.september.
25. Esimene Tallinna noorteöö.(2005)Postimees,16.september.
26. Lotman,R.(2005) Raamatukogud said kaks miljonit lisakrooni. Postimees,5.jaanuar.
27. Raamatukogud ja koolid saavad kingiks arvuteid.(2006)Postimees,24.jaanuar.
28. Maasalu,S. (2006)Koopiaid võib teha südametunnistuse järgi. Postimees, 7.juuli
29. Raamatukogu tutvustab uudiskirjandust (2006)Postimees,30.november.
30. Haaberstis on uus raamatukogu (2007)Postimees,20.november.
31. Tänavsuu,H. (2008)Riik lükkab raamatuostu valdade kaela. Postimees, 22.oktoober.
32. Tänavsuu,H. (2008)Lugemine maksu alla. 22.oktoober.
33. Kruuse,E. (2008)Lohakas raamatulaenutaja riskib tuhandete eurodega. Postimees, 20. detsember
34. Kogud saavad vähem raamatuid osta. (2008)Postimees, 20.detsember.
35. Erik Tohvri sai enim hüvitist. (2010)Postimees,9.juuli.
36. Sibrits,H. (2011) Rahvaraamatukogud saavad kohustuslikud nimekirjad. Postimees,31.detsember.
37. Vallik,A. (2011)Raamatukogude probleem on vaid osa suurest probleemist. Postimees,10.detsember.

38. Niitra,N. (2011) Rein Lang tegi tahtmatult Barbara Cartlandist müügihiti.Postimees, 29.november.
39. Juur,M. (2011)Valitsus laenutab raamatuid: [fõljeton].Postimees, 12.november.
40. Keränen,M. (2011) Igal lapsel on õigus lugeda. Postimees,10.november.
41. Mutt,M.(2011)Hea maitse diktatuur. Postimees,9.november.
42. Sibrist,H. (2011)Riik annab raamatute ostmiseks 1,6 miljonit. Postimees,8.november.
43. Sibrits,H. (2011)Mis on Langi sõnade taga? Postimees,8.november.
44. Ammas,A.(2011)Kohila lugeja: kes ütleb, mis on õige kirjandus. Postimees,8.november.
45. Vatter,E. (2011)Enn Vatter: raamatukogu,valvel! Postimees,7.november.
46. Ratt,K. (2011) Raamatukogud loodavad kadunud andmed taastada. Postimees, 7.jaanuar.
47. Linlased laenutavad raamatukogust üha enam: [sõnum](2012) Postimees,10.jaanuar.
48. Vahter,T. (2012)Nalja saab, aga kasu ei ole: unenägude seletaja, sotsialism ja raamatukogude kõige tähtsam küsimus. Postimees, 9.jaanuar.
49. Sibrits,H.(2012)Raamatukogud said käsu kätte. Postimees,4.jaanuar.
50. Eestikeelse kirjasõna kaitseks (2013)Eesti Päevaleht, 16.jaanuar.
51. Eestikeelse kirjasõna kaitseks (2013)Postimees, 16.jaanuar.
52. Kaus,J. (2013)Riik ja tema raamatud. Eesti Päevaleht, 14.jaanuar.
53. Toots-Erelt,A. (2013)Kultuuriministeerium: avaldus ei ole faktitäpne.Eesti Päevaleht, 16.jaanuar.
54. Lauristin,M. (2013) Marju Lauritsin: Raamatukunstist failideni. Raamat, riik ja Lang. Eesti Päevaleht, 28.veebruar.
55. Jõesaar,T.(2012) Langi plaan jõustub: pool raamatukogude raha riigi soosikuile. Eesti Päevaleht, 3.jaanuar.
56. Jõesaar,T. (2012)Langi plaan eirab venekeelset elanikkonda. Eesti Päevaleht, 4.jaanuar.
57. Pilv,A. (2012)Kolm arvamust raamatukogu teemal. Eesti Päevaleht, 7.jaanuar.

58. Sikk,R. (2012)Lang, Cartland, raamatukogud: vigade paraad. Eesti Päevaleht, 10.jaanuar.
59. Wimberg (2012)Langi karuteene. Eesti Päevaleht, 23.jaanuar.
60. Sikk,R. (2012)Otsa sai! Raamatukogus ei jätku lugejaile isegi e-raamatuid. Eesti Päevaleht, 17.jaanuar.
61. Jõesaar,T. (2012)Narvakad pääsesid Langi plaanist, jõhvilased mitte. Eesti Päevaleht,27.veebruar.
62. Raamatukoguhoidjad tunnustasid Tuuli Jõesaart: [sõnum](2012)Eesti Päevaleht, 1.märts.
63. Sikk,R. (2012)Raamatukoguhoidjad jäid uue Id-kaardiga hätta. Eesti Päevaleht, 2.aprill.
64. Sikk,R. (2012)Absurdne olukord raamatukogudes:laenata saab vaid osa videotest.Eesti Päevaleht, 12.juuni.
65. Sikk,R. (2012) Eesti Päevalehe artikkel leevendas raamatukogude videomuret.Eesti Päevaleht, 16.juuni.
66. Sikk,R. (2011) Raamatukogudest läks kaduma info tuhandete raamatute kohta. Eesti Päevaleht, 6.jaanuar.
67. Sikk,R. (2011)Kultuuriminister Jänes vabandas raamatukogude ees. Eesti Päevaleht,7.jaanuar.
68. Jõesaar,T. (2011)Keskraamatukogu hakkab e-raamatuid laenutama. Eesti Päevaleht, 18.mai.
69. Sikk,R. (2011)Vapustavad viivised räsivad raamatukogusid. Eesti Päevaleht,17.juuni.
70. Jõesaar,T. (2011)Raamatukogud:riiklik valik peletaks lugejaid.Eesti Päevaleht,5.november.
71. Kaus,J. (2011)Raamatukogude sidususest ja sisukusest.Eesti Päevaleht,8.november.
72. Sikk,R. (2011) Raamatukogudebatt ehk Täna kiidan Langi. Eesti Päevaleht,9.november.
73. Kivirähk,A. (2011) Tempel keset kõnnumaad : [fõljeton]. Eesti Päevaleht,12.november.

74. 7 reeglit raamatukogudele lugejate patust pööramiseks. (2011) Eesti Päevaleht, 12. november.
75. Jõesaar, T. (2011) Ilma lisaraha Mta on Langi plaan puhas elitarism. Eesti Päevaleht, 14. november
76. Jõesaar, T. (2011) Kultuuriajakirju loeb alla kolme protsendi lugejaist, ent nendegi. Eesti Päevaleht, 14. november.
77. Sikk, R. (2011) Lang ja raamatud: Norra lahendus. Eesti Päevaleht, 18. november.
78. Kaints, H. (2011) Kummaline laenuhüvitis. Eesti Päevaleht, 18. november.
79. Sikk, R. (2011) Norra kogemus: raamatukogu olgu omanäoline ja kaua avatud. Eesti Päevaleht, 22. november.
80. Oidermaa, K. (2011) Asi pole Cartlandis. Eesti Päevaleht, 6. detsember.
81. Peegel, M. (2010) Lugesisaasta põhikapitaliks on korraldajate entusiasmi. Eesti Päevaleht, 25. jaanuar.
82. Sikk, R. (2010) Käsitööõpetaja päästab rahamures raamatukogusid. Eesti Päevaleht, 24. märts.
83. Peegel, M. (2010) Laenutusedetabeli tipus troonib Erik Tohvi. Eesti Päevaleht, 2. juuli.
84. Leitmaa, D. (2009) Säästma hakanud inimesed leidsid tee raamatukokku. Eesti Päevaleht, 9. veebruar.
85. Sikk, R. (2009) Säästuaeg rapib raamatukogusid. Eesti Päevaleht, 15. detsember
86. Soopan, I. (2008) Raamatuvõlglane maksab edaspidi rohkem. Eesti Päevaleht, 24. jaanuar.
87. Õunmaa, O. (2007) Seadus kaotab kaugelt laenutajate tagatisraha. Eesti Päevaleht, 3. mai.
88. Kalamees, K. (2007) Seadus pitsitab raamatuvõlgalasi. Eesti Päevaleht, 12. veebruar.
89. Koolid ja raamatukogud saavad arvuteid. (2006) Eesti Päevaleht, 24. jaanuar.
90. Tallinna koolid ja raamatukogud said kingiks arvuteid. (2006) Eesti Päevaleht, 24. jaanuar.
91. Kalamees, K. (2006) Raamatuvõlglastele karmim trahv. Eesti Päevaleht, 5. juuli.

92. Kalamees, K. (2006) Raamatuvõlglastele karmim trahv. Eesti Päevaleht, 6. juuli.
93. Väljataga, A. (2006) Hukatuslik ekstaas. Eesti Päevaleht, 14. jaanuar.
94. Riet, E. (2006) Süüdistused olukorda ei paranda. Eesti Päevaleht, 4. märts.
95. Lattik, V. (2006) Raamatukoguhoidjast, kes eesti kaasaegset kirjandust ei loe ega hinda. Eesti Päevaleht, 4. märts.
96. Urmet, J. (2006) Banaanikoor Eesti kirjaniku jala all. Eesti Päevaleht, 4. veebruar.
97. Laev, S. (2005) Raamatukogud ohjavad võlglasti inkassofirma abil. Eesti Päevaleht, 21. jaanuar.
98. Mitmekesisuse nimel (2011) Postimees, 8. november.
99. Tohvri, E. (2011) Seep kaante vahel. Eesti Päevaleht, 9. november.
100. Nurka, M. (2012) Kuhu kuulub kooliraamatukogu? Õpetajate Leht, 11. mai.
101. Vapper, T. (2011) Kas kooliraamatukogus on hea raamatuvalik? Õpetajate Leht, 18. veebruar.
102. Vatmann, K-S. (2011) Molekuli nomenklatuur ja „kapsad“. Õpetajate Leht, 25. november.
103. Pino, J. (2011) Rein Lang raamatukogus – ikka musta valguse all. Õpetajate Leht, 25. november.
104. Kull, T. (2007) Rahvaraamatukogud. Õpetajate Leht, 12. jaanuar.

LISA 4 Fookugrupp-intervjuu kava

Üldine info

Fookusgrupp-intervjuu raames loevad osalejad järgnevaid artikleid:

1. **Vikat, M.** (2005) Lugemissaal: pensionäride, kodutute ja tudengite Meka. SL Õhtuleht, 1. aprill.
2. **Kalamees, K.** (2006) Raamatuvõlglastele karmim trahv. Eesti Päevaleht, 5. juuli.
3. **Jõesaar, T.** (2012) Langi plaan jõustub: pool raamatukogude raha riigi soosikuile. Eesti Päevaleht, 3. jaanuar

Kava

Üldine

1. Milliseid ajalehti Te peamiselt loete? Kui tihti?
2. Milliseid teemasid või siis konkreetsemalt lehekülgi Te eelkõige loete?
3. On mõni lehekülg/teema, millest alati üle libisete?
4. Meenub Teile mõni rahvaraamatukogusid puudutav uudis? Millest see uudis oli?
5. Kui meedias raamatukogudest räägitakse, siis kuidas teile tundub – millistel teemadel uudised põhiliselt on?
6. Millistena kuulnud/loetud uudiste põhjal rahvaraamatukogud tunduvad Teile?
7. Mida Teie jaoks tähendab rahvaraamatukogu? Mis see on?

Artiklitest

Nüüd paluksin lugeda Teil kolme artiklit (eespool välja toodud):

Küsimused tekstide kohta:

1. Kui Te sellise pealkirjaga tekste ajalehes märkate, kas see kutsub lugema? Või keeraksite lehte?
2. Olite Te varasemalt mõnda nendest loetud artiklitest märganud ja lugenud?

3. Mis tundeid ja mõtteid loetud tekstid tekitasid?
4. Olete te lugenud midagi antud teemaga seonduvat mujalt? Mida?
5. Millest need loetud tekstid Teie arvates rääkisid?
6. Kes olid Teie arvates põhilised allikad loetud tekstide puhul?
7. Kuidas Teile tundub, kas artiklitest kumab läbi ajakirjaniku suhtumine rahvaraamatukogudesse?
8. Kas te saite mõnest nendest artiklitest midagi uut teada? Mida?
9. Kelle arvamust või seisukohta oleks ajakirjanik võinud veel küsida?
10. Milliste seisukohtadega ning arvamustega Te nende tekstide puhul nõustuksite?
11. Milliste seisukohtadega ning arvamustega Te nende tekstide puhul ei nõustu?
12. Lugesite just kolme artiklit. Palun võrrelge neid nüüd omavahel.....
Milline neist kõige rohkem meeldis? Miks? Milline kõige vähem? Miks?
Kõike kokku võttes - mida nende lugude autorid on tahtnud öelda?
13. Kas on midagi, mida te oleksite antud lugude puhul veel teada soovinud saada?
14. Üritaksime panna neile artiklitele nüüd 10 palli süsteemis hinde – kui olulised neis käsitletud teemad Teie jaoks on?

Lõpetuseks

1. Pärast nende lehelugude lugemist – kuidas Teile tundub, millised on Eesti rahvaraamatukogud? Kellele need on ja millised need on?
2. Kuidas Teile pärast meie eelnevat vestlust tundub – kas rahvaraamatukogudest kirjutatakse pigem positiivses või negatiivses valguses? Miks Teile nii tundub?

LISA 5 Fookusgrupp-intervjuu transkriptsioon

Fookusgrupi transkriptsioon

Osalejaid 5, kestvus 1:34

Intervjueeritavad:

1. 23-aastane algklasside õpetajaks õppiv neiu, sagedane raamatukogu külastaja
2. 23-aastane liinitööd tegev noormees, harv raamatukogude külastaja
3. 25-aastane ehitusinseneriks õppiv neiu, sagedane raamatukogude külastaja
4. 44-aastane hõõvlijuhina töötav mees, pigem harv raamatukogude külastaja
5. 22-aastane lennundust õppiv neiu, sagedane raamatukogude külastaja

Sissejuhatav tekst – kes ma olen, mille jaoks uuring läbi viiakse, kõik on anonüümne.

K: Kõigepealt ma küsiks, et milliseid ajalehti Te igapäevaselt loete?

M23: Mai tea, Postimees, Õhtuleht...aga mitte paberlehti, vaid arvutist.

M44: Mul käis Postimees.. 14 aastat äkki või? Aga siis ta nagu ammendas ära ennast, et.. ja noh lihtsalt ma lugesin ainult sporti sealt. Noh.. Võib-olla mingeid uudiseid ka.. aga enamvähem käis see kõik niimoodi.. aga praegu on ainult Eesti Ekspress jah.

N22: Ma loen Postimeest, veebiväljaannet. Ja nädalavahetustel.. Postimehes on see võimalus, et ta käib ka ainult laupäeviti näiteks, et see Arter ja mis seal on, et seda ka kui see käib ja siis loen seda mõnikord kodus... aga ikka valitult, mitte kõike.

K: Sa mõtled seda nädalalõpu lisa... see LP?

N22: Jah. Jah. Jah.

N25: Mina loen ka siis Postimeest ja Õhtulehte online'ist. Ja võib-olla nädalavahetustel kui koju satun, et seal Virumaa Teataja on vanaisal tellitud, et siis seda ka.

N23: Mina loen ka Postimeest ja Õhtulehte ja siis Õpetajate Lehte mõnikord.. Ja siis mõned lasteajakirjad võivad ka tulla ka nagu.. sest need on jah kooliga seotult.

K: Kas on mingid konkreetsed teemad või näiteks lehekülg... kui te loete online näiteks mingisugune sektsioon, mida te just vaatate, et alati kerite just sinna, alustate just sellest...?

M23: Kindlat küll midagi pole. Seda, mis ette tuleb, seda loen, mis huvi pakub.

M44: Ütleme, et kui ma vaatan arvutist, siis ma hakkan ka järjest vaatama, et see, mida huvitab selle nagu klõpsan lahti, aga... noh... see, mis nagu huvi ei paku, siis seda.. noh lähen lihtsalt üle.

N22: Sama siin, et kõike ikka nagu lahti ei tee, igat uudist. Et selles mõttes ikka seda loen, mis mis pealkiri tundub, et on huvitav. Aga ikka mõnikord ikka spordisektsiooni ikka... ikka sealt saab ikka rohkem lugeda. et ee...

N25: Mul ka võibolla sama, et vaatan kõik läbi ja sporti võibolla põhjalikumalt, et see nagu alati... need uudised läbi lugeda.

N23: Vaatan seda mis... Oleneb... palju aega on. Kui on palju aega, siis ma vaatan rohkem läbi, siis vaatan võibolla kõik läbi, aga tavaliselt lihtsalt vaatan, mis kohe ette tuleb, et pigem seda.. See on kõige tavapärasem, kindlalt ma ei vaata niimoodi.. sporti või midagi..

N22: Ja siis seda ka, näiteks kui mõnikord on ee... olen netist kuulnud või raadiost kuulnud, et mingi uudise ümber on hästi palju kära onju ja siis lähen küll netti ja siis otsin ülesse selle uudisega seotud asjad, et nagu rohkem infot saada... et räägitakse samast asjast mitut erinevat moodi, et siis nagu aru saada, et mis seal siis nagu toimus, et miks kõik räägivad sellest.

K: Kas on mingisugune teema või lehekülg, mille te alati ka välistate, et mida te mitte kunagi ei loe?

M23: Konkreetselt küll ei ole. Et see mis meeldib, huvi pakub, seda loen.

N25: Vist ei ole midagi sellist.

N23: Mulle pigem.. tavaliselt mulle ei paku huvi mingi tehnika või mingid selline.. nagu... jah mingid sellised.. või mingid noh... selles mõttes sellised spordi uudiseid ma ei vaata ka kunagi, mis on mingid rallid või sellised... mind nagu ei huvita tavaliselt.

K: Aga kui te mõtlete üldiselt uudiste peale, kas pigem teete nii, et vaatate pealkirju, et mis huvitab ja siis loete?

M44: Noh, pigem nii võibolla, jah. Loed seal delfi, postimees, õhtuleht. Võivad seal ju mingid erinevused olla eks... kes kuidas kajastab.

N22: Ja nagu mõni portaal lihtsalt iseenesest juba vaatad peale ja siis tundub vähem usaldusväärsem, et oleneb kust see uudis siis tuleb. Kui ta kajastub kuskil seal, kus on mingi suvaline tõlke uudis umbes viis rida onju, ja siis teises portaalis on terve lehekülg

selle kohta, et siis nagu see üks on.. tundub usaldusväärsem ja teine ei tundu nii väga. Et siis väga ei tõmba või ei loe et...

K: Olete Te olete Eesti uudiste puhul ka seda tajunud, et sama asja kajastatakse näiteks väga erinevalt?

N23: Kas just väga erinevalt, aga eriti minu arust need õnnetused ja sellised... mmm... nagu sündmused, et seal on... võib olla nii et ühel... üks räägib et see juhtus nii ja teine ajaleht... või noh, väljaanne hoopis teist moodi. (Pobisedes:) Mina olen näiteks seda küll täheldanud.

(paus - teised ei oska midagi lisada)

K: Meenub Teile mõni rahvaraamatukogusid puudutav uudis? Viimase kümne aasta sees näiteks?

(naeravad)

N23: (Naerdes:) Kümme aastat...

N22: Pigem nagu mingeid selliseid uudiseid, kus midagi toimub, kas on mingi näitus või mingi üritus või mingi loeng või mingi raamatu tutvustus või midagi sellist, aga mitte midagi... või et mingi raamatukogu suletakse või läheb remonti, aga mitte midagi otsest nagu mis oleks selline pauk et hullult muudaks elu või...

M44: Pronksiöö ju.

N23: Täna oli just uudis, ma ei tea kas täna sobib või (naer), see oli.. ma ei tea ma nägin seda tegelikult Terevisioonis, ma ei tea kas see sobib.

K: Palun räägi täpsemalt..

N23: Aga ilmselt see on juba kuskil ajalehes ka. See, et see... (naer)... Et see... mingi tänavakunsti, mingi üritus tuleb, ja siis seal Lääne-Virumaa keskraamatukogu...sinna... seinale joonistatakse. Selline uudis oli.

M44: Aa see ka, et kas oli et rahvusraamatukogust kaotati see saksakeelne osakond ära, või... vist oli vä? (jäab mõttesse) Oli vist.. Jah.

K: Kui küsida nii, et kui meedias tegelikult raamatukogudest räägitakse, võtame siis meedia laiemalt, ka televisioon... et kuidas Teile tundub, et millega seoses üldse raamatukogud... silmapiiril on, või millega seoses neist räägitakse, mis need teemad on?

N22: Mulle tundub, et sellised lasteüritused, või sellised teemad, mis pidevalt seal raamatukogus toimub, et just vaatasin, et just vaatasin et mingi näitus tuleb seal Karlova raamatukogus. Kuskil netilehelt lihtsalt oli see link, vajuta siia ja siis näed. Et.. sellised väiksed üritused, mis on raamatukogudesse pandud, sellepärast et kõik inimesed, kes seal käivad, et saaksid midagi ikka aimu.

K: Kui nüüd mõtlete nende uudiste peale, mis te ise välja tõite - need üritused ja näitused ja asjad, et... ja võibolla tuleb veel vahepeal midagi muud ka meelde, siis millistena nende uudiste põhjal rahvaraamatukogud Teile tunduvad? Kas need uudised mõjutavad seda kuidas Te seda konkreetset asutust näete?

N23: Minu jaoks küll mitte.

M44: Tavaliselt on ju need minu arust nii väiksed nupud kõik, et ega seal ju midagi eriti... kas tõesti on seal mingi üritus tulemas, või on see viivisevaba tagastus või noh mida iganes eks. Aga ega, noh... jah, kui on mingid suuremad... näiteks see vist oli suur... päris suur poleemika selle saksakeelse osakonna siis... ma ei tea, kas alafinantseerimine, või ära kaotamine, noh see oli nagu suurem, aga ega rohkem jah nagu ei meenu nagu.

K: Kas see teema väärts sinu arvates kajastamist?

M44: Loomulikult, sest noh... ma ei tea veel... noh saksamaa on ikkagi suur riik, et seda kultuuri nagu tutvustada, noh inimestele ja õpetada, et ma arvan küll jah, et väärts...

K: Mida Teie jaoks üldse tähendab rahvaraamatukogu? Mida see nagu isiklikul tasandil tähendab?

N22: Selline... ütleme ükskõik, milline raamatukogu siin Tartus siis, vä? Või...

K: Raamatukogu, kus sa käid.

N23: Selline koht, kus ma saan... Minu jaoks on raamatukogu selline koht, kus ma... kas ma lähen ja teen seal mingi töö või... noh vajaliku asja ära, istun maha ja teen, või siis selline koht, kus ma tahan hästi ruttu läbi käia, et oma vajalikud asjad ära viia või võtta. Minu jaoks on selline koht, kui ma mõtlen raamatukogule.

M23: Ma ei tea, ma ei oska midagi arvata. (mõtleb) Ma käin ka sealt hästi kiirelt alati läbi.

N22: See on nagu igal juhul hästi vajalik ja hästi kasulik, aga ma arvan, et meil on niiviisi, et me lähme sinna siis kui me vaatame, et meil on vaja seda raamatut või seda

infot onju, ja me saame selle info just seal, ja sellepärast me lähmegi just kohale, aga väikestel lastel on ta pigem selline ju... vanematel inimestel võib-olla ka selline rohkem kogunemispunkt. Et ütleme seal saab internetti kasutada, kui kodus ei ole, ma arvan onju...

M25: (lisab vahele) ja suhelda ka..

N22: ..ja suhelda onju, ja väikestel lastel on need huviringid kõik, mis hästi palju seal toimuvad, et see on ka hästi huvitav ja nad reaalselt õpivad seal, aga meil on tõesti see, et me täpselt teame, mida meil vaja on, et ma arvan, et me väga harva lähme sinna selle pealt, et vaatame, mis nüüd saab.

M44: Ma olen kuulnud ka, no just nagu õpilased, kes õpivad seal... no kõrgkoolides, et paljude jaoks on see koht, kus saab rahulikult olla, et seal on nagu vaikne. Et noh kodus võib-olla sa ei... noh võibolla ei ole nii hea seal, et noh paljud õpivad raamatukogus ka.

N23: Seal on see meeleolu juba selline... Aga väikestel lastel on ja tegelikult... nende jaoks on see hästi põnev koht, neile kutsutakse sinna kirjanikke ja... tehakse igasuguseid üritusi ja...

N25: Kohtumisõhtud mingid autoritega ja...

N22: aga iseasi kui palju sinna kohale tuleb, et viimasel ajal on hoopis raamatupoodides ka olnud hästi palju mingeid selliseid..

N25: Kasulik on ka.

K: Järgmiseks ma annaks teile lugeda natuke. Lugege ja siis räägiks sellest, mida te lugesite. Tegelikult on tegu kolme artikliga. Lugege rahulikult, aega on.

(13:30 kuni 24:06 - Kolin, müdin, tuuakse pastakaid, vaikus, loetakse)

K: Kuidas Teile tundub, et kui Te selliste pealkirjadega artikleid lehes märkate, kas see kutsub Teid lugema? Kas mõni neist tundub selline, et loeks edasi?

N22: No seda teist loeks küll edasi, sest et mõtlen et kuidas see trahv siis et mis siis nüüd juhtub, et kuhu ma siis nüüd maksma pean rohkem ja...

N25: Seda esimest... see küll ei kutsu väga lugema.

N22: Jah. Mõtled et, mis seal head ikka tuleb siis...

N25: Jah selle esimesega..

K: Aga miks see esimene ei kutsu, oskad sa põhjendada?

N25: Ei tea seal ei ole nagu sellist mingit informatiivset asja sees, et... võibolla need teised kaks on lihtsalt nformatiivsemad, et pakub rohkem huvi.

N22: See esimese pealkiri võiks olla on nagu päev raamatukogus või midagi sellist, et see sobiks nagu paremini.. Ei siis ka üldiselt ei loeks, aga...

N23: Minu arust kõige huvitavam artikkel on see viimane, või nagu... pani mõtlema, aga see pealkiri küll ei pannud lugema.

K: See on see Langiga seotud artikkel siis?

N23: Jah, see pealkiri nagu... jääb kuidagi selle artikli enda varju. Ma ei tea, kas ma hakkan lugema seda pealkirja?

K: Aga kuidas sulle esimene artikkel tundus?

N23: Ma ei tea, mulle esimese pealkiri tundub isegi parem kui teise oma (naer), aga ma pealkirja järgi ma ei usu, et ma üldse hakkas niimoodi... vaataks, et "oi kui põnev!"

N25: Selle esimese puhul ma mitu korda mõtlesin, äkki see on mingi aprillinali, et nii naljakas artikkel selles mõttes, et kas meil on selline ajakiri nagu "Avanemine" vä? Ilmselt on, aga...

M23: Kusjuures ma ka väga vist ei loeks noh...pealkirja järgi ühtegi neist.. sellised asjad väga ei paku huvi, aga mai tea võibolla isegi võtaks mõne artikli loeks paar rida, aga ilmselt siis jääks ka sinna paika.

M44: No ütleme, et esimesest ma loeks võibolla mingi kolm esimest asja ära ja... noh ilmselt siis oleks kõik. Teise loeks ma raudselt läbi... võibolla isegi siis rohkem veel, sest siuke asi võib nagu iga inimesega juhtuda, mis iganes eks. Noh, läheb meelest ära või...või on küllalt ette tulnud selliseid asju ka, et lähed raamatuid viima ja öeldakse, et noh mingi raamat on pool aastat käes juba, kuigi sa seda kodus ei näegi kuskil enam, et noh siis on nagu paanika. Ja noh kolmas kaa tegelikult ikkagi et see tekst... noh igas valdkonnas on seda raha vähe, aga ma ei tea kas see sundus nüüd selle poole... see poole ulatuses sellest rahast nüüd osta mingisuguseid Eesti auhinnatud teoseid noh mai tea, kas see on nüüd väga õige, sest võibolla on noh väga väike hulk neid inimesi, kes seda üldse loeb, võibolla täpselt ongi, et võibolla loetakse neid nagu kergemaid asju võibolla tahetakse rohkem lugeda.

N23: Ongi nagu paljudel... just näiteks pensionärid vahel on, kes nagu tahavad just midagi sellist tundub et lihtsat... ja nad ei lähe ostma tavaliselt.

N25: Vaata need väiksemad raamatukogud, et seal inimesed tahavad just sellist kergemat, kus on suuremad raamatukogud, võimalusi rohkem, et seal muidugi osta selliseid...

M44: Noh jah, muidugi jah...

N25: (jätkab oma eelnenud lauset) ...teoseid ka eksole.

M23: Võib-olla väikses kohas keegi ei loegi neid auhinnatud asju ju võib-olla...mina vist ei olegi eriti midagi sellist lugenud.

N22: Võibolla võiks mingi klausel olla sees, et kui seal raamatukogus...nagu siin oli, et kui on see viissada inimest, et siis on mingi väiksem raamatukogu ja ei osta.. Aga et siis võiks olla näiteks et kui sel on teatud arv inimesi, nagu siis alla mingisuguse piiri, et siis sa ei pea järgima, seda... seda ettekirjutust, et poole selle toetussumma eest ostma neid teatud raamatuid näiteks.

M44: Sest noh, ma ise arvan ka et näiteks siuksed väiksed maapiirkonnad, kus raamatukogud veel alles on, et võibolla inimesed seal pigem loeksid lehte rohkem, võibolla... või ajakirju või...

K: Kas te olite mõnda neist artiklitest varem märganud või lugenud?

N23, N25 ja N22 kinnitavad üksteise järel "Ei" ja seejärel kaheldes :Seda Langi värki võib-olla..

M44: Konkreetselt vist mitte, aga noh mingi... see Langi teema või sellesmõttes et seda on vist ikkagi kajastatud kaa, aga kas see nüüd see sama artikkel on, selles ma küll kindel ei ole.

N22: Sellest Langi plaanist on ka kusagilt midagi läbi käinud...

M44: No arvata on jaa, kindlasti jah...

N22: Aga otseselt ei teadnud, mis see täpselt see teema on.

N23: See esimene tundub praegu siuke raamatust, mingi ilukirjanduslik peatükk (naer)

M44: Ma hakkasin ka mõtlema, et mida me sealt loeme... et hakkab mingi romaan pihta või

M22: ..esimest kindlasti polnud. Ma poleks seda lugenud ka. Langist mina kuulnud polnud.

K: Aga millest need tekstid Teie arvates rääkisid? Millest see esimene tekst rääkis? Mis on teksti... iva? Mis on see, mille ajakirjanik üritas sinna panna või mida ta üritab Teile öelda sellega?

N22: Ma ei tea, ma nagu oletaks, et ta üritaks öelda et raamatukogu on kõigile ja tulge seda kasutma, aga seda, et see ei tulnud nagu kuskilt välja. Pigem oli selline, et iga kolmas inimene, kes tuleb, siis tegelt nagu saadetakse minema onju. (naer, paus), kuigi iseenesest see ei ole nagu halb artikkel, aga ta väga ei ülista nagu raamatukogu ka, et...

K: Kuidas teised arvavad? (pikk paus)

N22: Ainus hea teema oli siin see, et tulevad õpilased, kes sirvivad ajalehti ja saavad koolitööd teha.

N23: ..(naerdes) ja need ka tulevad ja räägivad telefoniga seal..

Sellest nagu raamatukogu päevast oli kõik kõige halvem ja see oli selline niiöelda... halvustava piguga minu meelest oli kirjutatud. Kuigi tegelt ei peaks nii kirjutama.

K: Kelle suhtes halvustava pilguga?

N22: Nagu raamatukogu suhtes, et mitte otseselt nagu külastajate suhtes eraldi, aga pigem see, et lähed sinna raamatukokku ja siis sul on... inimesed räägivad telefoniga ja siis sul on mingisugused kodutud

M44: Jaajah, ongi täpselt. Mõnest nupust jääbki selline mulje et seal ongi... jah. Et see on nagu.. maru suur probleem. No ilmselt see ei ole suur probleem. Ma väga ei usu seda, et...

M23: Mina ka ei usu, et see päriselt nii on... seal on ju palju õpilasi. Mina pole küll näinud..aga ma väga palju ei käi raamatukogus ka.

N22: Ma ka ei usu.

M44: Aga, aga jah kuidagi... jah mõnest tuleb välja, et see on nüüd ma ei tea, siukene... selline probleem, et... või vähemalt see ajakirjanik on püüdnud jätta sellise mulje.

N22: Isegi sellised neutraalsed laused nagu: "Riidenagi juures istuv memm on lahti lõõnud Eesti Päevalehe ja uurib horoskoopi, ristsõnad on keegi selles lehes juba sinise pastakaga ära lahendanud." Et tavaline lause onju, aga kui vaadata, mis ees ja taga on kirjutatud, siis on selline tunne et noh nüüd on ristsõna ka lahendatud, seda ka teha ei saa, et mis mul sulle siis järele jääb, onju. Kuidagi siis niimoodi on kirjutatud et siia ramatukokku küll asja pole.

K: Aga kui te mõtlete selle kolmanda teksti peale, selle Langi teksti peale, et mida selle tekstiga sooviti öelda Teile?

M23: Et raamatukogusid ei rahastata võibolla piisavalt

M44: Minu arust... noh näed ei mäleta jälle täpselt, aga sellest oli ka mingisugune päris suur... päris suur skandaal vist oli... selle... maitea võibolla ma eksin, a see Langi värk just nende... noh nagu sundus osta neid raamatuid. Minu arust seal oli mingi teema, aga ma nüüd ei tea täpselt.

N22: Mulle meeldis, et siin olid välja toodud numbrid, konkreetsed... nagu näited nende raamatukogude kohta, et sai reaalselt võrrelda neid.

N23: Jaa ja siis see, et... või no mul on selline tunne, et nagu mis ma tahtsin öelda, et see lause vaata, et see kultuuriminister Rein Lang sõostis päästma ja bla-bla-bla, et tema riigi raha eest massikultuuri levitada ei luba onju, et see mõte ongi see, et nagu, et tegelikult peaks raamatukogu olema inimesele, nagu et ta saaks minna ja lugeda seda mis ta tahab, aga et praegu nagu see Rein Lang on ära otsustanud ja... ja tema otsustab nii ja... ja raha annab ainult selle jaoks. Et siin läheb paigast ära nagu kellele on mõeldud, maitea mul jäi selline tunne.

K: Aga see keskmine lugu, see viiviste lugu, mis on nagu selle eesmärk?

M44: (ümiseb laulda, krõbistatakse paberitega)

K: Mida soovitakse öelda?

M44: No ilmselt siin vist... noh... tahetakse nagu inimese või inimeste südametunnistusele koputada siis et, noh et... no täpselt ta on ikkagi võõras asi eks. Ja, et siis nagu õigel ajal tagasi tuua, sest.. noh on ju palju selliseid raamatuid, millele on ju täitsa järjekord eks. Et noh, et inimesed teised ootavad järjekorras, noh et siis nagu õigel ajal tagasi saaks selle raamatu viia.

N23: Tundub et nagu, nad on natuke nagu hädas ka et neil nagu käed seotud, et teha pole midagi ega...

M44: Noh võibolla isegi tegelikult on see õige, et... see trahvi suurus oli siin välja toodud, nüüd on ta kuus senti päeva kohta, kuus euro senti, noh enam vähem kroon tulebki. Et tõesti, kas selline summa nagu... äkki ta ongi väike, et võibolla see nagu... noh mõnele inimesele see ei olegi mitte midagi. Et võibolla see on isegi õige, et maitea, kas selle raha saab nüüd raamatukogu endale, siin nagu ei ole seda vist välja toodud, või oli või?

N22, N23: Ei ole jah.

K: Mida te sellest arvate?

N22, N23, N25: Nõus (koos).

N22: Aga teisest küljest nagu ootas järke sellele, et mis siis saab, et kas nüüd otsustati või kas see sõltub igast raamatukogust eraldi või ilmselt mitte eks, et ta on nagu üleriigiline. Et ootaks et mis siis nagu otsustatakse, et mis siis tehakse, et käiakse need variandid läbi, aga...

K: Kui te nende artiklite peale mõtlete, siis kes on Teie arvates põhilised allikad? Kes on need kelle käest on ajakirjanik saanud selle informatsiooni ja pannud selle artikli kokku antud lugude põhjal?

N24: Esimese puhul raamatukogutöötaja...

N23: ...Nonna (naer)

N24: Või siis on nad teinud seal mingi... piilukaameraid ja siis nagu jälginud kõiki inimesi (naer).

K: On seal artiklis veel allikaid? Jääb silma Teile mõni? Kelle käest on küsitud midagi või?

N22: Jah, ilmselt on see raamatukogu külastajate käest küsinud et, vanemate inimeste käest ja koolilaste käest ja...

K: Aga selle Langi artikli puhul, seal, kes tundub, et on nagu põhiline allikas või kust on see informatsioon saadud?

N22: Ilmselt siin on nagu hästi palju allikaid, mulle tundub

N23, N25: Raamatukogudelt.

M44: Siin on jah vist isegi direktoreid ja, või noh juhatajaid ja...

N22: Erinevad raamatukogud, kultuuriministeeriumi raamatukogunõunik ja kes siin need kõik veel on, maakonna raamatukogude juhatajad ja direktorid ja...

K: Kui Te neid artikleid lugesite, kas oli mõni selline isik, persoon, kelle arvamust oleks ka tahtnud kuulda, kelle arvamus oleks võinud ka seal artiklis esindatud olla?

N22: Võibolla selle kolmanda artikli puhul tahaks näha seda reaalselt laenutamist, et kui palju inimesed siis laenutavad mingit teatud tüüpi kirjandust, et kas neil on nagu alust, ütleme üldse hakata neid... seda Eesti toetusega... selle raha eest hakata ostma seda kirjandust, mida see kultuuriministeerium pooldab, või on see lihtsalt kuskilt laest võetud, et nüüd teeme nii ja teeme sellise muudatuse ja vaatame, et siis suuname inimesi. Et võibolla selle ei ole üldse mõtet ja teisest küljest võibolla neid raamatuid ostetaksegi, seal

artiklis ongi nagu selline hea kaval plaan, et inimesi.. et see teema huvitab inimesi see selline kirjandus ja miks mitte siis niiviisi teha.

M44: No jaa võibolla oleks jah pidanud väike siukene mingi statistika olema, sest praegu on seda väga lihtne teha et arvutid ju olemas, et no näiteks kui võtta mingisugused Eesti.. noh nii öelda auhinnatud teosed ja siis... noh palju on laenutatud võrreldes siis näiteks millega, noh et siis oleks ju näha. Võibolla see on puudu sealt jah.

N25: Inimeste arvamust küsida, et mida nad eelistaksid.

N23: Inimesed... jah mingi küsitlus ka, pidevalt ju pannakse neid mingi diagramme ja asju juurde artiklitele, siis kohe ju saab ju teada, et kas inimesed on ka nõus sellega.

N22: Jah, samamoodi on näiteks siin väiksemates raamatukogudes, et nende maakonnalehtedega, et kes oleks huvitatud seda lugeda või et kas praegu üldse tellitakse raamatukokku seda lehte, et siis kindlasti kohalikud inimesed vastaksid, et... või siis raamatukogu töötaja ka näeb, et kui palju seda lehte loetakse või sirvitakse ja.. et siis saaks teha mingisuguse järelduse, et mida... mis moodi seda komplekteerida seda ajakirjade või ajalehtede tellimust, või kuidas.

(paus)

M23: Minule meeldiks ka see mingisugused küsitlused..

K: Kuidas Teile nende artiklite põhjal tundub, et kas nende artiklitest kumab läbi ka selle artikli kirjutanud ajakirjaniku suhtumine rahvaraamatukogudesse?

N23: Jaa, näiteks esimesel küll on veits. Et kui ma väga ei oleks selline raamatukogus käija, siis ega selle järgi väga ei tahaks nagu minna nagu... et mingi kodutud ja siis räägitakse telefoniga, segatakse ja see on üldse veidi siuke...

M44: no see.. ma ei taha muidugi Õhtulehte solvata, aga... no see on võibolla sinna poole teema jah, et äkki ta ongi sealt pärit, ega noh, ma ei tea kust

M23: Nõustun.

M44: Et siin on jah nagu proovitud noh... no ilmselt siinsellest on proovitud nii suur probleem teha, noh vähemalt tundub kui ma loen seda. No võibolla on ka kuskil ütleme konkreetses raamatukogus, et see üks mees seal kogu aeg käib onju jah... no see ongi probleem ilmselt jah, aga kas ta nüüd nii suur on, et sellest peaks nüüd kirjutama.

N23: Tegelt jah, ega see pole väga tõsiseltvõetav, loed läbi ja siis mõtled, et "okei"...

K: Aga nende teiste artiklite puhul, näiteks Langi artikli puhul, kuidas teile tundub, kas ajakirjanik väljendab ka oma suhtumist kuidagi selle artikli läbi?

N22: Mitte väga. Võibolla see, et ta on just intervjuerinud neid väiksemaid raamatukogusid. Sellega ta natuke nagu näitab, et tegelt see olukord ei ole nii hea, et kui ta intervjueriks neid raamatukogusid, kus on rohkem elanikke seal piirkonnas siis ilmselt neil ei ole nii palju probleemi sellega, et kui neile ette kirjutatakse. Niikuinii nad ilmselt telliks neid raamatuid. Et siis võibolla natuke nagu suunab küll jah, aga mitte väga palju.

N23: Mulle tundub küll, et päris palju suunab... või noh minu meelest on sõnastus on küll kohati selline, et ta saaks seda ka teist moodi kirjutada kui ta tahaks

K: Oskad sa mõne näite tuua?

N23: No see sama mis ma lugesin, minu meelest nagu... kui ta ütleb nii, et... kasvõi see esimene lause tegelikult, et raamatukogud raha juurde ei saa ja poole selle eest tuleb osta onju, neid teoseid. Või siis see teine, et tema riigi raha eest massikultuuri levitada ei luba. See on nagu selline, mai tea jäik või kuidagi nagu. Seda saaks ju kuidagi teistmoodi ka öelda, kuidagi niimoodi neutraalsemalt. Või nagu... Ta kirjutab nii, et Rein Lang sööstis päästma Eesti kirjandust. Sellel on juba selline maik küljes, et oh nüüd ta sööstis päästma, et kuidagi nagu eriti seda dramaatilisemalt kuidagi väljendada või emotsioon mingi sinna panna.

M44: Võib olla see ajakirjanik vihkas (rõhutab seda sõna) Rein Langi.

N23, N22, N25: (naer) Seda küll jah. Tundub küll.

K: Jääb nendest artiklitest, või sellest konkreetsest artiklist selline tunne, et ta on pigem Rein Langi vastu?

M44: Ei no ma ütlen enamvähem täienduseks, et ta on nii siuke, nagu... uniselt kirjutanud, ega ma ise ka mingi Rein Langi fänn ei ole, aga võibolla see asi ei olnud nii halb või.

N25: See, et sööstis päästma, et see oli kuidagi irooniaga mõeldud nagu... selles artiklis.

N22: Aga mingis mõttes ta on jälle hea, see viimane artikkel, et on... reaalselt toob nagu arvud välja ja numbrid välja, mis on mingis mõttes hea, et... kui seal alguses on öeldud, et nüüd on kõik halvasti ja nüüd peame oma raha ära raiskama nende riiklikult... toetussummast nendele auhinnatud raamatute peale siis, et... tegelikult ikkagi näitab, et see olukord ongi selline ja... ja nüüd ei olegi enam muud teha kui see raha välja käia ja

see teosed arv, raamatukogus, et see mida inimesed lugeda tahavad, see jääb järjest vähemaks, kui me just preemiat juurde.. või seda toetust juurde ei saa vallalt või omavalitsuselt.

N23: No siis näiteks see alapealkiri: “vaja ka öökapiraamatuid”. Selle on ju ka kohe nagu... selle ta on ju ise kirjutanud selles mõttes, et.... vaja ka öökapiraamatuid, järelkult ta ikkagi arvab nii, et ta on selle artikli sinna suunanud. Sest et ega ta... ma ei tea, kas ta nüüd... kui paljusid raamatukogusid ta küsitles, aga siia ta on ikkagi välja toonud need, kes arvavad ju kõik ühte moodi. Ehk siis nagu kas tal tõesti polnudki teisi või ta nagu teadlikult valiski, et jääks selline ühtne arvamus sellest.

N22: Mina nõustun ja ma nõustun selle artikli sisuga selles mõttes, et ta kirjutas siin Ruhnu raamatukogust siis, ma ei ole Ruhnu raamatukogus käinud, aga ma mõtlen küll, et kui ma elan seal Ruhnu saarel onju ja kui ma tahan midagi lugeda, siis lähen raamatukokku ja seal on ka ostetud ainult need raamatud, mis on kuskil preemia saanud onju, siis ma mõtlen küll, et tere tali küll, et siis saangi ainult kümne raamatu hulgast valida ja need on ka kuskil järjekorras ja siis küll mõtled, et tegelikult võiks ikka olla rohkem valikut siis ütleme raamatukogu juhatajal, kes ju näeb, et mida inimesed loevad.

M44: Siin on üks väga hea lause, mis mulle meeldib. See on, et kas siis see rahvaraamatukogu on koht, kus hoiustada neid raamatuid, või siis laenutada eks. Et ta on ikkagi raamatukogu on ikkagi laenutamise koht, mitte hoiustamise koht. Et see on nagu hea.

M23: Jah, mulle jäi see ka silma.

(Kõik teised noogutavad)

K: Kas saite mõnest artiklist midagi täiesti uut teada või midagi mis tekitas “ahhaa” momendi, et ei teadnud sellist asja?

N23: No ma ei teadnud seda ka, et on selline nagu...mingi summa, palju riik üldse annab raha või... ma ei teadnud seda. Ma pole uurinud kunagi.

N25: Kolmas artikkel, tegelt seal jah, et ei teadnud selliseid asju, et raamatukogud peavad neid, mingeid raamatuid ostma ja.

M44: No ega ma ka täpselt, selles mõttes, et noh... selge on see, et see raha riigi eelarvest tuleb, aga et see sund nagu peal on, et seda jah nagu ei... ma ka ei kujutanud ette. Ilmselt seda on räägitud, aga noh võibolla on lihtsalt mööda läinud või midagi. Et jah, et kui ma

oleks nagu lugenud kuskilt seda, no seda ma ei ole kindlasti lugenud kuskilt. Noh võibolla kuskilt uudistest või mis iganes, kuskilt, aga noh see on nii, et... tuleb ja läheb jah.

M23: Mul oli ka nende summadega. Viivised ja üleüldiselt need toetused ja asjad jah. Ma ei teadnud nendest midagi.

N22: Mind see esimene artikkel pani ka mõtlema, et ma küll ei tea sellist raamatukogu. Ilmselt siis järelikult on ta olemas, aga minagi olen käinud väikestes raamatukogudes. Kasvõi see... ütleme muidu Vinnis onju või siis see Rakveres, aga kasvõi siin Tõrvandi raamatukogus, mis Tartust väljas on... no hästi sõbralikud töötajad alati ja pigem siis sellised lapsed... no muidugi ma käisin päeva ajal kui on... lapsed koolist tulevad, aga küll sellist pilti pole küll kunagi näinud, et no. Mai tea selleks peab seal ikka ma ei tea, mis nurga alt seda vaatama, et seda näha, et...

K: Oli nende artiklite puhul mõni selline isik, või kelle arvamust küsiti, kelle arvamusega Teie ka nõustute?

N23: Viljandi linnaraamatukogu direktor võibolla... võlg on võõra oma... olen nõus.

N22: Jaa, ma vaatasin ka seda sama, mis N23, et raamatukogu raamatud on rahva vara, mis tuleb tagasi tuua ja seda ka, et nad tahavad kõiki lugejaid võrdselt teenindada, et ei ole mingit eesõigust, et üks hoiab raamatut, mai tea... kolm kuud käes ja siis teine peab järgmine nädal tagasi tooma, sest et tema austab seda ja teine ei austa üldse, seda tagastustähtaega.

M44: Aa, võib-olla siin. Huvitav, et ma enne seda ei näinud, aga.. oli väike see teema, et kas saavad raamatukogud selle viivise? Ei saa, saab linnakassa. Et noh see ongi see... see koht eks, tegelikult peaks ju raamatukogu saama selle raha, miks saab see linnakassa? Ilmselt sealt linnakassast nad ei saa mitte midagi tagasi.

K: Kas selle koha puhul jäi sulle ka selline tunne, et sa oleksid rohkem informatsiooni soovinud? Mingit selgitust, et miks need asjad on nii?

M44: jah, võibolla jah, et miks linnakassa saab, või noh, miks see raha linnale läheb? Mitte raamatukogule, sest siin ei ole seda öeldud ja see summa on tegelikult päris suur Tallinna kohta, pool miljonit krooni, et noh... see ei ole ju mingi väike summa puhtalt viiviste pealt, aga jah, et miks see nüüd niimoodi on siis?

N22: Tegelikult oleks hästi lahe kui oleks mingi diagramm, näiteks, et ütleme raha summa mis üks raamatukogu saab mingi aasta alguses või millal ja siis, et mille peale ta selle kulutab onju. Ja siis näiteks, et kuidas edasi läheb, ütleme et viivised, et kui palju tal üldse nagu viivist makstakse, või kui palju ta üldse saab nõuda viiviste eest ja kuhu see viivise summa siis lõpuks läheb ja kas nad siis tõesti saavad sealt midagi tagasi, või on see , mis läheb otse linnakassasse ja siis tuleb uuesti jaotamine, või midagi. Tegelt see oleks täitsa huvitav, ma arvan.

M44: Aga ei, üldiselt ikkagi linnalt ei saa sellepärast, et siin on ju, et noh riik eksole annab raha. Et linnast ilmselt nad ei saa mitte midagi.

K: Kas Teile jääb nende artiklite põhjal praegu mulje, et raamatukogusid rahastab põhiliselt riik, või ainuisikuliselt riik?

M44: No ütleme sellest... sellest küll jah.

N25: Siin viimases oli, et omavalitsus ka.

N22: Ja, et kui ta annab...

M44: Aa, õige!

N22: Ja, et kui ta anna, et...

M44: Jah.

N22: Mulle tundub nende artiklite põhjal, et äkki... äkki riik annab siis selle toetuse vastavalt sellel piirkonnale või elanike arvule näiteks ja omavalitsus saab siis valida, et kas ta annab lisaks või...

M23: ...või ei anna üldse..

M44: Jah, no siin ongi niimoodi, et kus annab ja kus ei anna. Et see oleneb täpselt palju siis omavalitsusel raha on.

K: Aga kui me läheme korraks nüüd tagasi, et... oli keegi, kelle arvamusena Te nõustuksite? Näiteks Langi artikli puhul? Keegi kes rääkis täpselt nii nagu Teile võibolla mõtlete?

N25: Võibolla see, Lääne siis maakonna raamatukogu direktor Ilme Sepp, et siin ta räägib, et kui raha on vähe, siis peaks.. ja püütakse osta teoseid nagu mida inimesed rohkem loevad ja mis neile korda lähevad ja, et siin on ka välja... ta on ka öelnud, et kui inimesele meeldi see väärt kirjandusteos, et siis ta ostab selle juba endale võibolla raamaturiilile, et... sellega nõustuks.

N23: See oli hea mõte.

M44: Võib-olla raamatukogu tahaks ka lähtuda sellest, vaadates näiteks raamatupoodide müüginumbreid hoopis. Sest noh, on inimesi, kes jõuavad osta raamatuid. On inimesi, kes tahaks ilmselt lugeda, aga ei jõua osta. Ütleme seda sama konkreetset raamatut. Võib-olla ikka vaadatakse neid toppe nagu, näiteks seal on üks raamat esikohal aga raamat... no ilmselt ta muidugi jõuab mingisuguse.. noh ütleme siis.. viitega, siis sinna raamatukokku, ega ta siis kohe ei tule. Võib-olla tõesti jah vaadata seda statistikat, aga kuna seda nagu ilmselt ei saa teha noh, aga kui sul on nagu ette antud, et pool sellest rahast pead sa kulutama konkreetset Eesti kirjandusele ja väljaannetele, siis seal tulevad ka ilmselt mingi piirid ette. Neil on siis mingisugune... ma arvan mingi hitt-raamat väliskirjandusest on suhteliselt kallis.

N22: Usaldaks ka mingit sellist raamatukogutöötaja arvamust, kes siin kommenteerib, nagu siin oli see lääne maakonna raamatukogust Ilme Sepp või kes siin veel kirjutas, et nemad kes teavad, millest nad räägivad, mitte keegi, kes kuskil määrab mingeid rahasummasid, et sinna läheb nii palju ja sinna läheb nii palju. Need, kes sellega on reaalselt tegelenud nagu, kes töötavad ja... ja kes ise näevad, et mis toimub. Nende arvamust ilmselt ikka, kes teavad, millest nad räägivad, et...

M44: Noh, aga ega.. Ega see on ju tegelikult.. Võtame kasvõi minu töö juurest eks, et targutavad need inimesed, kes tootmisest eriti nagu mitte midagi ei tea. Et noh, küsitakse nagu küll arvamust ka eks. Ja võibolla midagi tehakse ka, aga kuidagi vahepeal paistab see väga totter välja.

N23: Jah, et ilmselt Rein Langil pole probleemi osta raamatuid täpselt nii palju kui tal vaja on, aga... ma ei tea vaata, võibolla ta käib raamatukogus, aga üldiselt ju ikkagi käivad need, kes ütlevad, et ei ole mõtet osta iga raamatut või kellel ei olegi selleks raha, vaata. Siis on nende arvamus olulisemgi, kes kasutavad seda raamatukogu rohkem.

K: Milline nendest artiklitest meeldis Teile kõige rohkem?

N23: Viimane.

M44: Mulle meeldis selle kolmanda artikli teine lõik. Noh...esimene on suht selline, et tekitab suht trotsi. Ja mis pärast tegelikult toimub. Sellest on siinamaani. Ja ma võib-olla ei loekski edasi. Et teisest nagu aru saada peaks ikka esimese ka läbi lugema, noh... ta jääb nagu poolikuks

K: Võibolla siis vastupidises järjekorras esitada?

M44: Noh, võibolla... võibolla ma loen selle teise läbi ja siis ma ikka vaatan et ahhaa, et siin on mingist rahast juttu, et kuidas see asi käib, et siis noh ilmselt võibolla ikkagi vaataks selle esimese ka, eks.. jajahh. Aga ütleme, et kui ma nüüd kohe hakkaks sellest, esimesest lõigust lugema, siis ilmselt ma jätaks pooleli kuskil.

N22: Ma ütleks, et kolmas artikkel on isegi huvitavam, sest temas on rohkem seda sisu onju, et võrreldes selle esimese või teisega, et... kuigi teine oli ka, oli vajalik artikkel, et kuidas see tagastamine täpselt käib, aga kolmas oli see, kus räägib nagu asja *pointist*, et kuidas raamatud tulevad ja miks sellised raamatud tulevad.

M23: See kolmas on jah kõige informatiivsem kuidagi. Eriti siin lõpus..

K: Milline kõige vähem meeldis Teile?

N25: Esimene.

N22: Selle oleks võinud pooleli jätta sest, et.. jah juba siin poole artikli pealt tundus, et ükskõik, kellest siis jutt käib onju, ikka läheb sinna samasse teemasse kogu aeg, et see ring nagu käib ja käib.

N23: Ma mõtlen, et kui ta juba on sellist moodi kirjutatud, siis oleks võinud nagu veel huvitavam olla või nagu midagi veel põnevamat toimub midagi, mingi *action* või midagi, aga siis jälle ei oleks usutav enam. Parem ikka kui see oleks kuskil ilukirjanduse teoses.

N22: Minu jaoks see tundub nagu ajakirjaniku nagu välja... ma ei teagi, kuidagi selline illustreeritud igapäeva elu raamatukogus.

N25: Juba see esimene lõik jätab nii halva mulje sellest raamatukogust, et kui selle läbi loed, siis mõtled, et ei tahagi vist sinna enam minna.

M44: No ilmselt üks jah, see, jah sellepärast, et mul oli nagu alguses üldse raske aru saada, et mis siit nagu üldse tulema hakkab või, et mõtlesin jah, et ei tea kas küsitakse nüüd mingi konkreetse lõigu kohta mingi küsimus, et kommenteeri seda, et, ma ei saanud aru et see on selline tehtud jah nagu... noh mai tea, et kui ma oleks seda lu... noh ilmselt ma ei oleks seda lõpuni lugenud. A võibolla oleks ka, ma ei tea.

N23: Esimese lõigu viimane lause on juba hea: “ainult need kes lausa haisevad jäävad ukse taha.” Sellest jääb nagu mulje, et seal käib väga huvitav kontingent. Et nagu mingi Rimi, haised siin, aga.

N22: Tegelikult sellest artiklist väga midagi nagu meelde ei jäänudki, et mis see sisu oli, absoluutselt ei jäänud. ainult see mulje või see pilt tuli silme ette. Aga tegelt mis on huvitav, ma hakkasin mõtlema, et seitsmekümne kahe aastane naine tegeleb suusatamisega, orienteerumisega, kergejõustikuga, et oli vist tegus ikka.

N23: Eino ma mõtlesin ka, et kui ta kõik sellega tegeleb, kuidas tal siis pole raha enam et osta neid lehti.

(naeravad)

M23:... või raamatuid..

N22: Et kui sellest viimasest artiklist jäi midagi meelde ka ja sellest teisest ka, et siis sellest esimesest küll midagi ei jäänud. Ei nimesid ega midagi, et.,

N23: Just, et teistes on olemas mingisugune see probleem. Minu arust artiklis peab olema nagu see probleem, või mingisugune...

M44: Selline... jah, selline nagu... loed nagu krimi uudist. Ongi, et 72-aastane vanamemm....

(üldine naer)

M23: Jah sama. Või noh, mitte eelistus pigem siis jah. Seda oli raske lõpuni lugeda.. Ei saanud aru nagu milles see probleem on või miks üldse kirjutatakse.

K: Kas on midagi, mida Te oleksite nende konkreetsete lugude puhul veel teada soovinud saada? Näiteks esimese puhul.

N25, N23 ja N22 naeravad : veel midagi? Ei!

M44: Kelle vanaema ta on!

N23: Liiga palju isegi!

M44:Kasvõi siis mingi tähtkodanik või.. Ei no ilmselt mitte jah. Mis siin ikka rohkem teada saada.

K: Aga teiste lugude puhul?

N22: Ikka nagu teine lugu jäi minu meelest kuidagi poolikuks. Minule vähemalt. Võib-olla siin numbritest natukene rohkem, et... ja näiteks seda, et kui palju inimesi on, keda, kes... kellel tekib üldse selline viivis näiteks. Et lihtsalt, mitte, et see kuidagi mõjutaks, ütleme minu kui raamatukogu kasutaja suhtumist, aga lihtsalt huvitav oleks teada tegelt, et kui paljud jätavad tagastamata näiteks. Mis on keskmine see viivis arv, et ilmselt on

mingi paar päeva üle läinud lihtsalt, et siis kohe samal päeval ei jõua minna raamatukokku, et siis mõtlen et lähen ülejärgmisel päeva näiteks.

M44: Reeglina nad vist ei tee, kui paar päeva hiljaks jääd, minu arust. Et mul on endal ka jäänud mingi kaks, kolm päeva aga nad ei ole... ei ole teinud jah. Ilmselt võib olla jah, et kui seal hakatakse juba noh, pidevalt meelde tuletama, et siis juba tagasiulatuvalt, nojah noh panevad kohe sellest esimesest päevast, aga reeglina nad ei tee jah.

N23: Võib olla jah selle teise kolmanda kohta on mingi statistika, nagu me rääkisime, mingi siuke ülevaade, mingi küsitlus või diagramm või midagi, mis näitab, milles olukord nagu on siis, mis inimesed arvavad või siis teiselt poolt et kuidas siis nende inimestega.

K: Kas teistele tundub ka et viimase loo puhul oleks võinud küsida lugejate arvamust?

N25: Kindlasti.

K: oskate põhjendada, miks?

M23: Sest lugejad teavad ju kõige paremini, mida nad lugeda tahavad ju. Kuidas keegi teine seda otsustab...

M44: Noh, vot ei tea ka nüüd, et millised inimesed käivad raamatukogudes, et seda ka tahaks nagu teada saada, et võibolla küsitlus teha just, noh... nagu et ongi niimoodi, et ei tea, et noh...eks need arvamused on ka nii erinevad, et võibolla ütleme, et need, kes on nagu haritumad inimesed, noh nemad loevad ilmselt mingit teistmoodi kirjandust, või ei pruugi see nii olla, noh ei tea, kas sellest oleks nagu tulu tulnud.

N23: Või siis võtta igast sellest inimeste grupist mingi valim nagu...

K: Mida sa nende gruppide all silmas pead.

N23: Selles mõttes nagu, et.. Noh lapsed ilmselt pole vaja, aga ongi näiteks nagu pensionärid... Raamatukogu teab ise, kes tal sel käivad. Kas seal käivad rohkem rohkem vanemad inimesed, üliõpilased...ja siis ütleme näiteks ongi üliõpilased ja mingi vanad mingid sellised nagu... maitea mingi siuke, kes ei õpi otseselt ja pensionil ka pole vaid mingid teised nagu. Kuidagi niimoodi äkki. Ma ei tea kas see on nagu võimalik

N22: Kui samamoodi vaadata laenutuste ajalugu või seda, et milliseid... mis raamatuid nagu laenutatakse ja siis liigitada need mingitesse kategooriatesse, et ilukirjandus või ajalugu või teaduslik või kultuur või ajakiri või... et erinevatesse kategooriatesse ja siis vaadata, et mis kõige rohkem huvitab. Või, et võibolla saabki sellist statistikat isegi teha,

et võibolla see üks inimene laenutab koguaeg seda kultuurikirjandust ja siis tundub, et väga palju laenutatakse seda, aga tegelt ju ei ole ju nii, et... kuidagi, kuidagi jah ära põhjendada see eelistus, et miks see... millist tüüpi kirjandust nagu tellida või osta. Et muidu kui see põhineb ainult arvamusel, siis on, et väga hea, aga samas, et kui suur kaal sellele arvamusele siis anda, et kas tõesti võib seda nagu lugeda kui sellist põhjendust midagi mitte tellida näiteks või. Või et kuidas?

K: Siis teeks väikse sellise mõtteharjutuse, et Teil on kolm artiklit ja ma paluks Teil alustada siis esimesest, hinnata, et... kümne palli süsteemis, et kui oluline see teema Teie arvates on, mida artiklis käsitleti. Kümme on väga oluline ja üks on mitte üldse oluline. Kuidas Teile tundub esimese artikli puhul, et palju Te võiksite panna, kümne palli süsteemis?

M44: Kellele, artikli kirjutajale või? Või lihtsalt?

K: Kui oluline see teema mida seal käsitletakse, Teie arvates on?

M44: Aa... noh ütleme niimoodi, et mõnele inimesele on ta kindlasti oluline, võibolla... noh, inimesed on ju erinevad. Võibolla see, ütleme kui tal... kellelegi anda see kolm artiklit ette, siis ta vaatab et see esimene on tõesti väga huvitav (üleüldine naer), aga ta võibolla neid teist ja kolmandat üldse ei loe, et noh hää küll seda ühte ma siis ei pane, aga noh mingi kolm siis või... kaks või... noh paneme kolm ära, et vahet pole, inimene on vaeva näinud vähemalt. (üleüldine naer).

M23: Ma panen ka kolme nah. Väga nagu mingit infot siin ei olnud.

N23: Ma mõtlesin, et ma panen kaks. See üks läheb nagu... kui ainult mina mõtlen, siis ma paneks üks, aga kui ma mõtlen teiste inimeste peale, kelle jaoks see on hea lihtne tekst, mida niimoodi ajaviiteks lugeda, et nende jaoks läheb üks juurde, nii, et kaks.

N25: Ma paneks ka vist kaks. Ma ei ole seda niisama märgates lugenud ja ega ma midagi kaotanud ka sellest ei oleks ju.

N22: Noo.. paneks.. võibolla neli isegi, sest et tegelikult kui näiteks ei... või noh mai tea kah... ma tahtsin öelda et kui ei külasta raamatukogu, et siis saad teada, aga tegelikult väga õigesti teada ei saa onju. Aga... kuidas see küsimus nüüd oligi?

K: Kümne palli süsteemis, kui oluliseks sa seda teemat või seda artikli sisu hindad?

N22: Ma arvan et siis ikkagi neli, et ma arvan, et tegelikult on oluline, et keegi ikkagi kirjutab raamatukogust ja nende võimalustest ja selles mõttes et, isegi kui ta on niimoodi

sellise alatooniga kirjutatud, siis ikkagi on ja võibolla tõmbab inimesi vaatama, et kas tõesti on asi nii hull. Võibolla selles mõttes, et see teema on ikkagi oluline. Vahet ei ole, et see artikkel on nagu suunaga kirjutatud, see teema on ikkagi oluline. Ma ei usu, et keegi seda artiklit väga tõsiselt niiviisi võtab ka, et... et hakkab kohe pelgama või et...

K: Kui te mõtlete teise artikli peale, kuidas te seda hindaksite kümne palli süsteemis? Kui olulise teemaga teie arvates tegemist on?

M44: Noh, see on ikkagi juba oluliselt olulisem ja siin on ikkagi infot ka antud suht.. noh ära toodud need uued trahvi määrad ja noh selgitatud, et kui sul on näiteks... noh, mis siin on öeldud, et seitse raamatut käes, et ei võeta nagu seda viivist konkreetselt tellimuse pealt või seal laenutamise pealt vaid võetakse siis nagu iga raamatu pealt eraldi. Ja noh ma arvan, et kui see oli nüüd kuskil selline suurem artikkel, võibolla siukse, noh suurema pealkirjaga, mitte kuskil nurgas või noh, mida iganes... ja inimene, kes on ikkagi raamatukogust laenutaja, ma arvan, et ta kindlasti luges selle läbi ja sai, no ikkagi sai teada ka üht-teist. Noh enda jaoks oli jah oli see, et kas.. noh lihtsalt see küsimus jäi, et kas siis linnast raamatukogu saab mingit raha tagasi sellest viivisest või ei saa, aga muidu see artikkel oli hea ja ma paneks siia üheksa ära küll.

N22: Ma paneks äkki kaheksa. Et ma arvan ka, et neist kolmest oli äkki kõige olulisem, selles mõttes et ta iseenesest ta puudutab ju kõige rohkem. Et, ma paneksin kaheksa punkti jah, et ma, et kuna, et selles mõttes, et ma arvan, et ikkagi on õigeaegselt on nagu oluline tagastada seda raamatut onju, et ei ole niiviisi, et jama küll, et ma ei saagi, et ma pean nüüd kogu aeg jälgima seda laenutustähtaega. Et niiviisi ei ole, aga ikkagi selline info on siin olemas ja ma arvan, et see on nagu, oluline teave, et siis kaheksa punkti.

N23: Ma paneks seitse, sellepärast, et minu jaoks oli see kolmas nagu... ütleme rohkem mõtlema panev, võibolla see on see, et nagu mina, kui ma seda loen, mõtlen enda peale ja siis ma mõtlen, et mina viin nagu kõik tagasi. Minu jaoks ei ole see mingi probleem. Ja siis ma nagu, ma ise ei karda...mind nagu ei hirmuta kuidagi, sest ma saan nagu aru küll, et see on oluline, aga ta ei ole minu jaoks nii hirmus nagu selline oluline teema või midagi.

N25: Ma paneks kaheksa ma arvan, et kui ma kuskil näeks seda artiklit, siis ma arvan et ma loeks ikkagi läbi kohe, ma ise käin ka raamatukogus raamatuid laenutamas ja siis see puudutab ikkagi mind ka.

M23: Ma paneks ka kaheksa, informatsiooni oli omajagu, aga jäi nagu poolikuks kuidagi, et mis selle rahaga reaalselt saab siis nagu. Et olekski võinud see osa seal sees olla, et mis selle rahaga päras saab kui ta sinna linna kassase läheb, et kas ta jõuab veel kuskile raamatukokku tagasi või ei jõua.

K: Ja siis on meil üks artikkel veel, kolmas, Langi artikkel. Kuidas selle olulisusega on, et kui oluline see teema Teie arvates nagu, kümne palli süsteemis Teie jaoks on?

N23: Minu jaoks on see nendest kolmes nagu kõige olulisem, sest mina kui, noh käin ka raamatukogus hästi, siis ma küll tahan, et seal oleks ikkagi need raamatud, mis mind huvitavad, mitte mida keegi otsustab, et mind peab huvitama. Ja siis võibolla minu jaoks on see oluline teema ja oluline ka noh nende teiste jaoks, kes seal käivad.

M44: Võibolla jah, et siit... kindlasti on inimesi, kes lähevad seda raamatut sealt tahtma või laenutama, aga seda ei ole seal ja nad võivad nagu.. noh, mai tea, kas siis tigidaks saada, et miks ei ole, või noh inimesed võivad nagu halvasti öelda, et miks te nagu ei telli või. Et siis selles mõttes on see väga hea lugeda, et näha kui palju, siis nagu seda raha nagu reaalselt on ja, mille eest neid raamatuid osta saab. Võibolla siis inimesel tekib nagu teine ettekujutus, et see asi ei olegi niimoodi, et noh, kui nüüd midagi head tuleb, et raamatukogu peab selle kohe ära ostma, noh eks ta peab mingid valikud tegema.

N23: Jaa, muidu võib jääda mulje, et need töötajad seal ise ainult... nende otsustada ja enda maitse järgi valivad seal, aga tegelikult ei olegi nii päris see asi.

J44: Et siis ma paneks ka mingi kaheksa ära. Et see on ikkagi üsna, üsna tähtis jah. Või noh oluline teave siis. Noh muidugi kes viitsib lugeda.

M23: Mulle vist nagu ei jäänudki midagi lisada... Et ei oskagi rohkem nagu midagi lisada. Paneks ka kaheksa.

N25: Ma paneks üheksa. Ma arvan, et see on nendest kolmest lugudest on kõige olulisem see artikkel. See viimane artikkel..

N22: Paneksin seitse, sest et see oli küll nagu kõige huvitavam artikkel lugemise mõttes, aga minu seisukohalt ikkagi kui selline tavaline laenutaja, kõige olulisem oli ikkagi see teine. See annab võibolla mulle nagu isiklikult teavet, et nüüd on selline seis ja nii edasi. Et see kolmas oli lihtsalt see, et tõmbas nagu tähelepanu ja järgmine kord, kui sellisel samal teemal nagu artikkel on, siis tahaks nagu juurde lugeda, et kuidas, siis on ja kuidas täpselt seal see olukord on selle raha ja toetustega, aga.. jah.

K:N23, kas sa ütlesid muidu oma hinde?

N23: A ei ole vist... ma paneksin üheksa, ma arvan.

K: Nüüd kui te olete neid kolme lugu lugenud, siis kuidas teile pärast seda tundub, et millised Eesti rahvaraamatukogud on?

(paus)

N23, N22: See on raske küsimus..

M44: Seda, alafinantseeritud. Mis seal ikka noh...

N22: Kui nüüd see esimene artikkel välja jätta, siis võibolla ei oleks nii hull, aga praegu tundub küll, et raamatuid pole, inimesi on igasugust tüüpi onju...

N25: Kodutud ka ja kõik on ainult halvasti.

M44: Ei no jaa, et siin nagu... noh siin selles, nendes artiklites ei kajastu aga, et mind paneb ikkagi imestama, et noh, et näiteks Tallinnas see Rahvusraamatukogu, noh... et kuidas see on võimalik, et mingisuguse väliskirjanduse osakond tahetakse kinni panna, no ma ei saa sellest aru. Et see on nagu minu jaoks, noh... noh, vaga palju on.. ütleme et kes.. no kes peavadki saksa kirjandust lugema või mis iganes ja noh nende... et noh, mai tea muidugi, mis probleemid seal taga on, kas oli see laenutamine siis nii väike või, noh ei tea jah.

K: Aga kui sa nii selle loo peale kui ka teiste lugude peale mõtled, siis milline nagu see.. milline see rahvaraamatukogu sinu jaoks on? Milliste sõnadega sa seda kirjeldada võiks näiteks?

M44: Noh, tähendab ma ei.. muidugi on ja, et raha on vähe, aga ma ei usu, et see asi nüüd nii hull on selle pärast, et noh ikkagi... ma küll ei tea palju neid teoseid seal võib kokku olla neid nimesid, aga neid ikkagi on ka tegelikult ju väga palju, et noh nii vilets ka nüüd ei ole, et mitte midagi sealt nagu võtta ei ole. Et noh, ta on vilets küll, aga noh, ma ei usu et see asi nüüd nii katastroofiline ka on. Et just sellest rahastamise poolest. Et noh, inimesed ju seal töötavad ja laenutatakse ka, et noh.

N23: Kuidagi hästi negatiivne jah, tegelikult. Kui ma ise mõtlen selle pildi peale, mis mulle raamatukogus avaneb ja selle peale, mis siin kolmes artiklis on, siis see kuidagi inimest kes ei käi raamatukogus, tõenäoliselt nüüd sinna küll ei lähe. Tegelikult raamatukogu on palju, minu arust mõnusam koht, kui nendes kolmes välja kujunes.

N22: Minu arust ongi see, millest me siin alguses rääkisime, et mida nagu raamatukogudest kuulnud oled? Et näitused ja külastused ja tut... või need... tutvumisõhtud kirjanikega, et siis meie mõtlesime kohe selle peale. Meie mõtlesime, et raamatukogus on hea, positiivne koht, kuhu kokku minna, aga tegelikult need uudised mis meil siin on, kus on.. mis on ka kõik raamatukogudest kirjutatud, siis see on kuidagi selline, teine külg, mille muidu nagu ei mõtle.

N23: See on hea teada tegelikult, aga... aga nagu jah...

K: Kas see teine külg praegu kuidagi muutis su arvamust rahvaraamatukogudest?

N22: Ega otseselt ei muutnud. Lihtsalt niikuinii tuleb juba arvestada, et igas raamatukogus ei ole igasugust raamatut, et siis saab õnneks parasjagu internetist vaadata, et mis raamatukogus on ja mis ei ole, et otseselt ei muutnud küll jah. Olukord on selline nagu on jah.

M23: Mulje jääb esimese artikliga, et ainult pensionärid ja kodutud seal raamatukogus ainult käivadki noh. Ma ei oskagi rohkem midagi lisada.

M44: Ütleme, et see mind nagu eemale ei peleta absoluutselt, see jätab mind täiesti külmaks, et..

M23: ...jah minul ka..

M44: kui ma olen seal siinamaani käinud üks ja ma käin edasi ka, et... aga no ei muuda küll mitte midagi. Et noh üks sellist asja tuleb igal pool ette. Kas või kaupluses või mis iganes. Nagu siin see esimene või see teine.

N25: Noo nende põhjal jääb küll selline, nagu halb mulje raamatukogudest, aga mul endal on ise ainult positiivsed muljed nagu.. olnud, et ei ole sellist negatiivset, et siis nagu ikka.. Ma ei tea, minu vaatepilti ta ei muutnud nagu raamatukogust.

N23: Minul pigem muutus... just see viimane pigem... kui... kell... millestki, siis valitsusest või kultuuriministrist, aga mitte raamatukogust.

N22: See pigem näitas ka seda, et raamatukogu on nagu mutter, kellele eraldatakse raha siis kui eraldatakse ja ta peab ise vaatama kuidas ta nagu hakkama saab, mitte ei ole niiviisi, et... see...

M44: No jah, ega seda raamatukogu siin ju kuskil maha ei tehtud üks.

N23, N22: Jaa, mh-mhh!

M44: Isegi ütleme, mitte selles esimeses. et seal on lihtsalt, noh, on nigu ta on see artikkel. Et ega siin ka ju ei...

K: Kui te nende artiklite peale mõtlete siis kellele on nende artiklite põhjal raamatukogu suunatud Teie arvates?

N25: Lugemishuvilised.

N23: Esimeses tundub, et need kellel pole väga kuskil olla või midagi teha, aga viimasel jälle tundub, et mingi.. ööm...noh oleneb nüüd kui siin on mõeldud selle ajakirjaniku arvamust, siis tema nagu suunab sinna poole, et just nagu sellised lihtsalt tavalised inimesed, aga kui see Rein Langi arvamus, siis nagu sellised intelligentsemad võibolla ja väärtkirjandust lugevad inimesed.

N22: Õpilased ka nagu...ja lugemis..

M44: Jah ega, et mis siin ikka et mingi lugemishuvilised inimesed, noh see, kes lugeda ei armasta, see sinna ei satu ka, noh tudengid kindalasti ja õpilased kellel on.. noh kohustuslik kirjandus nii öelda. Noh ilmselt nemad ka siis. Noh kui palju nad ise viitsivad järel käia, see on jällegi omaette teema. Noh et vanemad ikkagi lähevad ja võtavad, et siis see raamat ka.

(paus)

M44: Ei noh ma olen nagu.. noh näinud küll kui inimene kohapeal loeb eks, kas siis mingit ajalehte või siis raamatut, aga noh, mina ei oska öelda. Ju tal on siis natukene, noh seda aega, et seal vaadata see asi läbi, et. Ja noh tegelikult, mis seal ikka siis, et...

N22: Otseselt mitte et, ma arvan et nagu linnas on vanematel inimestel see võimalus käia raamatukogus ja olla seal ja ka maal eks, see sõltub, et... mõni võibolla tõesti läheb korra nädalas või paar korda nädalas raamatukokku ka, et loeb uudiseid ja lehti, aga ma ei tea, maa ilmselt see raamatukogu kellaajad avatud ja suletud on nii erinevad, et ma ei tea, kas kõikidel pensionäridel ikka on võimalus seal käia, raamatukogus niiviisi. Aga ma väga ei usu. Pigem on seal need väiksed lapsed või tööelised rahvad... rahvas.

N23: Selles mõttes mind see esimene nagu ei üllatanud, et tegelikult minu meelset just pensionärid väga palju käivad seal, sest see on koht, kus nad saavad suhelda just mitte niiväga raamatute pärast, aga lihtsalt. Et siin on ka neid pensionäre mainitud, et selles mõttes... väga ei üllatanud küll.

M23: Väga paljud inimesed käivad seal ka lihtsalt õppimas kohapeal, et mitmekesi kohe.

K: Kuidas Teile pärast meie seda toimunud vestlust tundub, et kas rahvaraamatukogudest kirjutatakse pigem positiivses või pigem negatiivses valguses?

N22: Ei teagi. Ei taha nagu öelda, et negatiivses valguses, aga samas kõik, mis me oleme läbi arutanud, on selline tunne, et.. et jah et..

M44: No selles mõttes et raamatukogu ju kuskil nagu maha ei teha konkreetselt. pigem on see, see teine pool just see...

N25: Kirjutatakse siis kui on mingi probleem, et vaata tõmmata tähelepanu sellele probleemile. Et teadustada ka inimestele.

N22: Ja samas sellest ei kirjutata nagu... ma arvan, et see ei ole seotud raamatukogude või ajakirjanikuga vaid lihtsalt ütleme, eestlasliku kombega, et räägitakse ikkagi kui on mingi õnnetus või on midagi halvasti. Ja sellest ei kirjutata, et näiteks meile tuli nüüd uus laar näiteks.. või hakkasime nüüd tellima... järgmisest kuust tellime seda, seda, seda ajakirja või siis, et kirjandusõhtud onju - ongi mingi väike nupuke kuskil ajakirja all otsas, et järgmine kuu on need kirjanikud meil raamatukogus, et kes saab, siis tulge ja siis on nagu viis või kümme inimest nagu kohal, et... ja siis seda uudist üldse ei kajastata, aga kui on mingi arvamislugu, või veel midagi...

M44: Seda küll jah, aga võtame nüüd selle asja, et noh kui seda raha on nii vähe, siis tegelikult see nupukene maksab ka omajagu, mis on jälle kulu eks. Et noh, kui sa tahad ikkagi, et inimene nagu konkreetselt näeb, siis sa pead mingi suure reklaami panema sinna, aga kas see nüüd rohkem inimesi sinna toob? Seda ei tea.

K: Kas ajakirjanikud võiksid rohkem kirjutada raamatukogudega seotud teemadest? N22: Miks ka mitte, kui ta midagi huvitavat on. Midagi mitte nagu see esimene artikkel, aga.. või noh ka samas vormis, aga siis kui on midagi sellist, ütleme parema tooniga, või...

N23: Inimestele nagu lähedasemat... peab nagu kuidagi puudutama inimesi minu arust, muidu nagu ei hakka keegi lugema. Pead nagu tundma, et see kuidagi sind puudutab

N22: Ma arvan et seda teist artiklit oleks ka saanud nagu väga hästi kirjutada.. sama asja edasi anda kuidagi teist moodi, et raamatukogud on alati vastu tulnud inimestele, et kui tal tõesti läheb üle ja, aga siiski et olge mõistvad ja tehke seda teist moodi natukene, et läheneda. Olge mõistvad ja üritage ikka õigel ajal ära tuua, sest kahjuks on näiteks nii

palju raamatuid kaduma läinud, et raamatukogu pidi kasutusele võtma hoopis teise süsteemi. Et siin kirjutab üsna selliselt rangelt, aga võiks ka teistmoodi läheneda ja sama info edasi anda näiteks.

N23: A ei see on reklaam, ma mõtlen kogu aeg, et kust need hääled tulevad nagu. Noh et sellega seoses, et see reklaamida noh nagu. Ei lihtsalt, et nagu mis inimesele on huvitav, see tekitab... ja väga hea valguse annaks see rahvaraamatukogudele. Et kui rääkida sellest, mis võimalusi on tänapäeval on raamatukogudes, et nagu.. võibolla mõned inimesed käisid viimati kümme aastat tagasi raamatukogus, et nad peavad seda selliseks nagu ta siis oli. Tegelikult on nüüd raamatukogudes ju rohkem võimalusi ja, noh hoopis teine olemus. Et võibolla selliseid positiivsemaid lugusid ka võibolla kuidagi.

K: Pead sa midagi konkreetset silmas nende võimaluste all?

N23: No kas või tehnika on nii palju arenenud, et... ma ei tea kas siin... arvuti punkt ta on juba kaua olnud juba onju...aga ma tean et Viljandi raamatukogus... rahvaraamatukogus näiteks, rahvaraamatukogus on noh võimalik kasvõi mingit filme vaadata või mingid sellised asjad, noh nagu et see raamatukogu on igas mõttes selline nagu põnev koht. Kuidagi, aga noh see on rohkem nagu reklaam.

N22: No see on väga hea mõte, nagu mingi noortekeskus või midagi sellist vaba aja olemise koht, kuhu koonduda. Ma ei tea kus see Viljandis täpselt on, aga ilmselt seal oli mingi tuba onju, kus on videomakk ja diivan näiteks, et...

N25: Võibolla paljud ei teagi sellest ja kirjutadagi sellest selline põnev artikkel kokku, et tutvustada võimalusi. Ja võibolla küsida ka inimeste käest, et kuidas neile meeldib selline, see mis seal kõik hea on.

N23: Just, tegelt need kohtumised ka vaata nende kirjanikega, need üritused tegelt, et kui nendest teha mingi selline lugu... kas või arvamislugu, kus on nagu erinevate inimeste, kes on nagu seda kohtumist... neil kohtumistel käinud ja seda näinud kõrvalt, et selle sees olnud ja siis teha sellest mingi selline lugu kokku, et siis nagu.. ma arvan, et see oleks nagu väga põnev, ma arvan, et mina küll tahaks lugeda sellist asja.

N25: Ja võibolla järgmine kord, kui toimuks mõni selline üritus siis läheks juba rohkem rahvast sinna kohale, et kui nad on enne mingit huvitavat artiklit lugenud.

M44: Noh võibolla siis jah tuleks mingi tuua jah selline kirjanik, kes nagu.. võis siis mingi luul.. luul... noh meil käis näiteks.. firma jõulupeol oli meil näiteks Contra, see oli

ikka tõsiselt hea. Et, ilmselt on vaja jah kindlasti, et... siukest asja, mis nagu rahva kohale toob, et rahval tekiks harjumus seal käia. Et noh, võibolla algul oleks jah vaja selliseid... noh, kelle peale rahvas nagu läheks, et siis hiljem võibolla natukene teist ka, noh teise kaliibriga ka, aga siis on võibolla rahvas harjunud juba käima ja. Et noh, et ei saa ju öelda, et noh üks on nüüd parem kirjanik kui teine, aga noh võibolla tekib huvi ja ta räägibki huvitavalt eks, noh, et siis inimestel jah tekiks nagu harjumus kohe käia. Aga ilmselt alguses oleks vaja jah sellist, ütleme nime siis või.

N23: Siis läheks need artiklid ka rohkem korda.

M44: Jah. Et võibolla kirjutab näiteks kasvõi... kes seal käis kohapeal, noh mingisugune külastaja või, sellel õhtul ja ja ja, jah.. et võibolla jah tuleb see mitte mingi pisike nupuke vaid tuleb juba natuke suurem ja siis jääb võibolla inimestele juba silma, et noh oligi seal väga lõbus ja väga huvitav oli. Nojah, aga võibolla tekib siis see harjumus seal nagu käia või...

N22: Aga samas ei tea, et need inimesed, kes seal üritusel nagu kohal käivad, et kas neil tekib nagu see raamatukogu harjumus, või siis nad käiksid seal lihtsalt filmi vaatamas või ütleme kirjanikuga kohtumas, seda ei saa garanteerida. Aga ikkagi nad saaksid tuttavamaks ja ise näeksid, et see on selline mõnus koht, kus olla ja käia ja kindlasti oleks tulu sellisest reklaamist. Või siis artiklite kirjutamisest.

M23: Jah, need kes väga palju ei loe, äkki ikkagi tuleksid kui see Contra taoline kirjanik oleks... või ma ei tea. Või midagi muud pakkuda ... arvutimänge näiteks.

N23: Ikka võiks rohkem kirjutada, aga.. võibolla jah, et ennem nagu... et üldse nagu huvi tekiks, võibolla paljud inimesed nagu ei huvitu tegelikult sellest teemast. Et siis, et kuidagi positiivset ja põnevat, et nad järgmine kord tahaksid lugeda midagi sellist, muidugi nad ei pea seda tahtma.

K: Oskad sa pakkuda, miks paljud inimesed ei huvitu sellest teemast?

N23: Ongi see, et kirjutatakse.. kas kirjutatakse kuidagi igavalt või kuidagi nagu... Inimesed ei seosta ennast kuidagi nagu sellega või neil ei ole... või tunnevad et see ei käi minu kohta. Ja et, noh, siis ongi, ei suudeta kuidagi inimesteni minna sellega või.

N25: Võibolla inimesed ei oska otsida ka seal seda, noh konkreetset raamatut või mis neid võiks tõesti huvitada.

N23: Ja uudistes ka võibolla nagu ei hakka kohe silma. Kui need on siis... need pikad lood on ju tavaliselt... saab ju internetist ka lugeda, aga palju on tahtnud, aga ma ei osta neid kunagi, aga paberkanal on nad ilma... täismahus. Ja inimesed, kes ainult uudiseid loevad, ei hakkagi üldse avama neid. Ja siis ongi, just ja tegelt see pealkiri ka, et kui see pealkiri on juba selline et ma vaatan, et okei, et midagi erilist pole, siis ma ei hakka seda avama niikuinii. Et kui see pealkiri pole nii huvitav, et ma ostan, mai tea ajalehe või.

N22: Teisest küljest see kolmanda artikli puhul see Langi nimi jälle on nagu hea reklaam mingis mõttes, et keegi vaatab, et oh näe, poliitik jälle avaldab arvamust või ütleme jälle tegi midagi onju, siis ikka võibolla mõni inimene rohkem klikib lahti ja vaatab et mis siis nüüd on.

M44: No võibolla, ma ei tea siis kuhu.. noh ükskõik millisesse lehte siis, noh ilmselt. No Sirp on selline kultuurileht aga palju neid üldse loeb neid inimesi, või noh, palju.. no see on üsna väike seltskond ilmselt. Aga mingis näiteks, noh, Päevalehes, et... et lihtsalt mingisugune konkreetne... Näiteks korra kuus, noh ilmuvad siis noh... või kirjutatakse, mis nagu toimunud on ja mis nagu ees ootab. Et noh et see oleks ka juba selline suurem asi, mis võibolla jääks silma siis. Mitte ei oleks mingi kaks rida, et toimub kohtumine selle ja sellega see kell ja kõik, et võibolla võtta mingid asjad kokku, mis nagu toimusid ja ja siis mis nagu tulekul on. Ma ei tea, kas siis korra kahe nädala tagant või korra kuus või... no kuu korra vist on ilmselt.. ei ole see hea. See siis ikkagi kaob ära niimoodi.

K: Liiga harva?

M44: Jah. Ega ma ei tea kui tihti näiteks raamatukogud üritusi korraldavad. Võibolla sinna kahe nädala sisse ikkagi midagi mahuks.

N23: Päris palju tegelt. Mina näiteks üllatusin, et käisin siin Tartus Linnaraamatukogus ja lihtsalt juhuslikult, kuna ma laenutasin teatud sorti raamatut siis mulle pakuti, et meil tuleb nagu selline üritus. Ma poleks sellest mitte kunagi teadnud! Aga sellest umbes nagu paar päeva enne mulle öeldi, et ma arvan, et sinule sobiks see üritus, et äkki sa tuled ka, aga ma ka paar päeva enne ma ei saa enam nagu. Et kuidagi nagu selliseid asju reklaamida või noh, et siis oleks see kuidagi...mina küll loeksin, esiteks seda artiklit või siis sellist uudist ja läheksin ka sinna rohkem.

Ma lihtsalt ei tea kui sellest ei kirjutata.

N22: Ma olen täitsa nõus et, ma jätkaksin ka siit, et rääkisime, et need reklaami kulud, et need on kallid ja kulukas on seda reklaami panna. Siis nad panevadki sinna.. heas usus nagu panevadki nagu raamatukogu uksele või sisse need kuulutused, et kuupäevad ja millal meil on külastajad, aga kui inimene ei satu sinna raamatukokku siis ta ei saagi teada sellest, et mingi teine võimalus tuleks leida. See ongi näiteks ajalehtedes või kuskil teha mingisugune lugu või arvamus, et...

M44: No ikkagi raamatukogus käib, noh ma arvan, et väga kindel kontingent. Et ega sinna väga juhuslikult ilmselt ikkagi ei satuta.

N22: Tihtipeale ei olegi aega üldse, et seal ringi vaadata vaid sa tead, mida sa otsid onju...

M44: Jah, ja võtad ära selle onju

M23: ...ja lahkud ja ei vaata seinale.

N22: Just, ja ei vaata ka ringi et mida seal üldse nagu on.

N23: Kuigi ma käin aga ma ka ei käi nii tihti, et ma teaks kohe, et millal nagu miski on. Või kasvõi iga kuu teha mingi.. aga jah see peab mingi kindel ajaleht olema ilmselt või ajakiri... mingi kokkuvõtte, mis nagu see kuu toimus, või kuidagi. Või kokkuvõtte, mis nagu järgmine kuu tuleb. Aga jah, see peaks kuidagi huvitav nagu ka olema, et inimene seda üldse lugema ka hakkab.

K: Aitäh kõigile!

LISA 6 Fookusgrupp-intervjuu käigus lugeda antud artiklid

1. Vikat, M. (2005) Lugemissaal – pensionäride, kodutute ja tudengite meka. SL Õhtuleht, 1. aprill.

Surmakuulutused nina ees lahti löödud, nohistab vanaproua perioodika lugemissaalis ajalehe kallal. «Juba mitu tundi istunud täna,» märgib keskraamatukogu töötaja Nonna Nikitina, kunagine keemiaõppejõud. «Siin on ikka vaesemad inimesed,» tunneb ta lugejaid. Mõni istub hommikust õhtuni. Ja kodutud käivad. Ainult need, kes lausa haisevad, jäävad ukse taha.

Ajakiri Avanemine näpus, potsatab poolpidustes riides vanahärra oma tavalisele kohale. Endine keemiaõppejõud Nonna Nikitina, kes keskraamatukogu perioodikasaalis kaks aastat töötanud, ütleb, et iga kord ei saa ta meest siiski lugemissaali lubada, sest tolle ihulõhnad tunduvad vahel ülearu vänged.

Lugemissaalis, kus lugejapiletit tarvis pole, käib talvel kodutuid tihti. Põõnamiskohaks see ometi saanud pole – kui mõnel pea nõksatab, äratab saalil silma peal pidav töötaja ta kohe. «Ütlen, kas ta pigem ei läheks välja.» Inimesest on kahju küll, aga Nonna annab endale aru, et raamatukogu pole sotsiaalhoolekandeasutus. Niikuinii kaob siit mõni ajaleht teinekord jäädavalt.

Mõnele inimesele käib isegi telekava ostmise üle jõu. «Ütlevad, et lihtsalt pole seda kaheksat krooni lehe eest välja käia.» Nii paneb Nonna neljale naisele, kes seda palunud, Eesti Ekspressi vahelt need kavad kõrvale. Naised tänavad alati.

Pensionist ajalehe tellimiseks raha ei jätku

72aastane Ingrid Uuk, kes lõuna ajal saali astub, tunnistab, et pensionist paberväljaannete tellimiseks ei jätku. Seda enam, et raha kulub tal ka suusatamise, orienteerumise ja kergejõustiku peale. Nii ongi ainus võimalus end eluga kursis hoida lugemissaal. Kunagi käis tal koju Tervis Pluss, siin aga lööb ta esmalt lahti kultuuriartiklid. «Veel huvitavad mind arvamusküljed ja sport läheb ka väga hästi,» naerab Uuk.

Harva jääb riiulile lebama SL Õhtuleht, on Nonna Nikitina tähele pannud. Näiteks käib seda ülepäeviti lugemissaalis lugemas kokana töötav 44aastane Maarja Aksberg. «Kõik loevad. Me kokkadega ikka räägime, mis kirjutati. Ma panen huvitavamad asjad endale kirja ka, et meenutada ja pärast vaadata, kuidas asjalood muutunud on.» Aega perioodikasaali tulla on tal küllalt, sest neli täiskasvanud last on kodust juba välja lennanud.

Kuigi lugemissaalis on riidevarn, hoiavad laudade taga maandunud lugejad vammuse üll. Isegi mütsid püsivad osal peas.

Töökuulutused ja Sirp lähevad nagu soojad saiad

Riidenagide juures istuv memm on lahti löönud Eesti Päevalehe ja uurib horoskoopi; ristsõnad on keegi ses lehes juba sinise pastakaga ära lahendanud.

Nonna ütleb, et Eesti Päevalehte, Maalehte, Kroonikat ja maakonnalehti loetakse päris palju. «Õeldakse ikka, et näe, minu maa leht.» Ka Sirp läheb nagu soe sai. Nonna on märganud, et eriti magus pala on kultuuriajaleht noile vanahärradele, kes kunagi ise kõrgetel ametipostidel töötasid. Kui mehed loevad rohkem poliitikat, siis daamid löövad lahti kodu- ja naisteajakirjad.

Leidub neidki, kes päev otsa kuulutuselehti lappavad. Nonna teab, et põhiliselt otsitakse tööd. Nooremad vaatavad ka korterite-majade-autode ostu-müügikuulutusi.

Autolehekülj ees lahti, nõjatub 30aastane Konstantin Mägi püsti seistes kõrgele lugemislauale. Tudengipõlve pidav mees ütleb, et tema käib harilikult lugemissaalis lehti lugemas. Parasjagu otsib ta perioodikast pealkirju ühe kooliülesande tarvis. Vahel sekka satub Konstantin ka ülemise korruse lugemissaali raamatuid lehitsema. Puhuti pole ta raatsinud enne raamatukogu uste kinnilangemist äragi minna.

Keldrikorrusel asuva perioodikasaali tipptunnid jäävad hommikupoolikusse. Rahvarohkematel päevadel käib sealt läbi 150 inimest.

Nonna on rõõmus, et kuigi enamiku lugejatest moodustavad vanad inimesed, ei puudu siit ka õpilased-tudengid, kes laovad endale lehehunniku ette ja hakkavad koolitööd tegema.

Peavalu teevad ainult mobiiltelefonid. Selle helisemisele lugemissaalis järgneb ju jutuajamine... ja nurin, kui Nonna palub kõne lõpetada.

2. Kalamees, K. (2006) Raamatuvõlglastele karmim trahv. Eesti Päevaleht, 5. juuli.

Kohtutäiturid tulevad raamatukogudele appi kaotatud raamatute hinda sisse nõudma.

Raamatukogutöötajad usuvad, et trahvisumma tõus aitab aru pähe panna neile kroonilistele võlgnikele, kes ei suuda raamatukogudest laenatud raamatuid õigel ajal tagasi tuua.

Viivisetasu jõulist kasvu näeb ette rahvaraamatukogu seaduse muutmise eelnõu, mis peaks sügisel parlamenti jõudma. Samuti annab kultuuriministeeriumi ja raamatukogude direktorite koostöös sündinud eelnõu selged mängureeglid selle kohta, kuidas pöörduda viivise või kaotatud raamatu hinna sissenõudmiseks kohtutäituri poole.

Uus arvestus

Kui kehtiv kord lubab võtta lugejalt kuni kroon viivist iga päeva kohta, mil raamatud on jäänud tähtajaks tagastamata, siis edaspidi seotakse viivise summa nii viivitatud päevade kui ka raamatute arvuga. Praegu tuleb inimesel, kes on "unustanud" seitse raamatut kümneks päevaks enda kätte, maksta kõigest kümme krooni. Nii väike trahv ei sunni lugejaid vähemasti linnades kiirustama. Küll peaks võlgnikke distsiplineerima 70-kroonine karistus.

"Võlg on võõra oma. See on samasuguse võlg nagu korteri- või elektrivõlg. Raamatukogu raamatud on rahva vara, mis tuleb tagasi tuua," ütles Viljandi linnaraamatukogu direktor Evi Murdla. Tema sõnul on eesmärgiks mitte raha teenimine,

vaid vastutustunde kasvatamine ja raamatute kättesaamine. “Me pole äriettevõtted. Tahame kõiki lugejaid võrdselt teenindada,” lausus Murdla.

Viljandi võlgnikud said jaanipäeva eel kasutada viivisevabu päevi. Direktori väitel on hilinemine või raamatute päriseks endale jätmine suur probleem. Raamatu rikkumise või tagastamata jätmise korral tohib küsida teaviku kümnekordset hinda, mille kättesaamine tekitab aga suuri raskusi. Seetõttu sätestab eelnõu kohtutäituri kaudu raha sissenõudmise korra.

Mitmed raamatukogud juba tegutsevad koostöös inkassofirmadega. “Täitevametniku või inkassofirma kasutamine läheb veel kallimaks, sest siis lisandub raamatu hinnale ka viivisetasu,” rääkis Murdla. Ta tõi näiteks ühele inimesele määratud 7000 krooni, mida see tasub vastavalt maksegraafikule.

Maaraamatukogudele tekitavad võlgnikud vähem tuskasid. “Meie viivist ei võta, sest sellega erilist muret ei ole. Koolilapsed kipuvad vahel unustama,” ütles Alvi Gortfelder Kose-Uuemõisa raamatukogust. 2005. aastal tõid Tallinna raamatuvõlgnikud linnakassasse pool miljonit krooni.

Eelnõu püüab luua konkurentsi

Kui eelnõu saab samal kujul seaduseks, võib raamatukogude direktoritega sõlmida kuni viieks aastaks tähtajalisi töölepinguid, mis eeldab eelneva avaliku konkursi korraldamist. Samas jääb alles ka senise tähtajatu töösuhte võimalus. Muudatusega tahavad eelnõu autorid tekitada direktorite ja töötajate vahel “normaalset konkurentsi”. Üldjuhul peab ka rahvaraamatukogu direktor olema kõrgharidusega. Erand on lubatud piirkondades, kus ühe raamatukogu teenindada on alla 500 elaniku.

3. Jõesaar, T. (2012) Langi plaan jõustub: pool raamatukogude raha riigi soosikule. Eesti Päevaleht, 3.jaanuar.

Raamatukogud raha juurde ei saa, kuid poole toetussumma eest tuleb osta riiklikult auhinnatud või riigi toel valminud teoseid.

Kultuuriminister Rein Lang sõstis päästma eesti kirjandust ja teatas, et tema riigi raha eest massikultuuri levitada ei luba. Nüüd on plaan selge. „Edaspidi saavad raamatukogud 50 protsendi ulatuses riikliku toetuse suurusest osta kultuuriajakirju ja eesti autorite auhinnatud teoseid,” ütles kultuuriministeeriumi raamatukogunõunik Meeli Veskus. Vaatame arve. Raamatukogudele antav riiklik toetus on alates 2009. aastast samaks jäänud, kuigi 2008. aasta lõpust tõusis raamatute käibemaks nelja protsendi võrra ja algas üldine hinnaralli. Riik aga lähtub raamatukogusid finantseerides vaid lugejate arvust. Mida väiksem raamatukogu, seda armetumad on summad. Näide: 2011. aastal sai 130 lugejaga Ruhnu raamatukogu 206 eurot toetust. Juba suurem, 250 lugejaga Lehola raamatukogu sai toetust 1700 eurot. Kultuurilehe Sirp arvutuste kohaselt maksavad aga üksnes kultuurkapitali kirjanduspreemia 2010. aasta nominentide teosed kokku umbes 330 eurot. Kultuuriajakirjade täispakett maksab 235 eurot.

Niisiis peab Ruhnu raamatukogu kulutama oma 206 eurost pool ehk 103 eurot riiklikult soositavatele teostele. Lehola peab kulka auhinnatuid teoseid ostma 850 euro eest.

Mis on valikus? „Peame silmas Eesti kultuurkapitali kirjanduse sihtkapitali aastapreemiatega pärjatud teoseid ja ka nominente nii ilukirjanduse, luule, laste- ja noorsookirjanduse, esseistika, vabaauhinna kui ka tõlketeoste osas. Lisaks veel riigi kultuuripreemia saanud raamatud, kultuuriministeeriumi kirjandusprogrammide toel väljaantud teosed, lastekirjanduse keskuse konkursside auhinnatud teosed – valikusse kuuluvad kõik teosed, millede väljaandmist on toetanud riik või kultuurkapital,” selgitas Veskus.

Vaja ka öökapiraamatuid

Loetelus on esindatud suurepärased raamatud, kuid ministeeriumi tegevusest jääb mulje, justkui oleksid raamatukogud meelega õelad ja hoiaksid kiuslikult rahvast kulka pärjatud teostest eemal. Nii see pole.

„Tellime võimalust mööda kõike ja alati eelistame eesti kirjandust,” ütles Lääne maakonnaraamatukogu direktor Ilme Sepp. Asi on lihtsalt rahas: raamatukogud loevad sente. „See, et saada eesti keeles maailmatasemel kirjandust väiksemasse raamatukokku, on raha poolelt suur valikute küsimus. Ka maksudega seoses – käibemaks, trükkimise kulud. Me räägime lausa sentidest, sest meie jaoks on raamatutega seoses iga hinna vähenemine teretulnud. Summad, mida üks väike raamatukogu saab, on ikkagi väga väikesed,” ütles Sepp. Ja kui raha on vähe, püütakse osta teoseid, mis inimestele rohkem korda lähevad.

Siin tekibki küsimus: kas rahvaraamatukogu on koht, kus hoiustada auhinnatud teoseid, või koht, kust inimesed saavad laenata meelepärast kirjandust? Sepp sõnastas mõtte, mida on väljendanud paljud Eesti raamatukogujuhatajad. „Tõsi, et eesti kirjanduses ilmub kriitikute arvates mõnigi väga eriline raamat, aga see ei ole lihtsale inimesele öökapiraamatuks mõeldud. Kui inimene väärtkirjandust loeb ja kui tal on lemmikautor, siis ta ostab neid – on hea tunne, et selline raamat on riigis. Aga kui ta tahab end õhtul magama lugeda, siis ta tahab midagi lihtsat. Meie ei ole teadus- ega rahvusraamatukogu. Meie peame andma oma lugejale ka seda, mida tema öökapilugemiseks tahab,” selgitas Sepp.

Omavalitsused tõmbasid koomale

Kultuuriministeerium on korduvalt viidanud, et peale riigi annavad raamatukogudele teavikute ostmiseks raha ka omavalitsused. See on tõesti nii, kuid mitte alati ja mitte igal pool. Omavalitsuste toetus on masu ajal veel hapramaks läinud või mitmel pool sootuks kadunud. Seega ei toimi riiklik lootus, et kui kultuuriministeerium kuhjab peamiselt lihtsatest pensionäridest koosneva lugejaskonnaga (näiteks Taebla) raamatukogu lauale Sirbi, Kunst.ee ja valitud proosa kulka aastapreemiatega, siis küllap ostab vald neile jõukohasemat lugemist juurde. Ei osta. Näiteks toodud Taebla vald pole teavikute ostmiseks enam paar aastat raha andnud. Nii talitavad veel mitu valda, paljudes valdades aga on teavikute ostmiseks antav toetus vähenenud viimaste aastatega 40–50, paaris vallas aga koguni 70 protsenti.

Kui halb on olukord raamatukogudes, näitavad nende aastaaruanded (vt kõrvallugu). Väärtkirjanduse soetamine on hea, aga kui paljud väiksemad raamatukogud on suvel kuu aega järjest kinni, sest töötajaid pole võtta, siis pole sellest kasu, kui riigil on üks või

kaks väärt teost rohkem kui mullu. Mõnes raamatukogus ähvardab sedasama väärtkirjandust lekkiv katus. Võrumaal suutis tubli raamatukoguhoidja välja võidelda Urvaste raamatukogu allesjäämise, kuigi vaid osalise tööajaga. Vald kärpis oma toetust enam kui poole võrra, viidates raskele ajale. Üheks peamiseks mureks nimetavad kõik raamatukogud vähenenud komplekteerimissummasid ja raamatute hinna tõusu, mistõttu saab osta palju vähem raamatuid. Samuti selgub, et rahvas ei loe sugugi ainult rämpsü.

Väljavõtteid maakonnaraamatukogude 2010. aasta aruannetest

Harjumaa

Keila ja Kose valla raamatukogudes lühendati tööjõukulude vähendamiseks lahtiolekuaega. Mitmes raamatukogus vähenes lahtiolekupäevade arv.

Tallinn

Tallinna linn eraldas kogu 2010. aastaks teavikute komplekteerimiseks 2,8 miljonit krooni, mida oli võrreldes 2009. aastaga veerandi võrra vähem.

Nõmme raamatukogus jooksis kevadel lumesulamise ajal katus nii läbi, et oli vaja kiiresti oma jõududega see puhtaks rookida (katuselt käis pühapäeval lund ja jääd alla viskamas ka raamatukogu juhtkond), vastasel juhul oleks pidanud hakkama raamatuid evakueerima. Katus sai lapitud, kuid uued probleemid tekkisid taas sügiskul.

Ida-Virumaa

Komplekteerimisosakonna vahendusel osteti Jõhvi kesk- ja 27 vallaraamatukogule 9946 teavikut. Võrreldes 2009. aastaga oli seda 613 raamatut vähem.

Varem oli ilukirjanduse ja teadmiskirjanduse protsendi proportsioon aastaid u 50–50.

Nüüd, kui rahastamine on vähenenud, on suurenenud ilukirjanduse osakaal.

Maaraamatukogudes ongi ilukirjanduse nõudlus suurem. Liigilisest kirjandusest ilmub palju raamatuid teemade kohta, mis on juba kaetud, ja uusi lähiajal eriti juurde ei vajata.

Väga vähe ostetakse kokandusraamatuid, aiandusraamatuid vaid valikuliselt.

Maarahvas on ka tüdinenud välismaistest nn naistekatest. Rohkem soovitakse eesti autorite teoseid.

Raamatukogude kõik näitajad on võrreldes eelmise aastaga suurenenud. Põhjustest võiks nimetada inimeste rasket majanduslikku olukorda, mis sunnib ajakirjanduse koju tellimiselt ja raamatute ostmiselt kokku hoidma, teisalt on leidnud tee raamatukogusse just töötud.

Läänemaa

Eelarve vähenes võrreldes 2009. aastaga ligi viiendiku võrra. Nimetuste arvukuse säilitamiseks vähendati eksemplaride arvu, eelistati eesti kirjandust, lastekirjandust, teatmeteoseid ja haridusasutuste õppekavadest lähtuvaid teavikuid.

Maakonna rahvaraamatukogude teavikute ostu toetas kultuuriministeerium 24,5 krooniga elaniku kohta.

Ilukirjandust üldse, eriti aga nn jutukaid-naistekaid ja menukeid on kogu maakonnas liiga vähe eksemplare, järjekorrad pikad ja lugejad rahulolematud.

Kogusid komplekteerides tuli järjepidevuse asemel keskenduda odavmüükidele ja järelkomplekteerimisele ning loota annetustele.

Põlvamaa

Lastele sobivast lugemisvarast pole puudust, kuid võimalused seda raamatukogudele muretseda peaksid olema soodsamad. Laste jaoks põnevast lugemisvarast, mis küll alati kriitikute kõige suuremat tunnustust ei pälvi, väärib märkimist nn vampiirikirjandus ja omamaised noorteraamatud.

Võrumaa

Tänu Võrumaa pearaamatukoguhoidja Ere Raagi läbirääkimistele omavalitsusjuhtidega ei suletud Urvaste raamatukogu, sest ta suutis panna uued inimesed aru saama raamatukogude tähtsusest majanduslikult raskel ajal. Vallavalitsuse otsusega jäi Urvaste raamatukogu juhataja tööle poole koormusega.

Võrumaa keskraamatukogu korraldas lugejamängu lemmikraamatute väljaselgitamiseks.

Võitjad:

A. H. Tammsaare „Tõde ja õigus”, O. Lutsu „Kevade”, M. Raua „Musta pori näkku” ,

V. Hugo „Hüljatud”,

S. Larssoni „Lohetätoveeringuga tüdruk” ning A. Lindgreni „Pipi Pikksukk” ja „Karlsson katuselt”.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Maris Männiste (sünnikuupäev: 23.02.1987)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Rahvaraamatukogude tegevuse kajastamine suuremates ajalehtedes 2004-2014 ja valitud artiklite retseptsioon,

mille juhendaja on Krista Lepik,

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 26.05.2015